

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ**

**Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών στη
«ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ»**

του Τμήματος

Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής

του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Διπλωματική εργασία με θέμα:

**«Η Τουριστική Ανάπτυξη της Περιφέρειας Ηπείρου και η συμβολή των
αναπτυξιακών έργων σε αυτήν»**

Εκπόνηση: Γκαβανόζη Ολυμπία- Παρασκευή

Επιβλέπων Καθηγητής: Κόλιας Γεώργιος

Πρέβεζα, Οκτώβριος 2023

The Tourism Development of the Region of Epirus and the contribution of development projects to it

Εγκρίθηκε από τριμελή εξεταστική επιτροπή

Τόπος, Ημερομηνία

Πρέβεζα, 31/10/2023

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

1. Επιβλέπων καθηγητής

Κόλιας Γεώργιος

Επίκουρος Καθηγητής

2. Μέλος επιτροπής

Γκανάς Ιωάννης

Καθηγητής

3. Μέλος επιτροπής

Κυπριωτέλης Ευστράτιος

Λέκτορας

©ΓΚΑΒΑΝΟΖΗ ΟΛΥΜΠΙΑ-ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, 2023.

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Δήλωση μη λογοκλοπής

Δηλώνω υπεύθυνα και γνωρίζοντας τις διατάξεις του Ν. 2121/1993 περί Πνευματικής Ιδιοκτησίας, ότι η παρούσα μεταπτυχιακή εργασία είναι εξ ολοκλήρου αποτέλεσμα δικής μου ερευνητικής εργασίας, δεν αποτελεί προϊόν αντιγραφής ούτε προέρχεται από ανάθεση σε τρίτους. Όλες οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν (κάθε είδους, μορφής και προέλευσης) για τη συγγραφή της περιλαμβάνονται στη βιβλιογραφία.

Γκαβανόζη Ολυμπία- Παρασκευή

Περίληψη

Ο τουρισμός αποτελεί παγκοσμίως τον πιο βασικό κλάδο υπηρεσιών, αφενός μεν, γιατί απασχολεί έναν μεγάλο αριθμό υπαλλήλων, και αφετέρου, γιατί επηρεάζει τις σύγχρονες κοινωνίες. Αποτελεί την κύρια πηγή κρατικών εσόδων, ανάπτυξης του ιδιωτικού τομέα, αλλά και των κρατικών υποδομών.

Κυρίαρχο τουριστικό προϊόν στην Ελλάδα θεωρείται το «Ήλιος και Θάλασσα», που έχει τα χαρακτηριστικά της εποχικότητας και της μαζικότητας και αφορά τις παράκτιες περιοχές της Ελλάδας που πληρούν τις εν λόγω προϋποθέσεις. Από την άλλη η ανάγκη για διεύρυνση της τουριστικής περιόδου και η δυνατότητα προβολής άλλων περιοχών για εναλλακτικές μορφές τουρισμού, που βρίσκονται μακριά από τους δημοφιλείς προορισμούς, έφερε προς συζήτηση αυτού του είδους τον βιώσιμο τουρισμό στην Περιφέρεια Ηπείρου. Γιατί, όπως θα τεκμηριωθεί, η Ήπειρος, που διαθέτει σχετικά μικρό παράκτιο μέτωπο, μπορεί να ξεχωρίσει για την απaráμιλλη ομορφιά και της ορεινής πλευράς της και να καθιερωθεί τουριστικά ως ένας προορισμός τεσσάρων εποχών.

Είναι γνωστό ότι η Περιφέρεια Ηπείρου συγκαταλέγεται μεταξύ των λιγότερο ανεπτυγμένων περιοχών με ελλείψεις σε έργα υποδομής και ανωδομής. Στόχος της παρούσας εργασίας είναι να εκθέσει κυρίως τα αναπτυξιακά προς εκτέλεση προγράμματα που θα αναβαθμίσουν τις υποδομές της περιοχής και θα εκσυγχρονίσουν τον ηπειρωτικό προορισμό. Γιατί ένας προορισμός χωρίς ασφαλή προσβασιμότητα και ύπαρξη μέσων μαζικής μεταφοράς, δε μπορεί να έχει το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Επίσης απώτερος στόχος των αναπτυξιακών έργων είναι να χαρίσουν στην Περιφέρεια Ηπείρου το γνώρισμα της εξωστρέφειας, και να την οδηγήσουν μέσα από την καινοτόμο και πράσινη ανάπτυξη σε μια ολιστική προσέγγιση του σεβασμού της φύσης και της γνήσιας πολιτιστικής κληρονομιάς του τόπου.

Σε ό,τι αφορά τη διάρθρωση της εργασίας στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα βασικά χαρακτηριστικά της περιφέρειας Ηπείρου εκκινώντας από τη γεωμορφολογία της περιοχής, το φυσικό και πολιτιστικό της περιβάλλον, τις δυνατότητες προσβασιμότητας, συνεξετάζοντας παράλληλα το δημογραφικό προφίλ του τόπου και τα μακροοικονομικά στοιχεία της Περιφέρειας. Στο δεύτερο κεφάλαιο, γίνεται λόγος για τις τουριστικές επιχειρήσεις, και ιδιαίτερη αναφορά στις ξενοδοχειακές επιχειρήσεις της Ηπείρου και τις στρατηγικές ανάπτυξής τους, ενώ δίνονται τα τουριστικά μεγέθη της ζήτησης και της προσφοράς στην περιοχή. Στο τρίτο κεφάλαιο μελετάται ο ελληνικός τουρισμός, τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα του, και προτείνεται η ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού στην Περιφέρεια Ηπείρου ως λύση για την διεύρυνση της τουριστικής περιόδου. Στο τέταρτο κεφάλαιο αναλύεται κατά πόσο η ορθή προώθηση ενός τουριστικού προϊόντος μπορεί να λειτουργήσει ως μέσο στρατηγικής ανάπτυξης του τουρισμού τόσο για την ευρύτερη αγορά, όσο και για την ηπειρωτική, και προσδιορίζεται η ομάδα στόχου πελατών για το ηπειρωτικό τουριστικό προϊόν. Αναλύονται τα μέσα τουριστικής προβολής της περιοχής και γίνεται λόγος και για όλες τις προωθητικές ενέργειες των τελευταίων χρόνων, ενώ παρατίθεται SWOT ανάλυση με τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα που εμφανίζει το εν λόγω προϊόν. Στο πέμπτο κεφάλαιο εισάγεται το ζήτημα της περιφερειακής πολιτικής, και εξηγείται για ποιους λόγους κρίνεται αναγκαία τόσο η περιφερειακή πολιτική, όσο και η ευρωπαϊκή περιφερειακή πολιτική. Κατόπιν αναλύονται οι φορείς χρηματοδότησης των έργων ανάπτυξης, και ακολουθεί η μελέτη περίπτωσης, όπου παρουσιάζονται οι αναπτυξιακοί άξονες της Ηπείρου και οι πόλοι ανάπτυξης της, αλλά και όλα τα αναπτυξιακά έργα που θα αναβαθμίσουν την περιοχή και θα αντισταθμίσουν τις περιφερειακές ανισότητες.

Λέξεις- Κλειδιά: εναλλακτικός τουρισμός, τουριστική ανάπτυξη, στρατηγική τουριστικών επιχειρήσεων, διαφήμιση, SWOT ανάλυση, περιφερειακή πολιτική, αναπτυξιακά έργα

Abstract

Tourism is the world's most basic service industry, both because it employs a large number of employees and because it influences modern societies. It is the main source of government revenue, private sector development and state infrastructure.

The dominant tourist product in Greece is considered to be 'Sun and Sea', which has the characteristics of seasonality and mass tourism and concerns the coastal areas of Greece that meet these conditions. On the other hand, the need to extend the tourist season and the possibility of promoting other areas far from the popular destinations for alternative forms of tourism brought this type of sustainable tourism to the discussion in the Region of Epirus. For, as will be documented, Epirus, which has a relatively small coastal front, can stand out for the unparalleled beauty of its mountainous side and establish itself as a four-season tourist destination.

It is well known that the Region of Epirus is one of the least developed regions with a lack of infrastructure and superstructure. The aim of this paper is mainly to expose the development projects to be carried out that will upgrade the region's infrastructure and modernize the continental destination. Because a destination without safe accessibility and public transport cannot have a competitive advantage. The ultimate goal of the development projects is also to give the Region of Epirus the attribute of extroversion, and to lead it through innovative and green development to a holistic approach to the respect of nature and the genuine cultural heritage of the place.

As far as the structure of the work is concerned, the first chapter presents the basic characteristics of the region of Epirus, starting from the geomorphology of the region, its natural and cultural environment, the accessibility possibilities, while considering the demographic profile of the place and the macroeconomic data of the region. The second chapter deals with tourism businesses, with particular reference to hotel businesses in Epirus and their development strategies, while the tourism demand and supply figures for the region are given. In the third chapter, Greek tourism, its advantages and disadvantages are studied, and the development of alternative tourism in the Region of Epirus is proposed as a solution for the expansion of the tourist season. In the fourth chapter it is analysed whether the proper promotion of a tourism product can serve as a means of strategic development of tourism in both the wider market and the continental market, and it is determined which can be the target customer group for the continental tourism product. The means of promoting tourism in the region are analysed and all the promotional activities undertaken by the state in recent years are discussed, and a SWOT analysis is provided, including the advantages and disadvantages of the product. Chapter 5 introduces the issue of regional policy, and explains why both regional policy and European regional policy are considered necessary. It then goes on to analyse the funding bodies for development projects, followed by the case study, which presents the development axes of Epirus and its development poles, as well as all the development projects that will upgrade the region, compensate for regional disparities and give the region the profile of a modern and safe destination, full of extroversion and promising visitors an experiential experience.

Keywords: alternative tourism, tourism development, tourism business strategy, advertising, SWOT analysis, regional policy, development projects

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

1.1 Εισαγωγή.....	σελ. 1
1.2 Γεωμορφολογικά στοιχεία – Φυσικό και Πολιτιστικό Περιβάλλον.....	σελ. 1
1.3 Διοικητική Διαίρεση.....	σελ.2
1.4 Μεταφορικές υποδομές – Προσβασιμότητας.....	σελ. 3
1.5 Οι Υποδομές υγείας και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν.....	σελ.6
1.6 Δημογραφικά στοιχεία της Περιφέρειας Ηπείρου.....	σελ. 7
1.7 Τα μακροοικονομικά στοιχεία της περιοχής.....	σελ.11
1.8 Αγορά εργασίας – Απασχόληση.....	σελ.13

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΟΙ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ, Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΖΗΤΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΣΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΟΣΟ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΟΥ

2.1 Εισαγωγή.....	σελ.15
2.2 Ορισμός τουριστικών επιχειρήσεων – χαρακτηριστικά.....	σελ.15
2.3 Κατηγοριοποίηση τουριστικών επιχειρήσεων.....	σελ.15
2.4 Τα είδη των τουριστικών καταλυμάτων.....	σελ.17
2.5 Οι ξενοδοχειακές επιχειρήσεις και η σημασία τους για την Περιφέρεια Ηπείρου	σελ.19
2.6 Οι στρατηγικές ανάπτυξης των ξενοδοχειακών μονάδων στην Περιφέρεια Ηπείρου.....	σελ.24
2.7 Τουριστική ζήτηση στην Ελλάδα.....	σελ.25
2.8 Βασικά μεγέθη εισερχόμενου τουρισμού στην Περιφέρεια Ηπείρου.....	σελ.26
2.9 Η πληρότητα των κλινών στα καταλύματα της Περιφέρειας Ηπείρου.....	σελ.28
2.10 Η τουριστική προσφορά στην Περιφέρεια Ηπείρου.....	σελ.30

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

3.1 Εισαγωγή.....	σελ.32
3.2 Χαρακτηριστικά του ελληνικού τουρισμού.....	σελ.32
3.3 Τα πλεονεκτήματα του ελληνικού τουρισμού.....	σελ.34
3.4 Τα μειονεκτήματα του Ελληνικού Τουρισμού.....	σελ.34
3.5 Οι προϋποθέσεις της επιτυχούς τουριστικής πολιτικής.....	σελ.35

3.5.1 Οι παράγοντες διαμόρφωσης μιας αποτελεσματικής στρατηγικής για έναν τουριστικό προορισμό.....	σελ.39
3.6 Οι ανισότητες της τουριστικής ανάπτυξης στην Περιφέρεια Ηπείρου και οι προοπτικές ανάπτυξης.....	σελ.39
3.7 Η ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού στην Ήπειρο και η καθιέρωσή της ως προορισμού τεσσάρων εποχών.....	σελ.41
3.8 Το προφίλ του εναλλακτικού τουρίστα.....	σελ.49

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΗΠΕΙΡΟΥ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2021 – 2025 ΚΑΙ SWOT ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

4.1 Εισαγωγή.....	σελ.50
4.2 Ανάλυση της στρατηγικής της Περιφέρειας Ηπείρου στον τομέα του Τουρισμού.....	σελ.50
4.3. Η αξία της σωστής προώθησης του τουριστικού προϊόντος ως μέσο στρατηγικής ανάπτυξης του Τουρισμού.....	σελ.52
4.4. Η σημασία προβολής του τουριστικού προϊόντος στην Περιφέρεια ως μέσο της στρατηγικής ανάπτυξης του Τουρισμού στην Ήπειρο.....	σελ.55
4.4.1 Ομάδα στόχου: Ανάλυση και αιτιολογία τουριστικής προβολής.....	σελ.55
4.5 Επιλογή και ανάλυση μέσων τουριστικής προβολής της Περιφέρειας Ηπείρου.....	σελ.58
4.6 Προωθητικές ενέργειες της Περιφέρειας Ηπείρου τα τελευταία χρόνια.....	σελ.60
4.7 SWOT ανάλυση τουριστικού προϊόντος Ηπείρου.....	σελ.63

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΤΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

5.1 Εισαγωγή.....	σελ.66
5.2 Περιφερειακή Πολιτική.....	σελ.66
5.2. Ορισμός Περιφερειακής Πολιτικής.....	σελ.66
5.2.2 Στόχοι περιφερειακής Πολιτικής.....	σελ.66
5.2.3 Λόγοι ύπαρξης της περιφερειακής πολιτικής.....	σελ.67
5.2.4 Λόγοι καθιέρωσης της ευρωπαϊκής περιφερειακής πολιτικής.....	σελ.67
5.3 Αναπτυξιακά προγράμματα.....	σελ.68
5.3.1 Οι αναπτυξιακοί νόμοι για την περιφερειακή ανάπτυξη.....	σελ.69

5.3.2 Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.....	σελ.70
5.3.2.1 Βασικοί Άξονες παρέμβασης για την χρηματοδότηση ιδιωτικών επενδύσεων από το ΤΑΜΕΙΟ ΑΝΑΚΑΜΨΗΣ.....	σελ. 71
5.3.3 ΕΣΠΑ.....	σελ. 73
5.3.3.1 Ορισμός.....	σελ.73
5.3.3.2 Στόχοι Πολιτικής ΕΣΠΑ 2021-2027.....	σελ.73
5.3.3.3 Εγκεκριμένα περιφερειακά προγράμματα ΕΣΠΑ ανά Περιφέρεια για την περίοδο 2021-2027.....	σελ.75
5.3.4 Το επιχειρησιακό περιφερειακό πρόγραμμα «Ήπειρος 2021-2027».....	σελ.75
5.4 Μελέτη περίπτωσης: η αναπτυξιακή πορεία της Ηπείρου και η συνδρομή των αναπτυξιακών έργων στον τουρισμό.....	σελ.77
5.4.1 Οι αναπτυξιακοί άξονες στην Ήπειρο και οι πόλοι ανάπτυξης.....	σελ. 77
5.4.2 Η στρατηγική πολιτική του νέου χωροταξικού προγράμματος Ηπείρου.....	σελ. 79
5.4.3 Τριακόσια ογδόντα προγράμματα προς υλοποίηση στην Περιφέρεια Ηπείρου μέχρι το 2030.....	σελ.80
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6	
Επίλογος.....	σελ.85
Βιβλιογραφία.....	σελ.88
<u>Περιεχόμενα Γραφημάτων</u>	
Γράφημα 1. Εξέλιξη διανυκτερεύσεων ημεδαπών και αλλοδαπών στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου και κάμπινγκ και στα συλλογικά καταλύματα σύντομης διαμονής, κατά μήνα 2021-2022.....	σελ.26
<u>Περιεχόμενα Διαγραμμάτων</u>	
Διάγραμμα 1: Ποσοστιαία κατανομή του πληθυσμού της Ελλάδας ανά Περιφέρεια,2021.....	σελ.9
Διάγραμμα 2: Ποσοστιαία ηλικιακή κατανομή των κατοίκων της Περιφέρειας Ηπείρου, 2015 και 2022.....	σελ.10
Διάγραμμα 3: Ποσοστιαία κατανομή των ανέργων στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια,2021.....	σελ.11
Διάγραμμα 4: Ποσοστιαία κατανομή των απασχολούμενων στην Περιφέρεια Ηπείρου ανά κατηγορία απασχόλησης, 2015-2021.....	σελ.22
Διάγραμμα 5: Ποσοστιαία κατανομή των απασχολούμενων στα καταλύματα ανά τύπο απασχόλησης στην Περιφέρεια Ηπείρου, 2015-2021.....	σελ.23

Διάγραμμα 6: Ποσοστιαία κατανομή των απασχολούμενων στα Καταλύματα ανά ηλικιακή ομάδα για την Περιφέρεια Ηπείρου, 2015-2021.....σελ.23

Περιεχόμενα Πινάκων

Πίνακας 1. Αριθμός διεθνών αφίξεων στην ευρύτερη περιοχή του Ιονίου, έτος 2023.....σελ.4

Πίνακας 2. Αριθμός διεθνών αφίξεων στην ευρύτερη περιοχή του Ιονίου, έτος 2023.....σελ.4

Πίνακας 3 : Πληθυσμός Ηπείρου ανά δημοτικό διαμέρισμα, απογραφή 2021.....σελ.7

Πίνακας 4: Εξέλιξη των απασχολούμενων στην Περιφέρεια Ηπείρου ανά φύλο απασχολούμενων και ανά κατηγορία απασχόλησης, 2015-2021.....σελ.13

Πίνακας 5: Συμβολή του τουρισμού στο ΑΕΠ ανά Περιφέρεια, 2021.....σελ.20

Πίνακας 6: Αφίξεις στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου, κάμπινγκ και καταλύματα σύντομης διαμονής, κατά μήνα για το έτος 2022 στην Ελλάδα.....σελ.25

Πίνακας 7: Πληρότητα κλινών στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου (πλην κάμπινγκ και καταλυμάτων σύντομης διαμονής) στις Περιφερειακές ενότητες της Ηπείρου για τα έτη 2021-2022.....σελ.27

Πίνακας 8: Βασικά Μεγέθη Εισερχόμενου Τουρισμού της περιφέρειας Ηπείρου το 2022.....σελ.27

Πίνακας 9: Πληρότητα αφίξεων, διανυκτερεύσεων στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου (πλην κάμπινγκ και καταλυμάτων σύντομης διαμονής) στις Περιφερειακές ενότητες της Ηπείρου για τα έτη 2010-2022.....σελ.28

Πίνακας 10: Διανυκτερεύσεις στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου (πλην κάμπινγκ), κατά Περιφερειακή Ενότητα και Δήμο για το έτος 2022.....σελ.29

Πίνακας 11: το ξενοδοχειακό δυναμικό κατά κατηγορία για το έτος 2022.....σελ.30

Πίνακας 12: Αριθμός ενοικιαζόμενων δωματίων στην Περιφέρεια Ηπείρου, έτους 2019.....σελ.31

Πίνακας 13: Δυναμικότητα καταλυμάτων ξενοδοχειακού τύπου και κάμπινγκ για το έτος 2022.....σελ.32

Πίνακας 14 : Κατάλογος μουσείων ανά περιφερειακή ενότητα Ηπείρου.....σελ.45

Πίνακας 15 : Αρχαιολογικοί χώροι ανά περιφερειακή ενότητα στην Ήπειρο.....σελ.45

Πίνακας 16: Αριθμός επισκεπτών στους αρχαιολογικούς χώρους Περιφέρειας Ηπείρου το έτος 2022.....σελ.46

Πίνακας 17: Μορφές Εναλλακτικού Τουρισμού στην Περιφέρεια Ηπείρου.....σελ.48

Πίνακας 18 : Αναπτυξιακοί Στόχοι, Ειδικοί Στόχοι, Άξονες Προτεραιότητας του ΠΠΑ.....σελ.52

Περιεχόμενα Σχημάτων

Σχήμα 1: Υπόδειγμα ανάλυσης του τουριστικού συστήματος.....σελ.38

Σχήμα 2: Σχέση μεταξύ φορέων και τουρισμού.....σελ.53

Σχήμα 3 : Υφιστάμενες αγορές και αγορές στόχοι για την Περιφέρεια Ηπείρου.....σελ.57

Σχήμα 4: Κατανομή των χρησιμοποιούμενων μέσων επικοινωνίας την τελευταία δεκαετία.....σελ.58

Σχήμα 5: Διαδικασία στρατηγικής της τουριστικής προβολής της Ηπείρου.....σελ.60

Περιεχόμενα χαρτών

Χάρτης 1. Περιφέρεια Ηπείρου.....σελ.2

Χάρτης 2. Λιμάνια Περιφέρειας Ηπείρου.....σελ.5

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

1.1 Εισαγωγή

Η περιφέρεια Ηπείρου διαιρείται σε τέσσερις περιφερειακές ενότητες, ενώ η πόλη των Ιωαννίνων αποτελεί την διοικητική έδρα της Περιφέρειας. Σ' αυτήν την ενότητα θα αναλυθούν τα χαρακτηριστικά της περιφέρειας σε ό,τι αφορά το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον της σε μια προσπάθεια να προσδιοριστεί σε ποιο βαθμό μπορούν μαζί με την γεωμορφολογία της να προσελκύσουν το ενδιαφέρον των επισκεπτών. Προκειμένου όμως να αποτυπωθεί ο βαθμός επισκεψιμότητας στην ευρύτερη περιοχή που αφορά την κύρια ηπειρωτική ζώνη, αλλά και το παράκτιο μέτωπο, πρέπει να γίνει μια βαθύτερη ανάλυση των υποδομών που διαθέτει ολόκληρη η Περιφέρεια στο οδικό της δίκτυο, αλλά και στις δυνατότητες προσβασιμότητας που παρέχει σε εναέρια μέσα, ακτοπλοϊκά ή πλωτά. Επίσης, επειδή η πρόσβαση στην υγεία θεωρείται σημαντικός παράγων επιλογής ενός τουριστικού προορισμού κρίνεται αναγκαία η αποτύπωση των αντίστοιχων δομών και των κύριων προβλημάτων τους. Επιπλέον, προκειμένου να σχηματιστεί μια πιο σφαιρική εικόνα του ηπειρωτικού προορισμού θα παρουσιαστούν τα δημογραφικά, αλλά και βασικά μακροοικονομικά στοιχεία που αντικατοπτρίζουν ένα μοναδικό μείγμα χαρακτηριστικών που διαμορφώνονται από το ιστορικό, γεωγραφικό και οικονομικό πλαίσιο της περιοχής. Τέλος θα γίνει αναφορά στην σημερινή αγορά εργασίας και στις ευκαιρίες απασχόλησης στον τομέα του τουρισμού.

1.2 Γεωμορφολογικά στοιχεία – Φυσικό και Πολιτιστικό Περιβάλλον

Η Ήπειρος, που βρίσκεται στη βορειοδυτική Ελλάδα, είναι ευλογημένη με ένα πλούσιο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον. Το φυσικό τοπίο, με τα απόκρημνα βουνά, τις παρθένες λίμνες και τις καταπράσινες κοιλάδες, είναι ένας παράδεισος για τους λάτρεις της υπαίθρου. Τα βουνά της Πίνδου κυριαρχούν στη γεωμορφολογία και φιλοξενούν σπάνια χλωρίδα και πανίδα, συμπεριλαμβανομένης της προστατευόμενης καφέ αρκούδας. Το φαράγγι του Βίκου, ένα από τα βαθύτερα φαράγγια στον κόσμο, είναι ένα φυσικό θαύμα. Η Ήπειρος φιλοξενεί επίσης τον ποταμό Αχέροντα, γνωστό στη μυθολογία ως πύλη προς τον Κάτω Κόσμο, ένα φυσικό τοπίο απaráμιλλης ομορφιάς. Η περιφέρεια διαθέτει πολλές πολύτιμες προστατευόμενες περιοχές, μεταξύ των οποίων δύο εθνικά πάρκα, μία περιοχή Ramsar, είκοσι δύο προστατευόμενες περιοχές που έχουν οριστεί στο πανευρωπαϊκό δίκτυο προστατευόμενων περιοχών NATURA 2000, ένα μνημείο της φύσης, δύο προστατευόμενα τοπία (αισθητικά δάση) και τριάντα προστατευόμενες περιοχές CORINE.

Η Ήπειρος είναι γεμάτη ιστορία και πολιτισμό, με κληρονομιά που εκτείνεται σε χιλιάδες χρόνια. Τα αρχαία ορόσημά της, όπως το Μαντείο της Δωδώνης και το αρχαιολογικό θαύμα της Νικόπολης, αποτελούν απόδειξη του λαμπρού ιστορικού παρελθόντος της στην αρχαία Ελλάδα. Ο ποικιλόμορφος πληθυσμός της περιοχής έχει συμβάλει σε ένα ξεχωριστό πολιτιστικό μωσαϊκό, εμφανές στη μουσική, το χορό και τις γαστρονομικές παραδόσεις της. Η ηπειρωτική παράδοση του πολυφωνικού τραγουδιού, αναγνωρισμένη από την UNESCO, υπογραμμίζει την πολιτιστική της σημασία.

Στην ουσία, η Ήπειρος είναι μια γοητευτική επιλογή για όσους αναζητούν ένα αρμονικό μείγμα φυσικής ομορφιάς και πολιτιστικής κληρονομιάς. Δεν προσφέρει στους επισκέπτες μόνο την ευκαιρία να

εξερευνήσουν τα εκπληκτικά τοπία της, αλλά και να εντρυφήσουν στην πλούσια ιστορία και τις παραδόσεις της. (Πηγή: Ελληνική Γεωλογική Εταιρεία)

1.3 Διοικητική Διαίρεση

Η Ήπειρος χωρίζεται σε τέσσερις Περιφερειακές Ενότητες: Θεσπρωτία, με πρωτεύουσα την Ηγουμενίτσα, Ιωάννινα, με πρωτεύουσα τα Ιωάννινα και Πρέβεζα, με πρωτεύουσα την Πρέβεζα. Η πόλη των Ιωαννίνων χρησιμεύει ως διοικητικό κέντρο ολόκληρης της περιοχής. Η Ήπειρος περιλαμβάνει μια συνολική έκταση 9.203 τετραγωνικών χιλιομέτρων, η οποία αντιπροσωπεύει το 6,7% της συνολικής έκτασης της χώρας.

Χάρτης 1. Περιφέρεια Ηπείρου

Με την εφαρμογή του προγράμματος "Καλλικράτης" προέκυψε και η διοικητική διαίρεση:

1) Περιφερειακή Ενότητα Άρτας με 4 Δήμους:

- Δήμος Αρταίων
- Δήμος Νικολάου Σκουφά
- Δήμος Γεωργίου Καραϊσκάκη
- Δήμος κεντρικών Τζουμέρκων

2) Περιφερειακή Ενότητα Θεσπρωτίας με 3 Δήμους:

- Δήμος Ηγουμενίτσας
- Δήμος Φιλιατών
- Δήμος Σουλίου

3) Περιφερειακή Ενότητα Ιωαννίνων με 8 Δήμους:

- Δήμος Ιωαννιτών
- Δήμος Ζαγορίου
- Δήμος Κόνιτσας
- Δήμος Πωγωνίου

- Δήμος Βορείων Τζουμέρκων
- Δήμος Μετσόβου
- Δήμος Δωδώνης
- Δήμος Ζίτσας

4) Περιφερειακή Ενότητα Πρέβεζας με 3 Δήμους:

- Δήμος Πρέβεζας
- Δήμος Πάργας
- Δήμος Ζηρού

(Πηγή: <https://el.wikipedia.org>)

1.4 Μεταφορικές υποδομές – Προσβασιμότητα

Τα τελευταία χρόνια, οι συγκοινωνιακές υποδομές και η προσβασιμότητα στην περιοχή της Ηπείρου έχουν βελτιωθεί σημαντικά, διευκολύνοντας τα ταξίδια και την εξερεύνηση αυτής της εντυπωσιακής και ιστορικά σημαντικής περιοχής. Η Ήπειρος είναι κατά κύριο λόγο προσβάσιμη οδικώς, διαθέτοντας ένα δίκτυο καλά συντηρημένων αυτοκινητοδρόμων που τη συνδέουν με μεγάλες πόλεις όπως η Αθήνα και η Θεσσαλονίκη. Η συνδεσιμότητα της περιοχής με την Κεντρική και Βόρεια Ελλάδα έχει ενισχυθεί σημαντικά με την κατασκευή του αυτοκινητόδρομου «Εγνατία Οδός», ενώ η ολοκλήρωση του αυτοκινητόδρομου «Ιόνια Οδός» θα ενισχύσει σημαντικά τη σύνδεσή της με τη Νότια Ελλάδα. Ορισμένοι από τους κύριους οδικούς άξονες στην περιφέρεια της Ηπείρου περιλαμβάνουν:

- Εγνατία Οδός,
- Ε.Ο. Αντιρρίου-Ιωαννίνων,
- Ε.Ο. Κοζάνης-Ιωαννίνων,
- Ε.Ο. Τρικάλων-Ιωαννίνων,
- Ε.Ο. Ηγουμενίτσας-Πρέβεζας,
- Ε.Ο. Φιλιππιάδας-Πρέβεζας,
- Εθνικό Οδικό Δίκτυο Ιωαννίνων-Ηγουμενίτσας,
- Εθνικό Οδικό Δίκτυο Ιωαννίνων-Κακαβιάς και
- Εθνικό Οδικό Δίκτυο Ιωαννίνων-Άρτας.

Τα Ιωάννινα, η πρωτεύουσα της Ηπείρου, είναι ένας κρίσιμος συγκοινωνιακός κόμβος για την περιοχή. Διαθέτει ένα διεθνές αεροδρόμιο γνωστό ως Εθνικό Αεροδρόμιο Ιωαννίνων, το οποίο αναφέρεται επίσης ως «Βασιλιάς Πύρρος», το οποίο παρέχει υπηρεσίες πτήσεων εσωτερικού και περιορισμένες διεθνείς πτήσεις. Στο παρελθόν, το εν λόγω αεροδρόμιο αντιμετώπισε σημαντικές προκλήσεις και ζητήματα υποδομής, τα οποία έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στην παρεμπόδιση της ανάπτυξης του εν λόγω προορισμού όσον αφορά τις διεθνείς αγορές. Παρά τις πρόσφατες ανακαινίσεις του αεροσταθμού, η βελτίωση της αεροπορικής συνδεσιμότητας εσωτερικού και των περιορισμένων διεθνών αεροπορικών συνδέσεων, ιδίως κατά τη διάρκεια της θερινής περιόδου, ήταν μικρότερη από την αναμενόμενη.

Πίνακας 1: Αριθμός διεθνών αεροπορικών αφίξεων και αφίξεων εσωτερικού στο αεροδρόμιο Ιωαννίνων τα έτη 2021-2022.

Διεθνείς αεροπορικές αφίξεις			Αεροπορικές αφίξεις εσωτερικού		
	Ιωάννινα	Σύνολο		Ιωάννινα	Σύνολο
2022	6,766	6,766	2022	21,114	21,114
Ιανουάριος	0	0	Ιανουάριος	1,937	1,937
Φεβρουάριος	0	0	Φεβρουάριος	1,913	1,913
Μάρτιος	0	0	Μάρτιος	2,174	2,174
Απρίλιος	0	0	Απρίλιος	3,294	3,294
Μάιος	563	563	Μάιος	3,253	3,253
Ιούνιος	2,444	2,444	Ιούνιος	3,384	3,384
Ιούλιος	0	0	Ιούλιος	0	0
Αύγουστος	2,153	2,153	Αύγουστος	3,467	3,467
Σεπτέμβριος	1,606	1,606	Σεπτέμβριος	1,692	1,692
Οκτώβριος	0	0	Οκτώβριος	0	0
Νοέμβριος	0	0	Νοέμβριος	0	0
Δεκέμβριος	0	0	Δεκέμβριος	0	0
2021	6,759	6,759	2021	21,428	21,428
Ιανουάριος	0	0	Ιανουάριος	638	638
Φεβρουάριος	0	0	Φεβρουάριος	676	676
Μάρτιος	0	0	Μάρτιος	747	747
Απρίλιος	0	0	Απρίλιος	1,207	1,207
Μάιος	0	0	Μάιος	1,358	1,358
Ιούνιος	429	429	Ιούνιος	2,242	2,242
Ιούλιος	2,340	2,340	Ιούλιος	2,829	2,829
Αύγουστος	2,429	2,429	Αύγουστος	2,947	2,947
Σεπτέμβριος	1,561	1,561	Σεπτέμβριος	2,784	2,784
Οκτώβριος	0	0	Οκτώβριος	0	0
Νοέμβριος	0	0	Νοέμβριος	2,927	2,927
Δεκέμβριος	0	0	Δεκέμβριος	3,073	3,073

Πηγή: ΙΝΣΕΤΕ

Τα στοιχεία του άνω πίνακα δείχνουν ότι το αεροδρόμιο Ιωαννίνων έχει συγκεκριμένη δυναμική και λειτουργεί κατά τους θερινούς μήνες.

Επιπλέον, το κοντινό κρατικό αεροδρόμιο του Ακτίου στην Πρέβεζα, το οποίο διαθέτει σύγχρονες και πρόσφατα ανακαινισμένες υποδομές υπό τη διαχείριση της Fraport Greece, προσφέρει εναλλακτικές επιλογές για τους ταξιδιώτες που έρχονται από το εξωτερικό κατά τους καλοκαιρινούς μήνες. Ο παρακάτω πίνακας παρέχει πληροφορίες σχετικά με τον αριθμό των διεθνών αφίξεων στα κύρια αεροδρόμια της ευρύτερης περιοχής του Ιονίου.

Πίνακας 2. Αριθμός διεθνών αφίξεων στην ευρύτερη περιοχή του Ιονίου, έτος 2023

2023	Κέρκυρα	Ζάκυνθος	Κεφαλονιά	Άκτιο
Ιανουάριος				
Φεβρουάριος				
Μάρτιος	7,587	99	515	502
Απρίλιος	67,090	14,245	4,552	5,988
Μάιος	182,955	104,855	37,299	40,315
Ιούνιος	327,739	187,015	71,779	73,397
Ιούλιος	414,004	237,180	89,485	99,043
Αύγουστος				
Σεπτέμβριος				

Οκτώβριος

Νοέμβριος

Πηγή: ΙΝΣΕΤΕ

Η περιοχή της Ηπείρου επωφελείται από ένα εκτεταμένο δίκτυο λεωφορείων που συνδέει πόλεις και χωριά εντός της Ηπείρου, καθώς και με άλλα μέρη της Ελλάδας. Αυτά τα λεωφορεία προσφέρουν έναν προσιτό τρόπο μεταφοράς, που συχνά διασχίζει γραφικά τοπία

Η Ήπειρος φημίζεται για τις υδάτινες οδούς της, με τη λίμνη Παμβώτιδα στα Ιωάννινα να είναι πλωτή, επιτρέποντας εκδρομές με σκάφος στο νησί των Ιωαννίνων, όπου μπορείτε να εξερευνήσετε ιστορικά μνημεία και γοητευτικά χωριά. Η φυσική ομορφιά της περιοχής είναι επίσης προσβάσιμη μέσω των ποταμών της, με πολλές διαβάσεις ποταμών και οργανωμένες εκδρομές. Ο ποταμός Αχέροντας ξεχωρίζει ως δημοφιλής προορισμός, παρέχοντας στους επισκέπτες μια μοναδική ευκαιρία να εκτιμήσουν τα καταπράσινα τοπία της περιοχής.

Όσον αφορά το ορεινό έδαφός της, η Ήπειρος είναι διάσημη μεταξύ των πεζοπόρων και των λάτρεις της υπαίθρου. Η περιοχή έχει δημιουργήσει ένα δίκτυο μονοπατιών πεζοπορίας, συμπεριλαμβανομένων εκείνων του Εθνικού Πάρκου Βίκο-Αώου, τα οποία αναδεικνύουν τα μαγευτικά τοπία και την πλούσια βιοποικιλότητα.

Η Ήπειρος διαθέτει τέσσερα λιμάνια, με το λιμάνι της Ηγουμενίτσας να κατέχει εθνική σημασία και να κατατάσσεται μεταξύ των σημαντικότερων λιμανιών της χώρας. Το λιμάνι αυτό επικεντρώνεται κυρίως στη φιλοξενία πλοίων, τη διακίνηση επιβατών και τη διευκόλυνση της μεταφοράς οχημάτων. Λειτουργεί ως κρίσιμη πύλη εισόδου για τους επιβάτες που ταξιδεύουν τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό, συνδέοντας την περιοχή με διάφορους προορισμούς εντός και εκτός της χώρας.

Το λιμάνι της Ηγουμενίτσας συνδέεται καλά με πολλές ιταλικές πόλεις, όπως το Μπρίντιζι, το Μπάρι, η Ανκόνα και η Βενετία. Εντός της Ελλάδας, προσφέρει συνδέσεις με την Πάτρα, την Κέρκυρα, την Κεφαλονιά (εποχιακά) και τους Παξούς. Αυτό το εκτεταμένο δίκτυο ακτοπλοϊκών δρομολογίων την καθιστά ζωτικό κόμβο μεταφορών τόσο για τους εγχώριους όσο και για τους διεθνείς ταξιδιώτες. Τα άλλα λιμάνια στην περιοχή της Ηπείρου περιλαμβάνουν το λιμάνι της Πρέβεζας, το οποίο εξυπηρετεί κυρίως εμπορικούς σκοπούς, αλλά δεν έχει συνεχή κίνηση. Επιπλέον, υπάρχουν τα λιμάνια της Πάργας και της Σαγιάδας, τα οποία είναι μικρότερα επιβατικά λιμάνια με τουριστικό προσανατολισμό, διευκολύνοντας τις συνδέσεις με προορισμούς όπως η Κέρκυρα, οι Παξοί και άλλα τουριστικά σημεία της περιοχής. Η καταγραφή τους στον χάρτη γίνεται ως εξής:

Χάρτης 2: Οι λιμένες της Ηπείρου, Πηγή: ΙΝΣΕΤΕ

- Διεθνές λιμένας Ηγουμενίτσας,
- Λιμάνι Πρέβεζας,
- Λιμάνι Σαγιάδας,
- Λιμάνι Πάργας.

Πράγματι, αν και η Ήπειρος μπορεί να μην διαθέτει την εκτεταμένη υποδομή μεταφορών που συναντάται σε ορισμένους από τους πιο δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς στην Ελλάδα, προσφέρει μια μοναδική και αυθεντική ταξιδιωτική εμπειρία. Ο συνδυασμός οδικών δικτύων, ενός αναπτυσσόμενου αεροδρομίου και γραφικών διαδρομών βελτιώνει σταδιακά την προσβασιμότητά της για τους ταξιδιώτες που επιδιώκουν να ανακαλύψουν τα φυσικά της θαύματα και την πλούσια πολιτιστική της κληρονομιά. Η περιοχή αυτή προσφέρει ένα ξεχωριστό και ανταποδοτικό ταξίδι για όσους εκτιμούν μια λιγότερο πολυταξιδεμένη διαδρομή στην Ελλάδα. (Πηγή: ΙΝΣΕΤΕ)

1.5 Οι Υποδομές υγείας και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν

Οι υποδομές υγειονομικής περίθαλψης στην περιοχή της Ηπείρου, στην Ελλάδα, έχουν υποστεί σημαντική ανάπτυξη με την πάροδο των ετών, ώστε να παρέχουν προσβάσιμες και υψηλής ποιότητας υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης τόσο στους κατοίκους όσο και στους επισκέπτες της. Η Ήπειρος μπορεί να υπερηφανεύεται για ένα δίκτυο σύγχρονων εγκαταστάσεων υγειονομικής περίθαλψης, οι οποίες περιλαμβάνουν νοσοκομεία, κλινικές και ιατρικά κέντρα, με ιδιαίτερη συγκέντρωση στη μεγαλύτερη πόλη της, τα Ιωάννινα. Το Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ιωαννίνων, ένα από τα σημαντικότερα ιατρικά ιδρύματα της περιοχής, προσφέρει ένα ευρύ φάσμα εξειδικευμένων ιατρικών υπηρεσιών και λειτουργεί επίσης ως διδακτικό νοσοκομείο για τους φοιτητές ιατρικής. Επιπλέον, εκτός από τον κεντρικό κόμβο υγειονομικής περίθαλψης στα Ιωάννινα, μικρότερα νοσοκομεία και ιατρικές εγκαταστάσεις είναι στρατηγικά διασκορπισμένα σε όλη την Ήπειρο. Αυτή η κατανομή διασφαλίζει ότι ακόμη και απομακρυσμένες και λιγότερο πυκνοκατοικημένες περιοχές έχουν πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης, συμβάλλοντας στην ευημερία ολόκληρης της περιοχής.

Συνολικά οι υποδομές υγείας στην Περιφέρεια είναι οι εξής:

- το Γενικό Νοσοκομείο Άρτας,
- το Περιφερειακό Νοσοκομείο Ιωαννίνων Γ. Χατζηκώστα,
- το Περιφερειακό Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ιωαννίνων,
- το Γενικό Νοσοκομείο Πρέβεζας,
- το Γενικό Νοσοκομείο-Κέντρο Υγείας Φιλιατών Θεσπρωτίας (Πηγή: www.moh.gov.gr)

Σύμφωνα με την Ένωση Ιατρών Νοσοκομείων της Ηπείρου, οι προαναφερθείσες εγκαταστάσεις αντιμετωπίζουν ζητήματα που χρήζουν επίλυσης. Για να διευκρινίσουμε περαιτέρω:

- Μια σημαντική ανησυχία είναι η άνιση κατανομή των νοσοκομειακών εγκαταστάσεων και της δυναμικότητας των κλινών σε όλη την περιοχή. Η περιοχή των Ιωαννίνων διαθέτει τον μεγαλύτερο αριθμό κλινών, κυρίως λόγω της παρουσίας της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου. Αντίθετα, η μονάδα της Θεσπρωτίας παρουσιάζει την πιο δύσκολη κατάσταση στο πλαίσιο των υποδομών υγείας της περιοχής, καθώς δεν διαθέτει καθόλου περιφερειακό νοσοκομείο. Σε όλες τις νοσοκομειακές μονάδες της περιοχής, πλην των Ιωαννίνων, υπάρχει ανεπάρκεια επαρκώς εκπαιδευμένου προσωπικού σε όλα τα επίπεδα περίθαλψης.

- Ένα άλλο ζήτημα αφορά τη σημαντική υστέρηση στις υποδομές, τον εξοπλισμό και τη στελέχωση των ιδρυμάτων πρόνοιας. Αυτό είναι ιδιαίτερα ανησυχητικό όσον αφορά τις υπηρεσίες που παρέχονται στις πιο ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, όπως τα άτομα με ειδικές ανάγκες, οι ηλικιωμένοι πολίτες και τα βρέφη.
- Επιπλέον, οι εγκαταστάσεις υγειονομικής περίθαλψης στην Ήπειρο εξυπηρετούν επίσης ένα μέρος του αλβανικού πληθυσμού, με το Πανεπιστημιακό Περιφερειακό Νοσοκομείο Ιωαννίνων να αποτελεί κρίσιμο σημείο αναφοράς για τους κατοίκους των γειτονικών περιοχών.
(Πηγή: <https://www.docmed.gr/apofasis-g-s-oenge-tis-7-9-17/provlimata-nosokomion-ipirou/>)

1.6 Δημογραφικά στοιχεία της Περιφέρειας Ηπείρου

- **Το μέγεθος Πληθυσμού:** η Ήπειρος χαρακτηρίζεται από σχετικά χαμηλή πληθυσμιακή πυκνότητα σε σύγκριση με τις πιο αστικοποιημένες περιοχές της Ελλάδας. Το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού της συγκεντρώνεται σε μερικά βασικά αστικά κέντρα, με σημαντικότερο την πρωτεύουσα της περιφέρειας, τα Ιωάννινα. Άλλες αξιόλογες αστικές περιοχές περιλαμβάνουν την Άρτα και την Πρέβεζα. Από την τελευταία απογραφή του 2021, η Περιφέρεια Ηπείρου έχει συνολικό πληθυσμό 319.991 κατοίκους. Αυτός ο πληθυσμιακός αριθμός αντιπροσωπεύει μείωση 5% σε σύγκριση με την απογραφή του 2011, η οποία κατέγραψε πληθυσμό 336.856 μόνιμων κατοίκων στην περιφέρεια. Αντίθετα, η Ελλάδα στο σύνολό της είχε συνολικό πληθυσμό 10.816.286 κατοίκους το 2021. Για μια πιο λεπτομερή ανάλυση του αριθμού των μόνιμων κατοίκων ανά δημοτικό διαμέρισμα στην Περιφέρεια Ηπείρου, θα πρέπει να γίνει αναφορά σε συγκεκριμένο πίνακα, καθώς οι πληροφορίες αυτές μπορεί να διαφέρουν ανά περιφέρεια ή δήμο εντός της περιφέρειας.

Πίνακας 3 : Πληθυσμός Ηπείρου ανά δημοτικό διαμέρισμα, απογραφή 2021

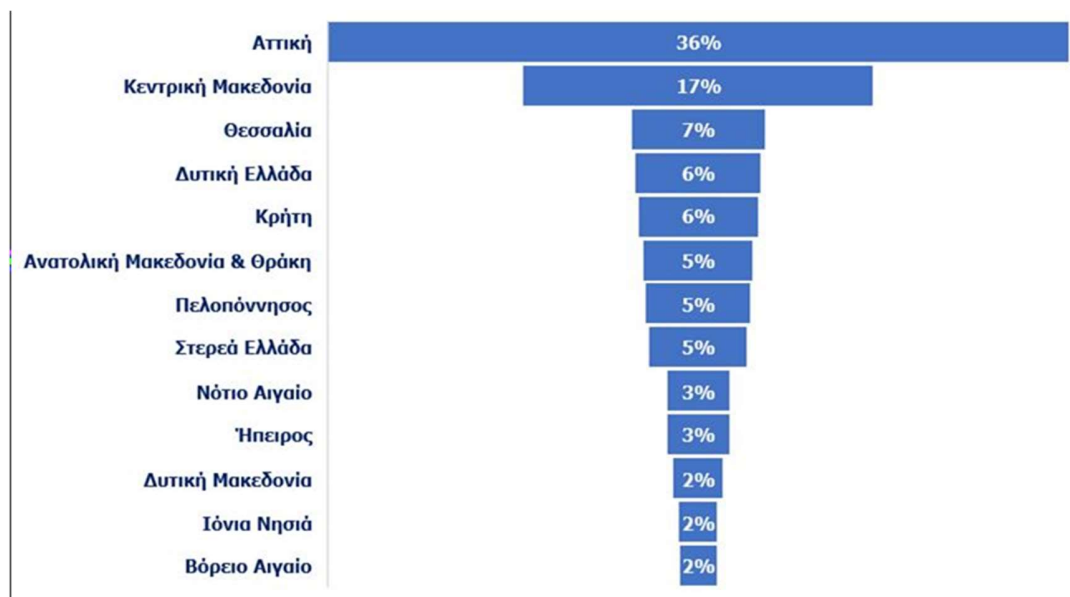
Ένδειξη επιπέδου	Γεωγραφικός κωδικός	Περιγραφή	Μόνιμος Πληθυσμός 2011	Μόνιμος Πληθυσμός 2021	Άρρενες 2011	Άρρενες 2021	Θήλειες 2011	Θήλειες 2021	Ποσοστό αρρένων 2021	Ποσοστό θηλέων 2021	Ποσοστό μεταβολής (%) 2021/2011

3		ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΟΥ	336,856	319,991	165,775	157,708	171,081	162,283	49.3	50.7	-5.0
4	18	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	167,901	160,773	81,847	78,629	86,054	82,144	48.9	51.1	-4.2
5	1801	ΔΗΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	112,486	113,978	53,975	54,951	58,511	59,027	48.2	51.8	
5	1802	ΔΗΜΟΣ ΒΟΡΕΙΩΝ ΤΖΟΥΜΕΡΚΩΝ	5,714	5,058	2,882	2,594	2,832	2,464	51.3	48.7	
5	1803	ΔΗΜΟΣ ΔΩΔΩΝΗΣ	9,693	7,199	4,953	3,741	4,740	3,458	52.0	48.0	
5	1804	ΔΗΜΟΣ ΖΑΓΟΡΙΟΥ	3,724	3,374	1,824	1,728	1,900	1,646	51.2	48.8	
5	1805	ΔΗΜΟΣ ΖΙΤΣΑΣ	14,766	13,588	7,337	6,776	7,429	6,812	49.9	50.1	
5	1806	ΔΗΜΟΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ	6,362	5,296	3,262	2,629	3,100	2,667	49.6	50.4	
5	1807	ΔΗΜΟΣ ΜΕΤΣΟΒΟΥ	6,196	5,432	3,085	2,759	3,111	2,673	50.8	49.2	
5	1808	ΔΗΜΟΣ ΠΩΓΩΝΙΟΥ	8,960	6,848	4,529	3,451	4,431	3,397	50.4	49.6	
4	19	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΡΤΑΣ	67,877	63,732	33,535	31,702	34,342	32,030	49.7	50.3	-6.1
5	1901	ΔΗΜΟΣ ΑΡΤΑΙΩΝ	43,166	41,600	21,216	20,466	21,950	21,134	49.2	50.8	
5	1902	ΔΗΜΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ	5,780	5,278	2,945	2,744	2,835	2,534	52.0	48.0	
5	1903	ΔΗΜΟΣ ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΤΖΟΥΜΕΡΚΩΝ	6,178	5,498	3,053	2,847	3,125	2,651	51.8	48.2	
5	1904	ΔΗΜΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΣΚΟΥΦΑ	12,753	11,356	6,321	5,645	6,432	5,711	49.7	50.3	
4	20	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	43,587	40,804	21,879	20,369	21,708	20,435	49.9	50.1	-6.4
5	2001	ΔΗΜΟΣ ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΑΣ	25,814	25,698	12,894	12,752	12,920	12,946	49.6	50.4	
5	2002	ΔΗΜΟΣ ΣΟΥΛΙΟΥ	10,063	8,759	5,017	4,361	5,046	4,398	49.8	50.2	
5	2003	ΔΗΜΟΣ ΦΙΛΙΑΤΩΝ	7,710	6,347	3,968	3,256	3,742	3,091	51.3	48.7	
4	21	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΡΕΒΕΖΑΣ	57,491	54,682	28,514	27,008	28,977	27,674	49.4	50.6	-4.9
5	2101	ΔΗΜΟΣ ΠΡΕΒΕΖΑΣ	31,733	30,841	15,748	15,120	15,985	15,721	49.0	51.0	
5	2102	ΔΗΜΟΣ ΖΗΡΟΥ	13,892	13,079	6,882	6,492	7,010	6,587	49.6	50.4	
5	2103	ΔΗΜΟΣ ΠΑΡΤΑΣ	11,866	10,762	5,884	5,396	5,982	5,366	50.1	49.9	

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Επίσης η Περιφέρεια Ηπείρου αντιπροσωπεύει για το 2021 το 3% του συνολικού πληθυσμού της Ελλάδας.

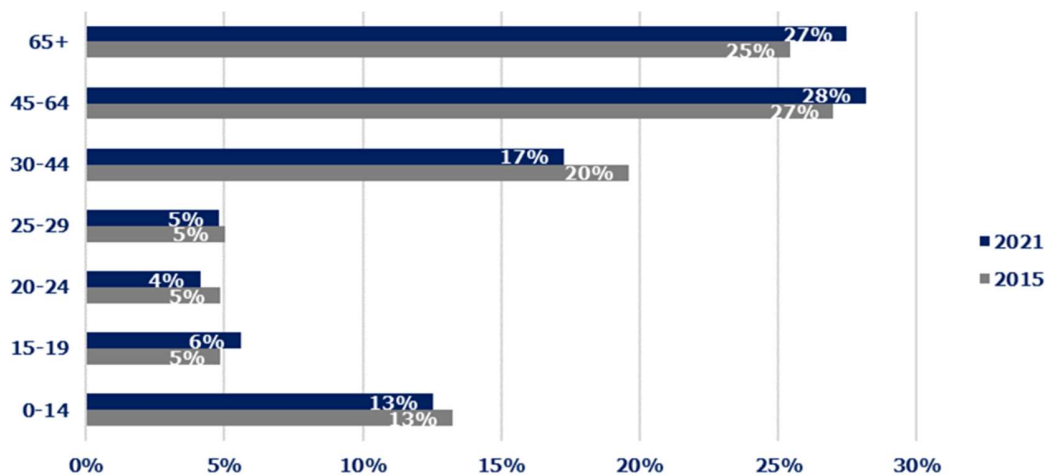
Διάγραμμα 1: Ποσοστιαία κατανομή του πληθυσμού της Ελλάδας ανά Περιφέρεια, 2021

Πηγή: ΙΝΣΕΤΕ

- **Η γήρανση του πληθυσμού:** παρόμοια με τις εθνικές τάσεις στην Ελλάδα, η περιφέρεια της Ηπείρου αντιμετωπίζει επίσης μια γήρανση του πληθυσμού, η οποία θέτει συγκεκριμένες προκλήσεις σχετικά με την υγειονομική περίθαλψη και τις κοινωνικές υπηρεσίες για τους ηλικιωμένους κατοίκους. Όσον αφορά την κατανομή των ηλικιακών ομάδων στην Ήπειρο για το έτος 2021, το μεγαλύτερο μερίδιο αντιπροσωπεύει η ηλικιακή ομάδα 45-64 ετών, η οποία αποτελεί το 28% του πληθυσμού. Ακολουθεί με μικρή απόσταση η ηλικιακή ομάδα 65+, η οποία αντιπροσωπεύει το 27% του πληθυσμού. Η ηλικιακή ομάδα 30-44 ετών περιλαμβάνει το 17% του πληθυσμού, ενώ η ηλικιακή ομάδα 15-29 ετών αντιπροσωπεύει το 15% του πληθυσμού. Τέλος, η ηλικιακή ομάδα 0-14 ετών, η οποία περιλαμβάνει τα παιδιά και τους εφήβους, αποτελεί το 13% του πληθυσμού. Αυτή η δημογραφική σύνθεση, όπως φαίνεται και στο διάγραμμα 2, υποδεικνύει ένα σημαντικό ποσοστό του πληθυσμού στις μεγαλύτερες ηλικιακές κατηγορίες, αναδεικνύοντας τη σημασία της αντιμετώπισης των αναγκών υγειονομικής περίθαλψης και κοινωνικών υπηρεσιών των ηλικιωμένων στην περιοχή. (Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ).

Διάγραμμα 2: Ποσοστιαία ηλικιακή κατανομή των κατοίκων της Περιφέρειας Ηπείρου, 2015 και 2021

Πηγή: ΕΕΔ - ΕΛΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

- **Η μετανάστευση:** έχει διαδραματίσει σημαντικό ιστορικό ρόλο στην περιοχή της Ηπείρου, με πολλά άτομα να αναζητούν οικονομικές ευκαιρίες στο εξωτερικό. Αυτή η μεταναστευτική τάση είχε αξιοσημείωτες επιπτώσεις στη δημογραφική δομή της περιοχής. Έχει συμβάλει στην ερήμωση του πληθυσμού σε ορισμένες περιοχές, ιδίως στις νεότερες ηλικιακές ομάδες. Επιπλέον, η γειννίαση της περιοχής με την Αλβανία υπήρξε σημαντικός παράγοντας στη διαμόρφωση του δημογραφικού της τοπίου, καθώς η μετανάστευση προς την Ελλάδα από την Αλβανία είναι συχνό φαινόμενο.
- **Η εθνοτική της ποικιλομορφία:** είναι ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της Ηπείρου, καθώς εμπλουτίζει το πολιτιστικό μωσαϊκό της περιοχής. Η ποικιλομορφία αυτή έχει ιστορικές ρίζες και συνεχίζει να αποτελεί καθοριστικό χαρακτηριστικό της περιοχής. Η παρουσία διαφόρων εθνοτικών ομάδων και πολιτισμών προσθέτει βάθος και πλούτο στην πολιτιστική κληρονομιά της Ηπείρου. [Πηγή: Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο]
- **Οι περιφερειακές ανισότητες:** οι περιφερειακές ανισότητες είναι εμφανείς στην Ήπειρο, η οποία χαρακτηρίζεται από ένα χάσμα μεταξύ πόλης και υπαίθρου στην κατανομή του πληθυσμού. Αστικά κέντρα όπως τα Ιωάννινα διαθέτουν μεγαλύτερους πληθυσμούς, ενώ οι αγροτικές περιοχές είναι συχνά αραιοκατοικημένες και ορισμένα χωριά παρατηρείται ακόμη και ερήμωση λόγω της μετανάστευσης προς τα αστικά κέντρα. Αυτές οι δημογραφικές ανισορροπίες και προκλήσεις απορρέουν από τα μοναδικά γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά της περιοχής, με αποτέλεσμα οι ορεινές περιοχές να ακολουθούν ξεχωριστές κοινωνικές και οικονομικές πορείες. (Κακλαμάνη και Ντυκέν, 2001).
- **Η εκπαίδευση:** η περιοχή φιλοξενεί εκπαιδευτικά ιδρύματα, ιδίως το πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, το οποίο προσελκύει φοιτητές όχι μόνο από διάφορα μέρη της Ελλάδας αλλά και από διεθνείς τοποθεσίες. Αυτό εμπλουτίζει το εκπαιδευτικό τοπίο και την ποικιλομορφία στην περιοχή.
 - **Ο τουρισμός:** η άφθονη φυσική ομορφιά της Ηπείρου, οι ιστορικοί θησαυροί και οι υπαίθριες ψυχαγωγικές προσφορές την έχουν αναδείξει σε ένα αναπτυσσόμενο τουριστικό σημείο. Ο

τουρισμός μπορεί να ασκήσει επιρροή στα δημογραφικά πρότυπα, ιδίως σε περιοχές όπου ο τουρισμός ευδοκμεί.

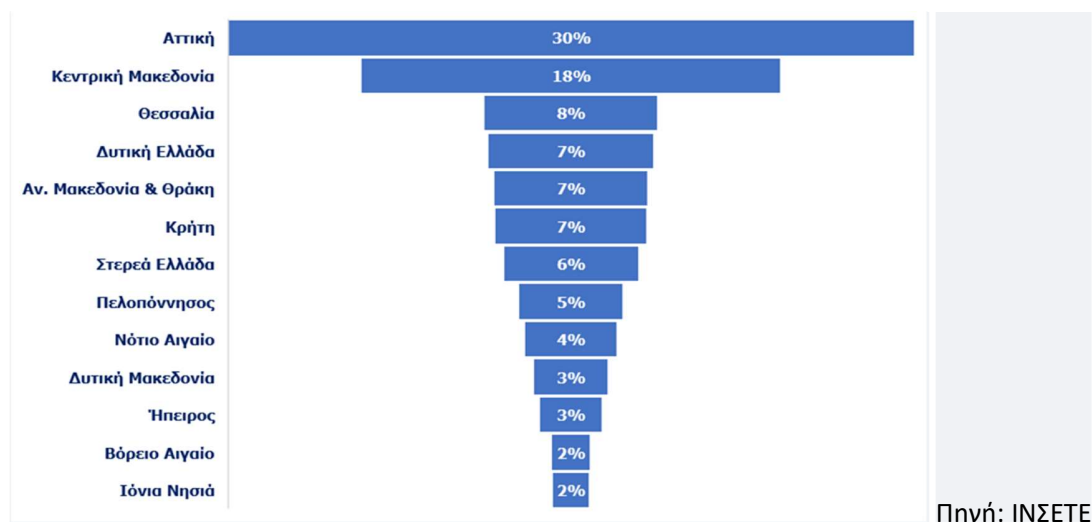
Συνοπτικά, η δημογραφική σύνθεση της Ηπείρου είναι ένα ξεχωριστό μείγμα χαρακτηριστικών που διαμορφώνεται από τις ιστορικές, γεωγραφικές και οικονομικές συνθήκες της. Οι πληθυσμιακές τάσεις, η εθνοτική ποικιλομορφία και η μετανάστευση αποτελούν πρωταρχικούς παράγοντες που έχουν διαμορφώσει τα δημογραφικά χαρακτηριστικά της περιοχής.

1.7 Τα μακροοικονομικά στοιχεία της περιοχής

Η αγορά εργασίας και το τοπίο της μοναδικής απασχόλησης στην Περιφέρεια Ηπείρου παρουσιάζουν ένα σύνολο προκλήσεων και ευκαιριών που διαμορφώνονται από τα ιδιαίτερα οικονομικά και γεωγραφικά χαρακτηριστικά της. Συγκεκριμένα, θα πρέπει να επισημανθούν οι συμπληρωματικές πτυχές:

- **Η ανεργία:** η Ήπειρος, όπως και πολλές άλλες περιφέρειες στην Ελλάδα, παλεύει με ζητήματα ανεργίας. Τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας, ιδίως μεταξύ των νέων, προκαλούν ανησυχίες. Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, πολλοί κάτοικοι έχουν αναζητήσει ανάπτυξη απασχόλησης σε μεγαλύτερες πόλεις ή ακόμη και στο εξωτερικό, οδηγώντας σε ορισμένων αγροτικών περιοχών. Όσον αφορά την κατανομή των ανέργων στις περιφέρειες το 2021, όσο αξίζει να σημειωθεί ότι το υψηλότερο ποσοστό παρατηρείται στην Περιφέρεια Αττικής (30%), ακολουθούμενη από τις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας (18%), Θεσσαλίας (8%), Δυτικής Ελλάδας (7%), Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης (7%), Κρήτης (7%), Μακεδονίας (3%), Ηπείρου (3%), Βορείου Αιγαίου (2%) και Ιονίων Νήσων (2%).

Διάγραμμα 3: Ποσοστιαία κατανομή των ανέργων στην Ελλάδα ανά Περιφέρεια, 2021

- **Η γεωργία και η αγροτική απασχόληση:** η γεωργία διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στο τοπίο της απασχόλησης στην Ήπειρο. Βασικοί τομείς, όπως η κτηνοτροφία, η γαλακτοπαραγωγή και η

ελαιοκαλλιέργεια, παρέχουν μέσα διαβίωσης σε πολλούς ντόπιους. Ωστόσο, η εποχιακή γεωργική εργασία μπορεί να είναι απρόβλεπτη και ασταθής.

- **Ο Τουρισμός:** ο τομέας του τουρισμού έχει δημιουργήσει ευκαιρίες απασχόλησης στην Ήπειρο, ιδίως κατά τη διάρκεια της τουριστικής περιόδου. Οι θέσεις εργασίας στη φιλοξενία, τα εστιατόρια και τις υπηρεσίες που σχετίζονται με τον τουρισμό είναι διαδεδομένες. Όσον αφορά τα έσοδα από τον τουρισμό για την Περιφέρεια Ηπείρου το 2021, αντιστοιχούσαν στο 1% (162 εκατ. ευρώ) των συνολικών εσόδων της χώρας, ενώ ο τουρισμός συνεισφέρει άμεσα 4% στο ΑΕΠ της Περιφέρειας. Αξίζει να σημειωθεί ότι το ΑΕΠ της Περιφέρειας παρουσίασε μικρή μείωση της τάξης του -0,2% το 2021, μειωμένο από 4.032 εκατ. ευρώ το 2019 σε 4.023 εκατ. ευρώ το 2021. (Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ)
- **Η εκπαίδευση και νεολαία:** η Ήπειρος διαθέτει εκπαιδευτικά ιδρύματα, όπως το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, τα οποία προσελκύουν φοιτητές και έχουν θετικό αντίκτυπο στην τοπική οικονομία. Ωστόσο, η διατήρηση των μορφωμένων νέων ατόμων στην περιοχή παραμένει πρόκληση, καθώς συχνά αναζητούν ευκαιρίες απασχόλησης σε μεγαλύτερα αστικά κέντρα.
- **Η ανάπτυξη υποδομών:** έργα υποδομής, με μερική χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση, έχουν ως πρωταρχικό στόχο την ενίσχυση των μεταφορών και της συνδεσιμότητας εντός της περιοχής. Οι πρωτοβουλίες αυτές έχουν οδηγήσει στη δημιουργία προσωρινών ευκαιριών απασχόλησης και έχουν βελτιώσει τη συνολική προσβασιμότητα. Επιπλέον, διακρατικά προγράμματα όπως το INTERREG, το JESSICA και το MED διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην προώθηση των τουριστικών προσφορών της περιοχής, στη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και στην ενίσχυση των παραγωγικών τομέων. Τα προγράμματα αυτά προσφέρουν διάφορα πλεονεκτήματα, μεταξύ των οποίων:
 - ✓ Οικονομικά οφέλη: Συμβάλλουν στην τοπική οικονομία μέσω της προμήθειας εξοπλισμού και αναλωσίμων, καθώς και της πρόσληψης συνεργατών.
 - ✓ Ανάπτυξη διεθνών εταιρικών σχέσεων: Τα προγράμματα αυτά διευκολύνουν τη δημιουργία εταιρικών σχέσεων σε διεθνές επίπεδο, προωθώντας τη συνεργασία και την ανταλλαγή γνώσεων.
 - ✓ Καλές πρακτικές και δράσεις: Καταγράφουν και διαδίδουν καλές πρακτικές και δράσεις, προωθώντας αποτελεσματικές προσεγγίσεις και στρατηγικές.
 - ✓ Διάδοση των αποτελεσμάτων των έργων: Οι πρωτοβουλίες αυτές οργανώνουν δραστηριότητες για την αποτελεσματική κοινοποίηση των αποτελεσμάτων και των επιτευγμάτων των έργων σε ένα ευρύτερο κοινό.
 - ✓ Πιλοτικές εφαρμογές: Υποστηρίζουν την ανάπτυξη πιλοτικών εφαρμογών, οι οποίες μπορούν να χρησιμεύσουν ως καινοτόμα μοντέλα για μελλοντικές προσπάθειες.

(Πηγή: [<https://interreg.gr/>])

- **Η οικονομική διαφοροποίηση:** η Ήπειρος επιδιώκει ενεργά την οικονομική διαφοροποίηση πέρα από την παραδοσιακή της εξάρτηση από τη γεωργία και τον τουρισμό. Οι επενδύσεις στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) και στις αγροτικές επιχειρήσεις θεωρούνται βιώσιμες οδοί για τη δημιουργία πιο σταθερών και διαφοροποιημένων ευκαιριών απασχόλησης. Για παράδειγμα, η περιοχή έχει κάνει σημαντικά βήματα στον τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, συμπεριλαμβανομένης της δημιουργίας 25 φωτοβολταϊκών πάρκων συνολικής ισχύος 127 MW σε διάφορες περιοχές της χώρας, συμπεριλαμβανομένης της Θεσσαλίας και της Ηπείρου (Πηγή: ΦΕΚ 2459 Β/2011). Ένα

άλλο αξιοσημείωτο παράδειγμα είναι ο αγωγός IGI Poseidon, μια σχεδιαζόμενη υποθαλάσσια σύνδεση που έχει σχεδιαστεί για να συνδέσει την Ελλάδα με την Ιταλία. Ο αγωγός αυτός, που εκτείνεται σε μήκος 207 χιλιομέτρων από τις ακτές της Θεσπρωτίας έως τις ακτές του Οτράντο της Ιταλίας, υπόσχεται σημαντική περιφερειακή ανάπτυξη (Πηγή: ΦΕΚ 1471 Β'/6.6.2014).

- **Οι προκλήσεις:** Ωστόσο, παρά τις προσπάθειες αυτές, η Ήπειρος εξακολουθεί να αντιμετωπίζει αρκετές προκλήσεις στην αγορά εργασίας της. Διαρθρωτικά ζητήματα, όπως η εποχικότητα της απασχόλησης, η υποαπασχόληση και η επιτακτική ανάγκη για ανάπτυξη δεξιοτήτων, εξακολουθούν να αποτελούν σημαντικά εμπόδια. Η αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων είναι απαραίτητη για την προώθηση μιας πιο ισχυρής και βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης στην περιοχή.

1.8 Αγορά εργασίας - Απασχόληση

Η αγορά εργασίας και το σενάριο απασχόλησης στην περιφέρεια της Ηπείρου έχουν επηρεαστεί από ένα συνδυασμό παραγόντων, που περιλαμβάνουν ευκαιρίες και προκλήσεις. Εξετάζονται τα ακόλουθα στοιχεία που διαμορφώνουν την αγορά εργασίας:

- **Οι τομείς απασχόλησης:** ιστορικά, η Ήπειρος είχε έναν ισχυρό γεωργικό τομέα, με δραστηριότητες όπως η γεωργία, η κτηνοτροφία και η γαλακτοκομική παραγωγή να αποτελούν πρωταρχικές πηγές απασχόλησης. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια, υπήρξε μια μετάβαση προς ποικίλους τομείς, όπως ο τουρισμός, η μεταποίηση και οι υπηρεσίες, ιδίως σε αστικά κέντρα όπως τα Ιωάννινα. Όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα, το εργατικό δυναμικό στην περιοχή της Ηπείρου παραμένει κατά κύριο λόγο απασχολούμενο σε λοιπούς κλάδους όπως της γεωργίας, της κτηνοτροφίας, της γαλακτοκομικής παραγωγής, ή στον τομέα της παροχής υπηρεσιών ή στον δημόσιο τομέα. Ο πίνακας αναδεικνύει επίσης την μικρή αύξηση του εργατικού δυναμικού στους τομείς της φιλοξενίας και των καταλυμάτων το 2022.

Πίνακας 4: Εξέλιξη των απασχολούμενων στην Περιφέρεια Ηπείρου ανά φύλο απασχολούμενων και ανά κατηγορία απασχόλησης, 2010-2022.

	Η απασχόληση στην Περιφέρεια Ηπείρου 2010-2022 (σε χιλ.)												
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Δραστηριότητες υπηρεσιών παροχής καταλύματος και εστίασης	12.8	9.7	8.7	8.8	9.5	9.7	8.7	12.1	14.5	13.2	11.0	9.0	11.9
Λοιποί κλάδοι	120.5	111.3	103.8	95.1	94.4	95.5	97.8	92.5	94.5	99.5	97.8	94.9	105.9
Σύνολο απασχόλησης	133.3	121.1	112.5	103.9	103.9	105.3	106.5	104.6	108.9	112.7	108.8	103.9	117.8
Σύνολο Χώρας	4,389.8	4,054.3	3,695.0	3,513.2	3,536.2	3,610.7	3,673.6	3,752.7	3,828.0	3,911.0	3,875.5	3,928.0	4,140.6
% Υπηρεσιών ως προς το σύνολο της Περιφέρειας	9.6%	8.0%	7.8%	8.5%	9.2%	9.3%	8.2%	11.6%	13.3%	11.7%	10.1%	8.7%	10.1%
% Λοιπών κλάδων ως προς το σύνολο της Περιφέρειας	90.4%	92.0%	92.2%	91.5%	90.8%	90.7%	91.8%	88.4%	86.7%	88.3%	89.9%	91.3%	89.9%

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού ΕΛΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

- **Το εργατικό δυναμικό:** η Ήπειρος αντιμετωπίζει προβλήματα ανεργίας, τα οποία είναι ιδιαίτερα έντονα μεταξύ του νεανικού πληθυσμού της. Οι εποχικές διακυμάνσεις στην απασχόληση είναι

ένα σύνθημα φαινόμενο, με τον αγροτικό τομέα να παρουσιάζει συχνά διακυμάνσεις στη ζήτηση εργασίας.

- **Η εξωτερική μετανάστευση:** οι οικονομικοί παράγοντες και οι περιορισμένες ευκαιρίες απασχόλησης έχουν ωθήσει τους κατοίκους, ιδίως τη νέα γενιά, να αναζητήσουν καλύτερες προοπτικές απασχόλησης σε μεγαλύτερα αστικά κέντρα ή στο εξωτερικό. Αυτή η δημογραφική μετατόπιση θα μπορούσε να έχει μακροχρόνιες επιπτώσεις στην οικονομική βιωσιμότητα της περιοχής.
- **Ο Τουρισμός:** η Ήπειρος έχει γνωρίσει μια έξαρση του τουρισμού λόγω των μαγευτικών φυσικών τοπίων της και των πλούσιων πολιτιστικών αξιοθέατων της. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία θέσεων εργασίας στον κλάδο της φιλοξενίας, της ξενάγησης και σε συναφείς τομείς. Ωστόσο, ο εποχικός χαρακτήρας της απασχόλησης στον τουρισμό μπορεί να οδηγήσει σε θέσεις προσωρινής ή μερικής απασχόλησης.
- **Η ευρωπαϊκή χρηματοδότηση:** η περιοχή έχει επωφεληθεί από κονδύλια της Ευρωπαϊκής Ένωσης που στοχεύουν στην ενίσχυση της οικονομικής ανάπτυξης και των ευκαιριών απασχόλησης. Αυτά τα κονδύλια έχουν υποστηρίξει έργα υποδομής, πρωτοβουλίες επιχειρηματικότητας και προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης. Αυτήν την εποχή υποστηρίζονται προγράμματα που αφορούν τους εξής τομείς ανάπτυξης:
 - ✓ Ενιαία αγορά, καινοτομία και ψηφιακή οικονομία ,
 - ✓ Συνοχή και αξίες,
 - ✓ Φυσικοί πόροι & περιβάλλον (Γεωργική και θαλάσσια πολιτική),

(Πηγή: [<https://commission.europa.eu/>])

- **Το επενδυτικό Δυναμικό:** η Ήπειρος προσφέρει επενδυτικές δυνατότητες σε διάφορους τομείς, όπως οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, οι αγροτικές επιχειρήσεις και ο οικοτουρισμός. Η προσέλκυση επενδύσεων σε αυτούς τους τομείς θα μπορούσε να διαφοροποιήσει την αγορά εργασίας και να δημιουργήσει μακροπρόθεσμες ευκαιρίες απασχόλησης.

Συνοπτικά, η αγορά εργασίας στην περιοχή υφίσταται μια μετάβαση από τις παραδοσιακές γεωργικές δραστηριότητες σε μια ευρύτερη οικονομική βάση, που περιλαμβάνει τον τουρισμό και τις υπηρεσίες. Είναι επιτακτική ανάγκη να αντιμετωπιστούν οι προκλήσεις που σχετίζονται με την ανεργία των νέων, την εποχικότητα και τη μετανάστευση για να εξασφαλιστεί η βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη της περιοχής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΟΙ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ, Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΖΗΤΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΣΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΟΣΟ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΟΥ

2.1 Εισαγωγή

Στο εν λόγω κεφάλαιο θα αναλυθεί η έννοια των τουριστικών επιχειρήσεων και μετά από μια προσπάθεια κατηγοριοποίησης τους θα γίνει αναφορά στις ξενοδοχειακές επιχειρήσεις τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ήπειρο. Κατόπιν θα αποτιμηθεί η υπάρχουσα κατάσταση των ξενοδοχειακών μονάδων τόσο πανελλαδικά, όσο και στην περιφέρεια Ηπείρου. Η διασύνδεση του ξενοδοχειακού δυναμικού με την ανάπτυξη του τουρισμού κρίνεται αναγκαία και απαιτητή, προκειμένου να καταστεί ξεκάθαρη η θέση της Ηπείρου ως επιλογή προορισμού των τουριστών σε σχέση με άλλους προορισμούς στην επικράτεια, αλλά και να αποτυπωθεί η εικόνα των υποδομών φιλοξενίας που διαθέτει η Περιφέρεια Ηπείρου, ώστε να αξιολογηθεί αν συνιστούν γι' αυτήν μέτρο ανταγωνιστικότητας.

2.2 Ορισμός τουριστικών επιχειρήσεων - χαρακτηριστικά

Οι τουριστικές επιχειρήσεις μπορούν να οριστούν ως επιχειρήσεις των οποίων πρωταρχικός στόχος είναι η ικανοποίηση των αναγκών και των επιθυμιών των τουριστών. Οι επιχειρήσεις αυτές δεν διαφέρουν ουσιαστικά από τις άλλες επιχειρήσεις, αλλά εξειδικεύονται στην παραγωγή και προσφορά τουριστικών προϊόντων. Αυτά τα τουριστικά προϊόντα, όπως περιγράφονται από τον Βαρελά το 2016, διαθέτουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά και είναι:

- **Μη αποθηκεύσιμα:** τα τουριστικά προϊόντα παρέχονται αλλά δεν αποθηκεύονται. Δεν προορίζονται να αποθηκευτούν για μελλοντική χρήση.
- **Άμεσα κατανάλωσιμα:** καταναλώνονται τη στιγμή που παράγονται. Δεν υπάρχει καθυστέρηση μεταξύ της παραγωγής και της κατανάλωσης.
- **Μοναδικά:** κάθε φορά που προσφέρεται ένα τουριστικό προϊόν, θεωρείται μοναδικό και ανεπανάληπτο, ακόμη και αν προσφέρεται στον ίδιο πελάτη από τον ίδιο πωλητή.
- Με εμφαντικά πλεονεκτήματα: Τα προϊόντα αυτά προωθούνται από τους πωλητές στις προσπάθειες μάρκετινγκ που καταβάλλουν, τονίζοντας τα πλεονεκτήματά τους. Το μάρκετινγκ διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στον κλάδο του τουρισμού.
- **Άυλα:** Τα τουριστικά προϊόντα αποτελούνται κυρίως από άυλα στοιχεία, όπως το φυσικό περιβάλλον και ο πολιτισμός της χώρας υποδοχής, τα οποία συμβάλλουν σημαντικά στη συνολική τουριστική εμπειρία.

Τα χαρακτηριστικά αυτά διακρίνουν τις τουριστικές επιχειρήσεις από άλλες επιχειρήσεις και υπογραμμίζουν τη μοναδική φύση της τουριστικής βιομηχανίας.

2.3 Κατηγοριοποίηση τουριστικών επιχειρήσεων

Οι τουριστικές επιχειρήσεις μπορούν να κατηγοριοποιηθούν με διάφορους τρόπους βάσει διαφορετικών κριτηρίων. Ακολουθούν ορισμένες κοινές ταξινομήσεις:

- **Ός Ιδιωτικές ή δημόσιες:** ανάλογα με την οντότητα που τις δημιούργησε και τις διαχειρίζεται, οι τουριστικές επιχειρήσεις μπορεί να είναι είτε ιδιωτικές είτε δημόσιες. Οι ιδιωτικές τουριστικές επιχειρήσεις ανήκουν και λειτουργούν από ιδιώτες ή εταιρείες, ενώ οι δημόσιες τουριστικές επιχειρήσεις ιδρύονται και διοικούνται από κυβερνητικούς ή δημόσιους φορείς.

- **Ός προς το μέγεθος:** οι επιχειρήσεις του τουριστικού κλάδου μπορούν να ταξινομηθούν με βάση το μέγεθός τους. Κατηγοριοποιούνται ως μικρές, μεσαίες ή μεγάλες επιχειρήσεις. Η ταξινόμηση αυτή συνήθως λαμβάνει υπόψη παράγοντες όπως τα ετήσια έσοδα, ο αριθμός των εργαζομένων και τα περιουσιακά στοιχεία.
- **Βάσει της φύσης της υπηρεσίας:** Ένας άλλος τρόπος ταξινόμησης των τουριστικών επιχειρήσεων είναι με βάση τη φύση της υπηρεσίας που παρέχουν και την εξάρτησή τους από τον τουρισμό. Μπορούν να χωριστούν σε δύο κύριες κατηγορίες:
 - ✓ **Ός αμιγώς τουριστικές:** Οι επιχειρήσεις αυτές εξυπηρετούν σχεδόν αποκλειστικά τους τουρίστες και πιθανότατα δεν θα υπήρχαν χωρίς αυτούς. Παραδείγματα περιλαμβάνουν αεροπορικές εταιρείες που εξυπηρετούν κυρίως τουρίστες.
 - ✓ **Ός μικτού τύπου:** Αυτές οι επιχειρήσεις θα υπήρχαν ακόμη και αν δεν υπήρχε τουριστική δραστηριότητα, καθώς εξυπηρετούν κυρίως τις ανάγκες του τοπικού πληθυσμού. Ωστόσο, κατά τη διάρκεια της τουριστικής περιόδου, μπορεί να προσαρμόσουν τις ώρες λειτουργίας, το προσωπικό και τις προσφορές τους για να ανταποκριθούν στην αυξημένη ζήτηση. Παραδείγματα είναι τα τοπικά αρτοποιεία που προσαρμόζονται στις ανάγκες των τουριστών κατά τη διάρκεια της τουριστικής περιόδου.

Αυτές οι ταξινομήσεις βοηθούν στην κατανόηση της ποικιλομορφίας εντός του τουριστικού κλάδου.

Όσον αφορά τον κλάδο στον οποίο δραστηριοποιούνται, κατηγοριοποιούνται ως εξής:

- **Κλάδος διαμονής:** Περιλαμβάνει ξενοδοχεία, μοτέλ, ενοικιαζόμενα δωμάτια και παρόμοιες εγκαταστάσεις.
- **Κλάδος τουριστικών γραφείων:** Επιχειρήσεις που ασχολούνται με την οργάνωση και τη διευκόλυνση ταξιδιών και τουριστικών εμπειριών.
- **Κλάδος εταιρειών μεταφορών:** περιλαμβάνουν τουριστικά λεωφορεία, ενοικιαζόμενα αυτοκίνητα, πλοία, αεροπορικές εταιρείες και συναφείς υπηρεσίες.
- **Κλάδος επιχειρήσεων εστίασης και ψυχαγωγίας:** η κατηγορία αυτή καλύπτει εστιατόρια, καφετέριες, μπαρ και παρόμοιους χώρους.
- **Κλάδος άμεσων και έμμεσων υπηρεσιών:** υπηρεσίες όπως αποθήκευση αποσκευών, πώληση αναμνηστικών, θαλάσσιες δραστηριότητες και νεροτσουλήθρες, μεταξύ άλλων.

Όσον αφορά το εύρος των δραστηριοτήτων τους, οι επιχειρήσεις αυτές μπορούν να ταξινομηθούν σε δύο βασικούς τύπους:

- **Απλών δραστηριοτήτων:** οι επιχειρήσεις αυτές προσφέρουν μόνο ένα είδος τουριστικού προϊόντος ή υπηρεσίας, όπως τα εστιατόρια.
- **Σύνθετων δραστηριοτήτων:** οι επιχειρήσεις αυτές παρέχουν δύο ή περισσότερους τύπους τουριστικών προϊόντων ή υπηρεσιών, όπως τα ξενοδοχεία.

Από νομικής άποψης, οι τουριστικές επιχειρήσεις μπορούν να διαχωριστούν περαιτέρω σε:

- **Ατομικές επιχειρήσεις:** Πρόκειται συνήθως για μικρότερες οντότητες που μπορούν να διαχειριστούν αποτελεσματικά το κόστος, είναι ευέλικτες και ευκίνητες. Ωστόσο, συχνά έχουν χαμηλότερη πιστοληπτική ικανότητα.
- **Εταιρικές επιχειρήσεις:** Οι εταιρικές επιχειρήσεις μπορούν να λάβουν διάφορες μορφές, όπως:

- **Προσωπικές επιχειρήσεις** (προσωπικές εταιρείες, εταιρείες περιορισμένης ευθύνης, ανώνυμες εταιρείες).
- **Κεφαλαιουχικές επιχειρήσεις** (εταιρείες περιορισμένης ευθύνης, ανώνυμες εταιρείες).
- **Συνεταιριστικές επιχειρήσεις.**

2.4 Τα είδη των τουριστικών καταλυμάτων

Σύμφωνα με τις νομικές διατάξεις (συγκεκριμένα, παράγραφος 2, άρθρο 1 του νόμου 4276/2014), ο ξενοδοχειακός κλάδος κατηγοριοποιείται σε δύο κύριους τύπους: κύρια ξενοδοχειακά καταλύματα και μη κύρια ξενοδοχειακά καταλύματα. Οι ευρείες αυτές κατηγορίες υποδιαιρούνται περαιτέρω σε ειδικές υποκατηγορίες.

Για να καταστεί ακριβέστερο η κατηγορία των κύριων ξενοδοχειακών καταλυμάτων περιλαμβάνει:

- **Ξενοδοχεία:** πρόκειται για εγκαταστάσεις που προσφέρουν διανυκτέρευση σε δωμάτια ή διαμερίσματα, τα οποία συνήθως αποτελούνται από ένα ή δύο δωμάτια με συνημμένο μπάνιο. Παρέχουν επίσης κοινόχρηστους χώρους για την υποδοχή και τη διαμονή των επισκεπτών, μαζί με τουλάχιστον υπηρεσία πρωινού.
- **Οργανωμένες τουριστικές κατασκηνώσεις:** πρόκειται για υπαίθριες ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις διαμονής που μπορεί να περιλαμβάνουν ή όχι κοιτώνες. Προσφέρουν υπηρεσίες διαμονής, εστίασης και ψυχαγωγίας για τουρίστες σε διάφορες μορφές, όπως τροχόσπιτα, σκηνές, κινητά σπίτια, λεωφορεία ξενοδοχείων εξοπλισμένα για ύπνο (hotelbus) και τουριστικά λεωφορεία με προσαρτημένα καταλύματα ύπνου (totelhotel).
- **Ξενώνες φιλοξενίας νέων:** παρέχουν υπηρεσίες υποδοχής και διαμονής ή εστίασης αποκλειστικά σε νέους που είναι κάτοχοι ειδικών καρτών που εκδίδονται από ενώσεις ή συλλόγους που συνδέονται με τις διεθνείς ομοσπονδίες νέων. Οι εν λόγω ξενώνες βρίσκονται συνήθως εντός εγκεκριμένων σχεδίων αστικής και οικιστικής ανάπτυξης.
- **Σύνθετα τουριστικά καταλύματα:** συνδυάζουν παραδοσιακά ξενοδοχεία με επιπλωμένες τουριστικές βίλες και προσφέρουν διάφορες εξειδικευμένες τουριστικές παροχές. Οι παροχές αυτές μπορεί να περιλαμβάνουν συνεδριακά κέντρα, γήπεδα γκολφ, κέντρα θαλασσοθεραπείας, τουριστικά λιμάνια, χιονοδρομικά κέντρα, θεματικά πάρκα, εγκαταστάσεις αθλητικής προπόνησης, κέντρα υδροθεραπείας, ιαματικά λουτρά, κέντρα ιαματικού τουρισμού, κέντρα αναζωογόνησης, κέντρα ευεξίας και αισθητικής, καθώς και κέντρα κατάδυσης.
- **Ξενοδοχεία συνιδιοκτησίας (condo hotels):** είναι καταλύματα που αξιολογούνται με 4 ή 5 αστέρια και βρίσκονται εντός σχεδίων πόλεων ή χωριών που εγκρίθηκαν πριν από το 1923 ή σε περιοχές με πληθυσμό μικρότερο από 2.000 κατοίκους. Οι εγκαταστάσεις αυτές επιτρέπεται να συστήσουν τόσο οριζόντια όσο και κάθετη ιδιοκτησία δωματίων ή διαμερισμάτων. Επιπλέον, μπορούν να παραχωρούν ή να μεταβιβάζουν δικαιώματα ακίνητης ιδιοκτησίας σε τρίτους με την προϋπόθεση ότι τα δικαιώματα αυτά προσφέρονται προς χρήση, δωρεάν, στον φορέα της τουριστικής επιχείρησης ως μέρος ξενοδοχείου για τουλάχιστον έξι (6) μήνες ετησίως και για ελάχιστη διάρκεια 20 ετών.
- **Ξενοδοχειακά τουριστικά καταλύματα σε παραδοσιακά κτίσματα** που προβλέπονται στο Π.Δ. 33/1979.

Τα μη κύρια ξενοδοχειακά καταλύματα περιλαμβάνουν τις ακόλουθες κατηγορίες:

- **Τουριστικές επιπλωμένες βίλες με δυνατότητα προετοιμασίας γευμάτων:** Πρόκειται για αυτόνομες κατοικίες, η καθεμία με ελάχιστο εμβαδόν 80 τετραγωνικά μέτρα, με ανεξάρτητη εξωτερική πρόσβαση και ανεξάρτητο οικόπεδο και κτίριο.
- **Αυτόνομες επιπλωμένες τουριστικές κατοικίες:** Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει μεμονωμένες κατοικίες ή ομάδες κατοικιών, με κάθε μονάδα να έχει ελάχιστο εμβαδόν 40 τετραγωνικά μέτρα. Οι μονάδες αυτές λειτουργούν ανεξάρτητα και διαθέτουν δική τους εξωτερική πρόσβαση.
- **Ενοικιαζόμενα επιπλωμένα δωμάτια και διαμερίσματα:** Τα καταλύματα αυτά παρέχουν διανυκτέρευση σε δωμάτια ή/και διαμερίσματα, τα οποία συνήθως αποτελούνται από ένα ή δύο δωμάτια με συνημμένο μπάνιο.

Τα ξενοδοχεία κατατάσσονται σε μία από τις πέντε κατηγορίες με βάση τα αστέρια, που αντικατοπτρίζουν την ποιότητα και τις ανέσεις που προσφέρουν. Αυτές οι ταξινομήσεις κυμαίνονται από τη χαμηλότερη, που είναι ένα αστέρι, και αντιπροσωπεύουν συνήθως οικογενειακά ξενοδοχεία που προσφέρουν κυρίως υπηρεσίες διαμονής, ενδεχομένως χωρίς ιδιωτικό μπάνιο και τουαλέτα στα δωμάτια. Στο άλλο άκρο του φάσματος, η υψηλότερη κατάταξη είναι τα πέντε αστέρια, που προορίζονται για πολυτελή ξενοδοχεία που διαθέτουν ευρύχωρα δωμάτια διακοσμημένα με εξαιρετική διακόσμηση και έπιπλα υψηλής ποιότητας. Αυτά τα κορυφαία καταλύματα παρέχουν ένα ολοκληρωμένο φάσμα υπηρεσιών για να εξασφαλίσουν μια κορυφαία εμπειρία στους επισκέπτες.

Τα ξενοδοχεία κατηγοριοποιούνται με βάση τον τύπο των πελατών στους οποίους απευθύνονται, σε:

- **Περιστασιακά και επαγγελματικά ξενοδοχεία:** αυτά εξυπηρετούν άτομα που ταξιδεύουν για σύντομες διαμονές ή για επαγγελματικούς σκοπούς.
- **Ξενοδοχεία μαζικού τουρισμού:** αυτές οι εγκαταστάσεις επικεντρώνονται στη φιλοξενία οργανωμένων ομάδων τουριστών.
- **Ξενοδοχεία μακράς διαμονής:** αυτά τα ξενοδοχεία νοικιάζουν δωμάτια σε εβδομαδιαία ή μηνιαία βάση και είναι κατάλληλα για φοιτητές, μετανάστες και άλλους που έχουν ανάγκη από παρατεταμένη διαμονή.
- **Ξενοδοχεία οικογενειακού τουρισμού:** αυτά τα ξενοδοχεία είναι εξοπλισμένα με εξειδικευμένες εγκαταστάσεις όπως παιδικές χαρές και προσφέρουν υπηρεσίες παιδικής φροντίδας για να φιλοξενήσουν οικογένειες με παιδιά.
- **Ξενοδοχεία ψυχαγωγίας ενηλίκων:** αυτά απευθύνονται σε ζευγάρια ή μεμονωμένους πελάτες που αναζητούν ψυχαγωγικές δραστηριότητες με προσανατολισμό προς τους ενήλικες.
- **Ξενοδοχεία γυμνιστών:** πρόκειται για ξενοδοχεία στα οποία εφαρμόζονται πολιτικές που δεν επιτρέπουν την ένδυση ή επιτρέπουν τον γυμνισμό.
- **Λέσχες:** ορισμένα ξενοδοχεία λειτουργούν ως λέσχες, όπου οι πελάτες μπορούν να έχουν πρόσβαση σε πρόσθετες εγκαταστάσεις αναψυχής και αθλητισμού.
- **Ξενοδοχεία all-inclusive:** αυτά τα ξενοδοχεία προσφέρουν ολοκληρωμένα πακέτα διακοπών όπου οι πελάτες μπορούν να απολαύσουν όλες τις υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένης της διαμονής, της εστίασης και των δραστηριοτήτων αναψυχής, εντός του ξενοδοχειακού συγκροτήματος.

Τα ξενοδοχεία διαφοροποιούνται με βάση διάφορους παράγοντες:

1. Ός προς τον χρόνο λειτουργίας σε:

- **Συνεχούς λειτουργίας:** Ανοικτή καθ' όλη τη διάρκεια του έτους χωρίς εποχιακό κλείσιμο.

- **Εποχιακής λειτουργίας:** Λειτουργία κατά τη διάρκεια συγκεκριμένων εποχών, όπως ο χειμώνας σε ορεινές περιοχές.

2. Ός προς την τοποθεσία σε:

- **Αστικά ξενοδοχεία:** Βρίσκονται σε αστικές περιοχές.
- **Θέρετρα διακοπών:** βρίσκονται μακριά από τις πόλεις σε περιοχές με μοναδικό φυσικό περιβάλλον και κλίμα.
- **Ξενοδοχεία χειμερινών σπορ:** εξυπηρετούν πελάτες που ενδιαφέρονται για χειμερινές αθλητικές δραστηριότητες.
- **Κοντά σε κεντρικούς σταθμούς δημόσιων μεταφορών:** τοποθετημένα κοντά σε σημαντικούς συγκοινωνιακούς κόμβους, όπως αεροδρόμια και σιδηροδρομικούς σταθμούς.
- **Κινητά ξενοδοχεία:** περιλαμβάνουν καταλύματα σε κρουαζιερόπλοια και σιδηροδρομικά βαγόνια.
- **Κοντά σε ιαματικές πηγές ή κατάλληλες περιοχές θαλασσοθεραπείας:** βρίσκονται κοντά σε ιαματικές πηγές ή περιοχές κατάλληλες για θεραπείες θαλασσοθεραπείας.

3. Ός προς την προσφορά προϊόντων:

- **Απλής εκμετάλλευσης:** ξενοδοχεία που προσφέρουν μόνο καταλύματα για ύπνο.
- **Σύνθετης εκμετάλλευσης:** ξενοδοχεία που παρέχουν πρόσθετες υπηρεσίες, όπως τροφοδοσία και διάφορες ανέσεις.

4. Ός προς τον αριθμό δωματίων:

- Σε μικρά ξενοδοχεία: συνήθως με έως και 50 δωμάτια.
- Σε μεσαία ξενοδοχεία: στεγάζουν από 50 έως 100 δωμάτια.
- Σε μεγάλα ξενοδοχεία: με περισσότερα από 100 δωμάτια.

5. Ός προς την ιδιοκτησία:

- **Ανεξάρτητα ξενοδοχεία:** λειτουργούν ανεξάρτητα χωρίς να ανήκουν σε μεγαλύτερη αλυσίδα ή όμιλο.
- **Μονάδες που ανήκουν σε ξενοδοχειακές αλυσίδες:** μέρος μεγαλύτερων ξενοδοχειακών αλυσίδων με καθιερωμένα εμπορικά σήματα και πρότυπα.
- **Όμιλοι ξενοδοχείων:** Μέρος ξενοδοχειακών ομίλων.

2.5 Οι ξενοδοχειακές επιχειρήσεις και η σημασία τους για την Περιφέρεια Ηπείρου

Οι ξενοδοχειακές μονάδες εμπίπτουν στην κατηγορία των τουριστικών καταλυμάτων, όταν παρέχουν υπηρεσίες φιλοξενίας μέσω της ενοικίασης δωματίων ή ενός συνδυασμού ενοικίασης δωματίων μαζί με προγράμματα γεύματος, όπως πρωινό, ημιδιατροφή ή πλήρη διατροφή, καθώς και επιλογές ψυχαγωγίας. Τα εν λόγω καταλύματα είναι υποχρεωμένα να καλύπτουν όχι μόνο τις ανάγκες διαμονής και εστίασης αλλά και να προσφέρουν συμπληρωματικές υπηρεσίες, όπως η ενοικίαση των χώρων τους για διάφορες εκδηλώσεις και συνέδρια, η παροχή υπηρεσιών ενοικίασης αυτοκινήτων και η πώληση

οργανωμένων εκδρομών. Κατά συνέπεια, τα καθοριστικά χαρακτηριστικά ενός ξενοδοχείου περιλαμβάνουν την τοποθεσία του, τις φυσικές εγκαταστάσεις του, το εύρος των υπηρεσιών που προσφέρει, την αντίληψη και τη φήμη που έχει μεταξύ των πελατών, τη δομή τιμολόγησης των προσφορών του και το επίπεδο ικανοποίησης που προσφέρει στην πελατεία του (Δόσης, 2017- Βαρελάς, 2016).

Η σημασία των ξενοδοχείων είναι πολυδιάστατη. Από οικονομική άποψη, είναι στενά συνδεδεμένα με την ανάπτυξη του τουρισμού σε μια χώρα, εξυπηρετώντας κυρίως τις ανάγκες διαμονής των τουριστών. Η ύπαρξη και η ανάπτυξη του τουρισμού εξαρτώνται από την παρουσία των ξενοδοχείων, και τα προκύπτοντα οικονομικά πλεονεκτήματα, όπως η εισροή ξένου συναλλάγματος και η αύξηση των πόρων για τις τοπικές κοινότητες και την εθνική οικονομία, καθώς και η δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης, είναι ανέφικτα χωρίς αυτά. Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι η αποτελεσματικότητα των ξενοδοχείων ως οικονομικών οντοτήτων εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον όγκο της τουριστικής κίνησης. Στο σημερινό τοπίο, η ζήτηση και όχι η προσφορά παίζει καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της παραγωγής και της διανομής του τουριστικού προϊόντος (Diakomichalis et al., 2013). Πιο αναλυτικά παρατίθενται στοιχεία, που αποδεικνύουν την θετική επίπτωση των τουριστικών μονάδων στην Περιφέρεια Ηπείρου, για τα εξής:

1) Για το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) της Περιφέρειας Ηπείρου: το 2021, τα έσοδα από τον τουρισμό που παράγει η Περιφέρεια Ηπείρου αντιστοιχούν στο 1% των συνολικών εσόδων της χώρας, που αντιστοιχούν σε 162 εκατ. ευρώ. Επιπλέον, ο τουρισμός είχε άμεση συνεισφορά 4% στο ΑΕΠ της Περιφέρειας. Οι εκτιμήσεις δείχνουν επίσης μια μικρή μείωση του ΑΕΠ της Περιφέρειας Ηπείρου το 2021, με οριακή μείωση -0,2%. Η μείωση αυτή έφερε μείωση του ΑΕΠ από 4.032 εκατ. ευρώ το 2019 σε 4.023 εκατ. ευρώ το 2021 (Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ).

Πίνακας 5: Συμβολή του τουρισμού στο ΑΕΠ ανά Περιφέρεια, 2021

Περιφέρειες	% Κατανομή εσόδων Εισερχόμενου τουρισμού 2021	Αναλογία άμεσης τουριστικής δαπάνης 2021 σε ΕΥΡΩ εκ	ΑΕΠ περιφερειών 2021*- σε εκ.	% ΑΕΠ στο οποίο αντιστοιχεί η τουριστική δαπάνη	Κατά κεφαλήν ΑΕΠ 2019 σε ΕΥΡΩ

Ν. Αιγαίο	30%	3.985	6.372	63%	18.655
Κρήτη	23%	3.058	9.221	33%	14.695
Αττική	14%	1.872	87.227	2%	23.341
Ιόνια Νησιά	13%	1.656	3.287	50%	16.147
Κεντ. Μακεδονία	10%	1.292	25.105	5%	13.430
Πελοπόννησος	2%	319	8.261	4%	14.421
Θεσσαλία	2%	229	9.378	2%	13.071
Αν. Μακεδονία & Θράκη	1%	171	6.961	2%	11.639
Ήπειρος	1%	162	4.023	4%	12.093
Δυτ. Ελλάδα	1%	164	8.092	2%	12.450
Στερεά Ελλάδα	1%	144	8.575	2%	15.463
Β. Αιγαίο	1%	87	2.542	3%	11.271
Δυτ. Μακεδονία	0%	48	3.786	1%	14.284
Σύνολο Χώρας	100%	13.186	182.830	7%	17.092

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ΤΤΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Επιπλέον, για τη δημιουργία και την ομαλή λειτουργία τους, είναι απαραίτητη η προμήθεια αγαθών και υλικών από άλλες βιομηχανικές, βιοτεχνικές, εμπορικές και γεωργικές επιχειρήσεις, έτσι ώστε οι εν λόγω τομείς της οικονομίας να ενισχύονται επίσης από τις ξενοδοχειακές μονάδες (Δόσης, 2017 και Λαλούμης, 2015). Η τουριστική βιομηχανία μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη άλλων βιομηχανικών τομέων, όπως η βιομηχανία κοσμημάτων (η περιοχή φημίζεται για την παραγωγή ασημένιων και χρυσών αντικειμένων), τροφίμων και ποτών, κλωστοϋφαντουργίας και ένδυσης, ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων, προμηθειών κ.λπ. και να προβάλλει καλύτερα την περιοχή, ώστε να προωθήσει άλλες δραστηριότητες στην περιοχή. Τέλος, ο τομέας των μεταφορών επωφελείται επίσης από τη μετακίνηση και την περιήγηση των τουριστών. Με τον τρόπο αυτό, ο τουρισμός έχει ευεργετικές επιπτώσεις στην ελληνική και τοπική οικονομία συνολικά και έμμεσα.

Παρατίθενται οι βασικοί Δείκτες τουριστικής ζήτησης για το 2019 :

Μέση Δαπάνη ανά Επίσκεψη (€) 253

Μέση Δαπάνη ανά διανυκτέρευση (€) 65

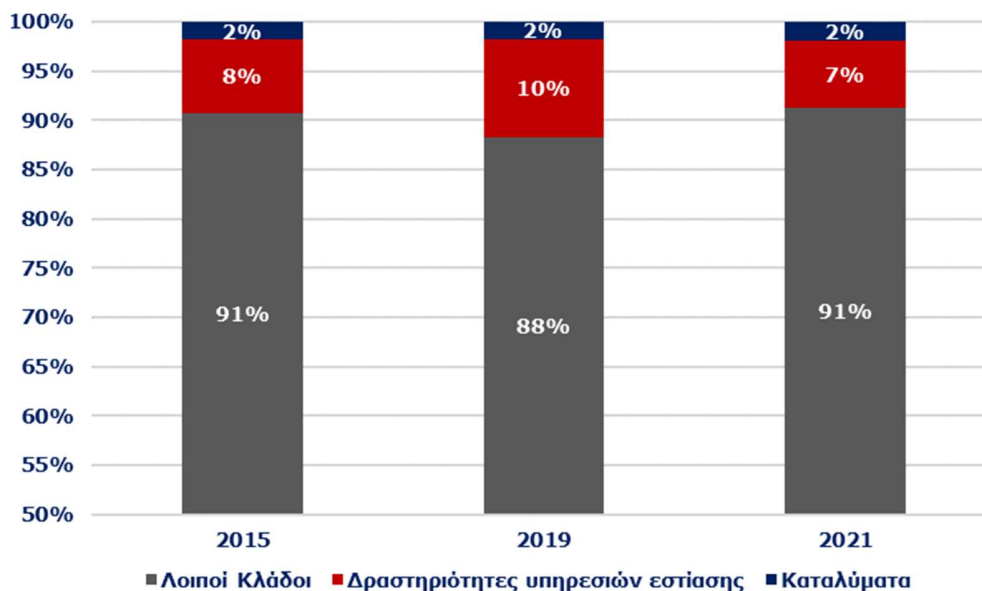
Μέση Δαπάνη Παραμονής (σε διανυκτερεύσεις) 3,9

Πηγή : (INSETE. Αύγουστος 2021)

2) **Για την απασχόληση στον τομέα του Τουρισμού:** από κοινωνική άποψη, ο ξενοδοχειακός κλάδος διαδραματίζει σημαντικό ρόλο προσφέροντας ευκαιρίες απασχόλησης σε ένα σημαντικό εργατικό δυναμικό με μισθούς που γενικά θεωρούνται ικανοποιητικοί. Αν και η εκτίμηση του ακριβούς αριθμού των ατόμων που απασχολούνται στον τουρισμό μπορεί να είναι δύσκολη λόγω της πολύπλευρης φύσης του, είναι προφανές ότι ο τουρισμός έχει ευνοϊκή επίδραση στη δημιουργία θέσεων εργασίας. Όπως απεικονίζεται στο παρακάτω γράφημα, το 2021, το 2% του εργατικού δυναμικού απασχολούνταν σε

ρόλους που σχετίζονται με τα καταλύματα, το 7% σε υπηρεσίες εστίασης, ενώ το υπόλοιπο 91% απασχολούνταν σε διάφορους άλλους τομείς.

Διάγραμμα 4: Ποσοστιαία κατανομή των απασχολούμενων στην Περιφέρεια Ηπείρου ανά κατηγορία απασχόλησης, 2015-2021

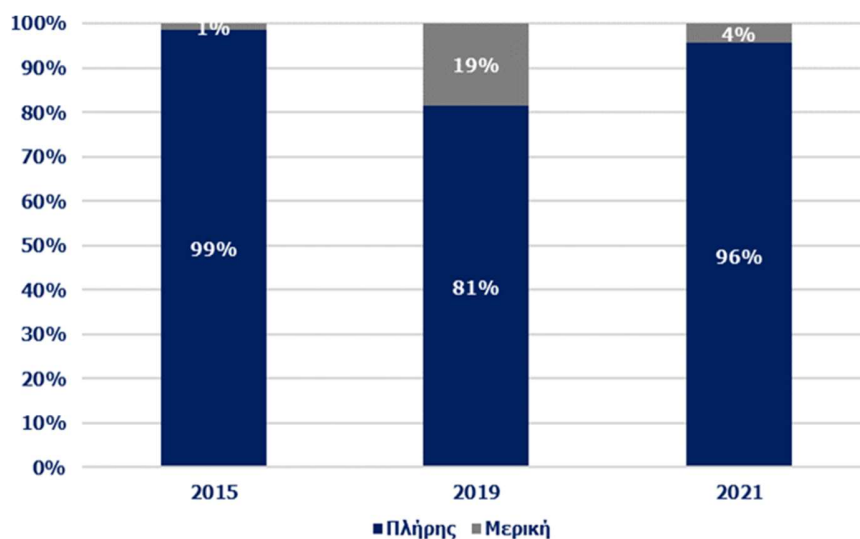

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού ΕΛΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Στον τουριστικό τομέα της Περιφέρειας Ηπείρου το 2021, η σύγκριση με το 2019 αποκαλύπτει μείωση του αριθμού των εργαζομένων κατά -8%, μειούμενη από 113 χιλιάδες το 2019 σε 104 χιλιάδες το 2021. Όταν εξετάζουμε τους επιμέρους κλάδους, υπάρχει μια μικτή εικόνα, με τους άλλους κλάδους να παρουσιάζουν μείωση -5% (από 100 χιλ. το 2019 σε 95 χιλ. το 2021) και την εστίαση να αντιμετωπίζει σημαντική μείωση -38% (από 11 χιλ. το 2019 σε 7 χιλ. το 2021). Ωστόσο, ο τομέας των καταλυμάτων σημείωσε αύξηση +4%, με αύξηση από 2 χιλιάδες εργαζόμενους το 2019 σε 2 χιλιάδες το 2021.

Εξετάζοντας τους τύπους απασχόλησης στον τομέα των καταλυμάτων, οι εργαζόμενοι πλήρους απασχόλησης παρουσίασαν μικρή μείωση από 99% το 2015 σε 96% το 2021, ενώ οι εργαζόμενοι μερικής απασχόλησης αυξήθηκαν από 1% το 2015 σε 4% το 2021. Το παρακάτω διάγραμμα παρέχει επιβεβαίωση αυτών των ποσοστών, υπογραμμίζοντας ότι ο τουρισμός μπορεί πράγματι να χρησιμεύσει ως πηγή σημαντικού εισοδήματος.

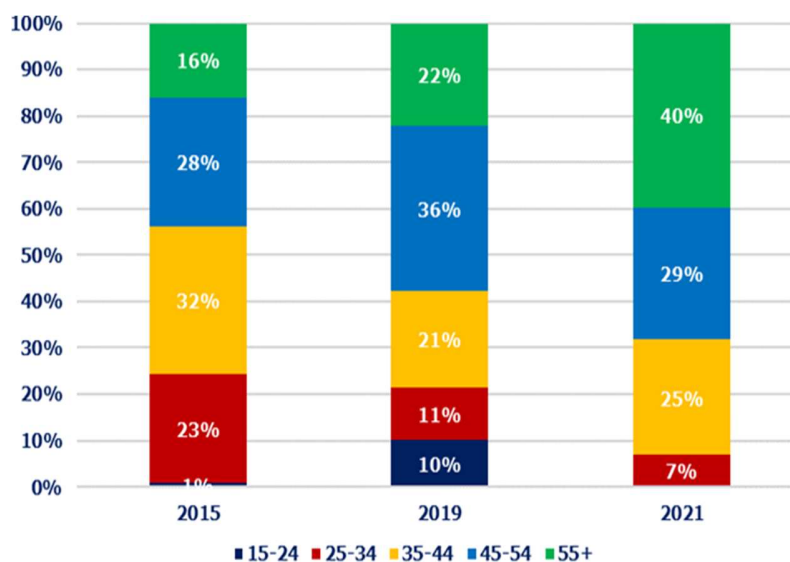
Διάγραμμα 5: Ποσοστιαία κατανομή των απασχολούμενων στα καταλύματα ανά τύπο απασχόλησης στην Περιφέρεια Ηπείρου, 2015-2021

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού ΕΛΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Στην συνέχεια παρατίθενται στοιχεία και για την ηλικία των εργαζομένων στον τομέα του τουρισμού στην Περιφέρεια Ηπείρου, τα οποία αποδεικνύουν ότι το 69 % των εργαζομένων σε αυτόν αφορά άτομα άνω των 45 ετών, γεγονός που αποδεικνύει και την σταθερότητα των απασχολούμενων με τις τουριστικές επιχειρήσεις.

Διάγραμμα 6: Ποσοστιαία κατανομή των απασχολούμενων στα Καταλύματα ανά ηλικιακή ομάδα για την Περιφέρεια Ηπείρου, 2015-2021

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού ΕΛΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Συνοψίζοντας, ο τουρισμός, ως κλάδος εντάσεως εργασίας, μπορεί να συμβάλλει αποφασιστικά στην αύξηση της απασχόλησης, δημιουργώντας ικανοποιητικό αριθμό θέσεων εργασίας, ακόμη κι αν κάποιες από αυτές έχουν εποχικό χαρακτήρα. Ταυτόχρονα, δημιουργούνται έσοδα για τον πληθυσμό και την τοπική αυτοδιοίκηση, βοηθώντας στην εξομάλυνση του εισοδήματος της περιφέρειας σε σχέση με τις άλλες περιφέρειες της χώρας ,

3) Για τις κοινωνικές επιπτώσεις: θεωρείται θετικό ότι μέσω των υποδομών τουρισμού αυξάνεται η επισκεψιμότητα στην Ήπειρο, στοιχείο που λειτουργεί ως μέσο κοινωνικής επαφής των μόνιμων κατοίκων και των τουριστών, κι έχει ως αποτέλεσμα μία αμφίδρομη αλληλεπίδραση της κουλτούρας τους.

4) Για την Περιφερειακή Ανάπτυξη: η δημιουργία έργων τουριστικής υποδομής που χρηματοδοτούνται από τον δημόσιο τομέα, η ανάπτυξη εγκαταστάσεων που σχετίζονται με τον τουρισμό μέσω ιδιωτικών πρωτοβουλιών και η παροχή κατάλληλης κατάρτισης τόσο για τους εργαζόμενους και τα στελέχη των τουριστικών επιχειρήσεων όσο και για τους επαγγελματίες της τουριστικής βιομηχανίας, διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην εξασφάλιση ότι οι τουριστικές υπηρεσίες μπορούν να ανταποκριθούν αποτελεσματικά στις απαιτήσεις των τουριστών, διατηρώντας παράλληλα ένα υψηλό επίπεδο ποιότητας. Επιπλέον, οι προσπάθειες αυτές έχουν ευρύτερο θετικό αντίκτυπο στην περιφερειακή ανάπτυξη στο σύνολό της.

5) Για τις ιδιωτικές επενδύσεις: δεδομένου του σχετικά μικρού μεγέθους των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων στην περιοχή της Ηπείρου, παρατηρείται ότι συχνά δυσκολεύονται να επιτύχουν οικονομίες κλίμακας στις διαδικασίες παραγωγής και διανομής τους, γεγονός που κατά συνέπεια οδηγεί σε υψηλότερο μέσο μοναδιαίο κόστος. Για να εξασφαλίσουν τη βιωσιμότητά τους στο μέλλον, καθίσταται επιτακτική ανάγκη οι επιχειρήσεις αυτές να εξετάσουν στρατηγικές όπως συμμαχίες, εξαγορές, συγχωνεύσεις και κάθετη ολοκλήρωση με άλλες μικρές τουριστικές μονάδες. Οι στρατηγικές αυτές μπορούν να τις βοηθήσουν να ξεπεράσουν τις προκλήσεις που θέτει το μέγεθός τους και να εδραιώσουν μια ισχυρότερη ανταγωνιστική παρουσία στην αγορά.

2.6 Οι στρατηγικές ανάπτυξης των ξενοδοχειακών μονάδων στην Περιφέρεια Ηπείρου

Οι στρατηγικές που μπορούν να ακολουθήσουν τα ξενοδοχεία στην περιοχή της Ηπείρου για να ενισχύσουν την ανταγωνιστικότητα και τη βιωσιμότητά τους περιλαμβάνουν:

- **Διαφοροποίηση μέσω τεχνολογικής υπεροχής:** τα ξενοδοχεία μπορούν να διακριθούν αξιοποιώντας τις τεχνολογικές εξελίξεις και καινοτομίες για την παροχή ανώτερων υπηρεσιών ή εμπειριών σε σχέση με τους ανταγωνιστές τους. Αυτό θα μπορούσε να περιλαμβάνει την εφαρμογή συστημάτων κρατήσεων αιχμής, έξυπνων χαρακτηριστικών δωματίων ή άλλων τεχνολογικών βελτιώσεων που βελτιώνουν την ικανοποίηση των πελατών.
- **Προσφορά μοναδικών πρόσθετων υπηρεσιών:** τα ξενοδοχεία μπορούν να ξεχωρίσουν προσφέροντας συμπληρωματικές υπηρεσίες ή ανέσεις που δεν είναι άμεσα διαθέσιμες από τους ανταγωνιστές τους. Αυτό θα μπορούσε να περιλαμβάνει αποκλειστικές ξεναγήσεις, εξατομικευμένες υπηρεσίες θυρωρού ή μοναδικές δραστηριότητες στο χώρο που βελτιώνουν τη συνολική εμπειρία των επισκεπτών.
- **Υψηλή εξειδίκευση:** η εστίαση σε μια συγκεκριμένη θέση ή έναν εξειδικευμένο τομέα της τουριστικής βιομηχανίας επιτρέπει στα ξενοδοχεία να υπερέχουν στην παροχή υπηρεσιών υψηλής ποιότητας και ποσότητας προσαρμοσμένων σε ένα συγκεκριμένο κοινό-στόχο. Αυτή η

εξειδίκευση μπορεί να προσελκύσει πελάτες που αναζητούν μοναδικές και εξειδικευμένες εμπειρίες, συμβάλλοντας στην επιτυχία του ξενοδοχείου.

- **Στόχευση σε ένα συγκεκριμένο τμήμα καταναλωτών:** τα ξενοδοχεία μπορούν να επικεντρώσουν το μάρκετινγκ και τις υπηρεσίες τους στην εξυπηρέτηση μιας συγκεκριμένης ομάδας καταναλωτών ή αγοραστών. Η προσέγγιση αυτή περιλαμβάνει την προσαρμογή των προσφορών, των προσπαθειών μάρκετινγκ και των εμπειριών των πελατών του ξενοδοχείου, ώστε να ανταποκρίνονται στις συγκεκριμένες προτιμήσεις και ανάγκες του επιλεγμένου τμήματος πελατών, ενισχύοντας την αφοσίωση των πελατών.

2.7 Τουριστική ζήτηση στην Ελλάδα

Το 2022, συγκρίνοντας τα στοιχεία της τουριστικής ζήτησης με τα αντίστοιχα στοιχεία του 2021 στην Ελλάδα, παρατηρείται αξιοσημείωτη αύξηση τόσο των αφίξεων όσο και των διανυκτερεύσεων, με σημαντικό ποσοστό αύξησης 74,4%. Πιο συγκεκριμένα, η αύξηση αυτή είναι εμφανής τόσο στον εξωτερικό όσο και στον εσωτερικό τουρισμό:

Οι αφίξεις αλλοδαπών τουριστών το 2022 σε σχέση με το 2021 σημείωσαν εντυπωσιακή αύξηση κατά 86,9%, ενώ ο αριθμός των διανυκτερεύσεων από αλλοδαπούς τουρίστες αυξήθηκε κατά 89,3%. Οι θετικές αυτές τάσεις παρατηρήθηκαν για τους μήνες που εκτείνονται από τον Μάιο έως τον Οκτώβριο. Τα στοιχεία αυτά υπογραμμίζουν την ισχυρή ανάκαμψη και την αύξηση της τουριστικής δραστηριότητας στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια του 2022. Είναι ενδεικτικά της ανθεκτικότητας και της ελκυστικότητας του ελληνικού τουριστικού τομέα, τόσο για τους διεθνείς όσο και για τους εγχώριους ταξιδιώτες. (Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ)

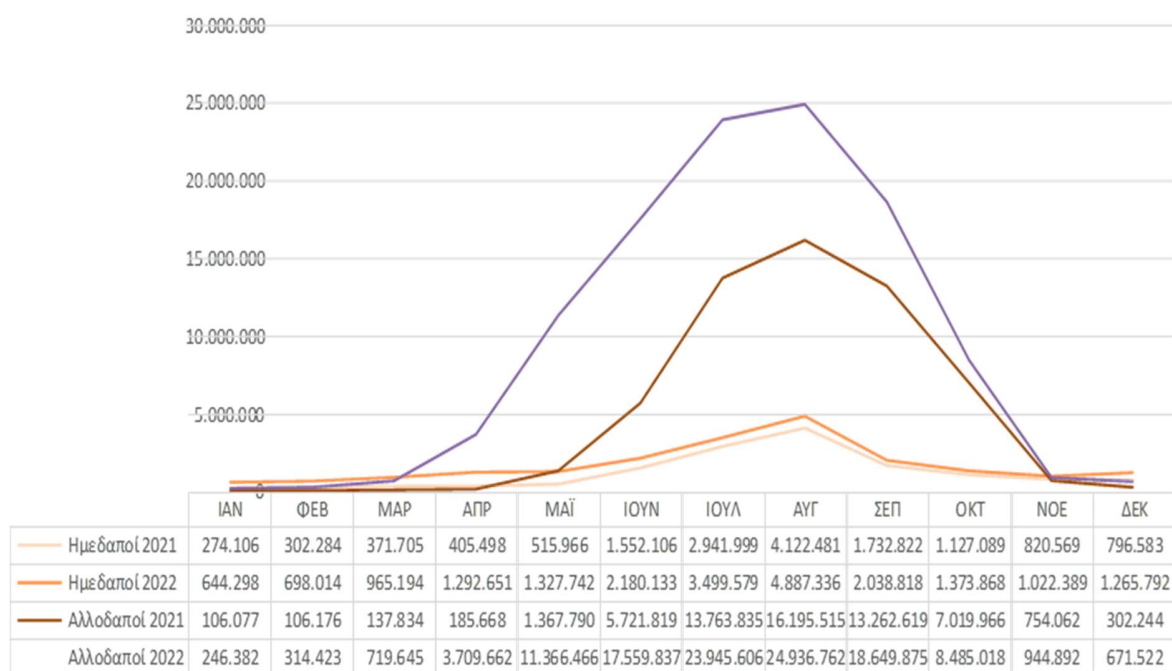
Πίνακας 6: Αφίξεις στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου, κάμπινγκ και καταλύματα σύντομης διαμονής, κατά μήνα για το έτος 2022 στην Ελλάδα

Μήνας	Αφίξεις ημεδαπών				Αφίξεις αλλοδαπών				Αφίξεις - Σύνολο			
	Ξενοδοχεία και ομοειδή καταλύματα	Τουριστικά κάμπινγκ	Καταλύματα Σύντομης Διαμονής	Σύνολο	Ξενοδοχεία και ομοειδή καταλύματα	Τουριστικά κάμπινγκ	Καταλύματα Σύντομης Διαμονής	Σύνολο	Ξενοδοχεία και ομοειδή καταλύματα	Τουριστικά κάμπινγκ	Καταλύματα Σύντομης Διαμονής	Σύνολο
Σύνολο	6,663,492	142,528	1,505,868	8,311,888	18,229,591	272,678	4,599,199	23,101,468	24,893,083	415,206	6,105,067	31,413,356
Ιανουάριος	293,428	82	34,371	327,881	94,120	256	9,895	104,271	387,548	338	44,266	432,152
Φεβρουάριος	322,442	66	33,018	355,526	122,033	228	10,988	133,249	444,475	294	44,006	488,775
Μάρτιος	412,626	98	40,954	453,678	270,124	623	12,908	283,655	682,750	721	53,862	737,333
Απρίλιος	574,076	671	58,495	633,242	1,058,622	7,309	118,870	1,184,801	1,632,698	7,980	177,365	1,818,043
Μάιος	543,811	4,096	66,600	614,507	2,238,438	26,867	313,709	2,579,014	2,782,249	30,963	380,309	3,193,521
Ιούνιος	650,629	17,622	172,918	841,169	2,867,128	41,763	719,618	3,628,509	3,517,757	59,385	892,536	4,469,678
Ιούλιος	788,151	45,979	309,054	1,143,184	3,220,971	67,632	1,074,869	4,363,472	4,009,122	113,611	1,383,923	5,506,656
Αύγουστος	944,643	65,100	473,528	1,483,271	3,344,224	80,079	1,315,054	4,739,357	4,288,867	145,179	1,788,582	6,222,628
Σεπτέμβριος	629,882	7,932	156,979	794,793	2,856,127	41,521	744,182	3,641,830	3,486,009	49,453	901,161	4,436,623
Οκτώβριος	538,194	604	65,394	604,192	1,558,306	5,463	241,269	1,805,038	2,096,500	6,067	306,663	2,409,230
Νοέμβριος	448,695	158	41,757	490,610	349,589	598	25,944	376,131	798,284	756	67,701	866,741
Δεκέμβριος	516,915	120	52,800	569,835	249,909	339	11,893	262,141	766,824	459	64,693	831,976

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Ακολουθεί γράφημα που περιγράφει την προαναφερθείσα αύξηση που καταγράφηκε στις διανυκτερεύσεις ημεδαπών και αλλοδαπών στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου και κάμπινγκ κατά το έτος 2022 σε σύγκριση με το έτος 2021.

Γράφημα 1. Εξέλιξη διανυκτερεύσεων ημεδαπών και αλλοδαπών στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου και κάμπινγκ και στα συλλογικά καταλύματα σύντομης διαμονής, κατά μήνα 2021-2022

Το γράφημα επαληθεύει την αύξηση των αφίξεων αλλοδαπών και ημεδαπών κατά το έτος 2022 σε σύγκριση με το έτος 2021 και επιβεβαιώνει τη θέση για την εποχικότητα του ελληνικού τουριστικού προϊόντος μεταξύ των μηνών κυρίως Ιουλίου και Οκτωβρίου.

Η μηνιαία κατανομή των παρεχόμενων στοιχείων υπογραμμίζει ότι ένα σημαντικό μέρος των αφίξεων και των διανυκτερεύσεων σε καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου, κάμπινγκ και συλλογικά καταλύματα μικρής διάρκειας στην Ελλάδα συγκεντρώνεται κατά τους μήνες Ιούλιο έως Οκτώβριο, αντιπροσωπεύοντας το 59,1% των αφίξεων και το 66,0% των διανυκτερεύσεων. Η συγκέντρωση αυτή υπογραμμίζει την εποχικότητα που ενυπάρχει στην ελληνική τουριστική βιομηχανία (Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ).

Όσον αφορά το συνολικό ποσοστό πληρότητας των κλινών στα ξενοδοχειακά καταλύματα (εξαιρουμένων των κατασκηνώσεων και των συλλογικών καταλυμάτων μικρής διάρκειας), το ποσοστό για το έτος 2022 ανήλθε σε 51,1%, αντανακλώντας βελτίωση σε σχέση με το 42,9% που καταγράφηκε το 2021 (Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ).

2.8 Βασικά μεγέθη εισερχόμενου τουρισμού στην Περιφέρεια Ηπείρου

Όσον αφορά την ποσοστιαία κατανομή για το έτος 2021, η σημαντικότερη αγορά για την Περιφέρεια Ηπείρου παραμένει η γερμανική αγορά, αντιπροσωπεύοντας το 20% των διανυκτερεύσεων της Περιφέρειας. Ακολουθεί η βρετανική αγορά με 12%, η ιταλική αγορά με 8%, η αλβανική αγορά με 7%, ενώ η κατηγορία "Λοιπές" συνεισφέρει το 54% των διανυκτερεύσεων (Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ). Παρατίθενται δύο

διαδοχικοί πίνακες στοιχείων αφίξεων, επισκέψεων, εισπράξεων και διανυκτερεύσεων για τα έτη 2021 και 2022 από τις εν λόγω τουριστικές αγορές, ώστε να γίνει συγκριτική μελέτη.

Πίνακας 7 : Βασικά Μεγέθη Εισερχόμενου Τουρισμού της περιφέρειας Ηπείρου το 2021

Βασικά Μεγέθη Εισερχόμενου Τουρισμού της Περιφέρειας Ηπείρου 2021							
Περιφέρειες	Χώρες Προέλευσης	Επισκέψεις (σε χιλ.)	Εισπράξεις (σε εκ. €)	Διανυκτερεύσεις (σε χιλ.)	Δαπάνη/Επίσκεψη (σε €)	Δαπάνη/Διανυκτέρευση (σε €)	Μέση Διάρκεια Παραμονής
Ήπειρος	Γερμανία	38.3	20.2	386.9	527.3	52.1	10.1
	Αλβανία	59.7	12.9	128.8	216.2	100.2	2.2
	Ην. Βασίλειο	32.0	21.0	232.6	657.8	90.4	7.3
	Ιταλία	29.1	7.8	167.0	269.8	47.0	5.7
	Λοιπές	265.7	65.2	1,056.5	245.4	61.7	4.0
	Σύνολο	424.7	127.1	1,971.7	299.4	64.5	4.6
	% επί του συνόλου	2.6%	1.2%	1.5%			

Πηγή: Έρευνα Συνόρων της ΤΤΕ, Επεξεργασία ΙΝΣΕΤΕ

Πίνακας 8: Βασικά Μεγέθη Εισερχόμενου Τουρισμού της περιφέρειας Ηπείρου το 2022

Βασικά Μεγέθη Εισερχόμενου Τουρισμού της Περιφέρειας Ηπείρου 2022							
Περιφέρειες	Χώρες Προέλευσης	Επισκέψεις (σε χιλ.)	Εισπράξεις (σε εκ. €)	Διανυκτερεύσεις (σε χιλ.)	Δαπάνη/Επίσκεψη (σε €)	Δαπάνη/Διανυκτέρευση (σε €)	Μέση Διάρκεια Παραμονής
Ήπειρος	Αλβανία	196.0	45.7	325.6	233.0	140.2	1.7
	Γερμανία	49.8	40.4	483.0	810.4	83.6	9.7
	Ην. Βασίλειο	52.3	35.2	420.4	671.6	83.6	8.0
	Ιταλία	45.0	18.0	243.3	399.1	73.8	5.4
	Λοιπές	739.9	121.1	1,705.9	163.7	71.0	2.3
	Σύνολο	1,083.0	260.3	3,178.2	240.3	81.9	2.9
	% επί του συνόλου	3.5%	1.5%	1.5%			

Πηγή: Έρευνα Συνόρων της ΤΤΕ, Επεξεργασία ΙΝΣΕΤΕ Intelligence

Συγκρίνοντας τα ποσοστά αφίξεων διαπιστώνουμε ότι από 2,6 % επί του συνόλου αφίξεων το 2021 παρατηρήθηκε αύξηση της τάξεως 0,9% επί του συνόλου το έτος 2022, ενώ δεν υπήρξε καμία αύξηση στο ποσοστό διανυκτερεύσεων. Αυτό αποδεικνύει ότι υπάρχουν μικρές διακυμάνσεις στις αγορές προέλευσης του τουρισμού στην Περιφέρεια Ηπείρου και αναδεικνύουν την ανάγκη στρατηγικού σχεδιασμού και προσπάθειών μάρκετινγκ για τη διαχείριση αυτών των αλλαγών και την αποτελεσματική προώθηση του τουρισμού στην περιοχή.

2.9 Η πληρότητα των κλινών στα καταλύματα της Περιφέρειας Ηπείρου

Την περίοδο 2019-2021, η Περιφέρεια Ηπείρου σημείωσε μείωση στη Μέση Διάρκεια Παραμονής σε καταλύματα σύντομης διαμονής κατά -9% (από 4,7 διανυκτερεύσεις το 2019 σε 4,3 διανυκτερεύσεις το 2021). Επιμέρους, οι αλλοδαποί εμφάνισαν αύξηση κατά +7% (από 5,4 διανυκτερεύσεις το 2019 σε 5,8 διανυκτερεύσεις το 2021) και οι ημεδαποί αύξηση κατά +9% (από 3,0 διανυκτερεύσεις το 2019 σε 3,3 διανυκτερεύσεις το 2021). Για το έτος 2022 παρατηρείται θετική αύξηση +6,1% επί του ποσοστού πληρότητας σε όλες τις περιφερειακές ενότητες και γενική αύξηση επί των αφίξεων αλλοδαπών και ημεδαπών, αλλά και αύξηση επί των διανυκτερεύσεων τους.

(Πηγή: ΙΝΣΕΤΕ)

Πίνακας 9: Πληρότητα αφίξεων, διανυκτερεύσεων στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου (πλην κάμπινγκ και καταλυμάτων σύντομης διαμονής) στις Περιφερειακές ενότητες της Ηπείρου για τα έτη 2010-2022

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΟΥ: στοιχεία αφίξεων, διανυκτερεύσεων και πληρότητας σε ξενοδοχειακά καταλύματα, 2010-2022														
Περιφερειακές Ενότητες	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Άρτας	Αφίξεις αλλοδαπών	2,278	1,880	1,852	2,237	2,211	2,429	2,460	2,882	4,054	1,634	1,878	4,054	
	Αφίξεις ημεδαπών	34,748	30,603	25,542	26,179	26,388	27,952	28,849	29,292	27,255	15,908	18,248	27,452	
	Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών	5,590	4,922	4,894	4,467	4,176	4,453	5,401	6,251	6,339	8,005	2,793	3,967	8,206
	Διανυκτερεύσεις ημεδαπών	67,538	54,259	44,379	44,497	45,325	48,776	49,565	50,597	44,650	46,980	31,361	30,069	47,410
	Πληρότητα	31.4%	24.6%	20.5%	20.3%	20.4%	22.9%	23.5%	22.7%	19.9%	20.8%	17.7%	22.4%	25.1%
Θεσπρωτίας	Αφίξεις αλλοδαπών	14,748	16,182	14,901	16,739	18,347	15,708	16,040	21,515	44,853	45,509	8,420	20,058	44,309
	Αφίξεις ημεδαπών	39,571	35,552	33,558	32,361	32,783	28,285	23,633	20,922	33,795	35,468	25,434	24,730	34,741
	Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών	30,841	30,809	31,297	42,993	56,207	49,465	63,904	89,627	211,309	219,377	36,461	81,763	206,839
	Διανυκτερεύσεις ημεδαπών	83,172	76,789	70,791	71,630	83,488	61,573	47,475	43,706	73,320	80,642	64,348	58,291	79,543
	Πληρότητα	30.1%	27.2%	24.1%	27.0%	23.4%	25.1%	28.0%	31.9%	38.0%	36.7%	26.5%	27.2%	39.5%
Ιωαννίνων	Αφίξεις αλλοδαπών	22,313	24,809	22,720	25,354	29,849	33,171	37,306	48,892	81,207	91,840	19,571	44,145	88,440
	Αφίξεις ημεδαπών	210,762	217,598	183,130	192,007	205,482	203,018	216,093	237,384	321,702	296,449	125,417	164,400	288,248
	Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών	40,507	42,469	39,724	46,133	55,424	63,122	75,478	106,072	184,577	220,670	43,647	84,384	181,172
	Διανυκτερεύσεις ημεδαπών	406,348	420,552	364,544	375,536	422,093	395,509	418,021	456,365	622,242	581,250	244,942	313,789	560,430
	Πληρότητα	32.5%	29.8%	24.7%	25.1%	27.9%	25.7%	27.1%	29.7%	29.6%	28.5%	16.3%	25.0%	30.1%
Πρεβέζης	Αφίξεις αλλοδαπών	18,866	21,933	22,062	24,407	27,899	31,493	38,003	45,673	52,238	54,192	17,466	22,953	48,986
	Αφίξεις ημεδαπών	67,609	62,322	45,600	50,553	47,847	43,631	44,407	51,021	55,979	56,189	56,223	43,847	55,840
	Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών	92,578	110,333	125,468	134,570	158,718	164,896	182,941	218,270	263,092	259,032	72,408	106,676	237,479
	Διανυκτερεύσεις ημεδαπών	184,543	173,416	109,899	128,983	112,423	104,432	113,839	128,314	144,941	143,029	142,668	124,192	141,831
	Πληρότητα	35	34.5%	28.2%	30.5%	30.8%	29.3%	30.5%	33.5%	29.8%	30.1%	28.4%	29.5%	34.8%
Σύνολο	Αφίξεις αλλοδαπών	58,205	64,804	61,535	68,737	78,306	82,801	93,809	118,962	178,298	195,595	47,091	89,034	185,681
	Αφίξεις ημεδαπών	352,690	346,075	287,830	301,100	312,500	302,886	312,982	338,619	438,731	415,864	222,982	251,225	406,281
	Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών	169,516	188,533	201,383	228,163	274,525	281,936	327,724	420,220	665,317	707,084	155,309	276,790	633,696
	Διανυκτερεύσεις ημεδαπών	741,601	725,016	589,613	620,646	663,329	610,290	628,900	678,982	885,153	851,901	483,319	526,341	829,214
	Πληρότητα	32.7%	30.3%	25.2%	26.4%	27.4%	26.4%	27.9%	30.6%	30.4%	29.8%	20.6%	26.4%	32.5%

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence, Τα στοιχεία για τα έτη 2010-2017 προκύπτουν από μέρος των συνολικά διαθέσιμων κλινών - η εκτίμηση και προβολή των αποτελεσμάτων γίνεται στο 80% των διαθέσιμων κλινών λόγω έλλειψης της πληροφορίας των μηνών λειτουργίας του κάθε καταλύματος μέσα στο έτος. Τα στοιχεία για τα έτη από το 2018 και έπειτα λόγω αλλαγής της μεθοδολογίας προκύπτουν από το 100% των διαθέσιμων κλινών

Κατόπιν μελετώντας τα στοιχεία πληρότητας ανά δήμο για το έτος 2022 τα πρωτεία σε πληρότητα κατέχει ο Δήμος Θεσπρωτίας και Φιλιατών 41,1% επί του 39,5% ολόκληρης της περιφερειακής Ενότητας Θεσπρωτίας. Η περιοχή διαθέτει αξιόλογο παράκτιο μέτωπο με πιο δημοφιλή προορισμό τα Σύβοτα και αποτελεί κομβικό σταθμό λόγω του λιμένα που διαθέτει. Επίσης μελετώντας τα στοιχεία διαμονής ανά δήμο, διαπιστώνεται ότι οι Δήμοι Πρέβεζας- Ζηρού και Πάργας συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο τουριστικό ενδιαφέρον για τους επισκέπτες, καθώς προσφέρουν το σύνθημα προϊόν «Ήλιος και Θάλασσα». Πιο αναλυτικά σε σύνολο 34,8 % επί πληρότητας των κλινών της Περιφερειακής Ενότητας Πρέβεζα, ο Δήμος Πρέβεζας και Ζηρού διεκδικεί το 29,1% και ο Δήμος Πάργας το 40,5%. Ο Δήμος Ιωαννίνων ακολουθεί τρίτος στην προτίμηση των τουριστών. Πολύ μικρότερο τουριστικό ενδιαφέρον παρουσιάζει η Περιφερειακή Ενότητα Άρτας. Στον πίνακα που ακολουθεί παρατίθενται τα εν λόγω ποσοστά.

Πίνακας 10: Διανυκτερεύσεις στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου (πλην κάμπινγκ), κατά Περιφερειακή Ενότητα και Δήμο για το έτος 2022

ΠΛΗΡΟΤΗΤΑ ΚΛΙΝΩΝ ΣΤΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟΥ ΤΥΠΟΥ (ΠΛΗΝ ΚΑΜΠΙΝΓΚ ΚΑΙ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ ΣΥΝΤΟΜΗΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ) ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΔΗΜΟ			
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ/ ΔΗΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%) ΠΛΗΡΟΤΗΤΑΣ ΚΛΙΝΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%) ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ ΚΛΙΝΩΝ ΟΠΟΥ ΑΝΑΦΕΡΟΝΤΑΙ ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ
ΗΠΕΙΡΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ	32,5%	100%
	Π. ΕΝΟΤΗΤΑ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	30,1%	100%
	ΔΗΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	38,2%	100%
	ΔΗΜΟΣ ΒΟΡΕΙΩΝ ΤΖΟΥΜΕΡΚΩΝ	24,9%	100%
	ΔΗΜΟΣ ΔΩΔΩΝΗΣ	25,2%	100%
	ΔΗΜΟΣ ΖΑΓΟΡΙΟΥ	21,9%	100%
	ΔΗΜΟΣ ΖΙΤΣΑΣ	22,2%	100%
	ΔΗΜΟΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ	18,3%	100%
	ΔΗΜΟΣ ΜΕΤΣΟΒΟΥ	14,3%	100%
	ΔΗΜΟΣ ΠΩΓΩΝΙΟΥ	20,6%	100%
	Π. Ε ΑΡΤΑΣ	25,1%	100%
	ΔΗΜΟΙ ΑΡΤΑΙΩΝ ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ	27,4%	100%
	ΔΗΜΟΣ ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΤΖΟΥΜΕΡΚΩΝ	14,6%	100%
	Π. Ε ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	39,5%	100%
	ΔΗΜΟΙ ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΑΣ ΚΑΙ ΦΙΛΙΑΤΩΝ	41,1%	100%
	ΔΗΜΟΣ ΣΟΥΛΙΟΥ	6,8%	100%
	Π. Ε ΠΡΕΒΕΖΑΣ	34,8%	100%
	ΔΗΜΟΣ ΠΡΕΒΕΖΑΣ ΚΑΙ ΖΗΡΟΥ	29,1%	100%
	ΔΗΜΟΣ ΠΑΡΓΑΣ	40,5%	100%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ιδία επεξεργασία

2.10 Η τουριστική προσφορά στην Περιφέρεια Ηπείρου

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου Ελλάδος για το 2022 στην περιφέρεια της Ηπείρου υφίσταντο 435 μονάδες. Όλα τα διαθέσιμα καταλύματα αφορούν ξενοδοχεία 1*, 2*,3*,4* και 5* αστεριών.

Στον πίνακα που θα ακολουθήσει παρουσιάζεται το ξενοδοχειακό δυναμικό στην Περιφέρεια Ηπείρου για το έτος 2022 και παρατίθεται ο αριθμός διαθέσιμων κλινών, δωματίων και μονάδων.

Πίνακας 11: το ξενοδοχειακό δυναμικό κατά κατηγορία για το έτος 2022

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΟΥ							
Ξενοδοχειακό δυναμικό 2022							
Περιφερειακή Ενότητα		5*	4*	3*	2*	1*	Σύνολο
Άρτα	Μονάδες	0	2	7	8	1	18
	Δωμάτια	0	159	130	90	6	385
	Κλίνες	0	356	264	162	10	792
Θεσπρωτία	Μονάδες	4	15	23	17	7	66
	Δωμάτια	490	348	609	324	133	1,904
	Κλίνες	1,012	729	1,245	590	256	3,832
Ιωάννινα	Μονάδες	12	61	104	54	3	234
	Δωμάτια	764	725	1,429	833	28	3,779
	Κλίνες	1,620	1,576	2,965	1,656	56	7,873
Πρέβεζα	Μονάδες	2	20	42	46	7	117
	Δωμάτια	233	552	1,313	874	126	3,098
	Κλίνες	507	1,185	2,624	1,743	243	6,302
Σύνολο	Μονάδες	18	98	176	125	18	435
	Δωμάτια	1,487	1,784	3,481	2,121	293	9,166
	Κλίνες	3,139	3,846	7,098	4,151	565	18,799

Πηγή: Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδας - Επεξεργασία INSETI Intelligence

Εξετάζοντας την κατανομή των κατηγοριών αστερών των ξενοδοχείων στην Περιφέρεια Ηπείρου, παρατηρούνται τα ακόλουθα ποσοστά:

- Τα ξενοδοχεία 3 αστερών παρουσιάζουν την υψηλότερη συγκέντρωση σε ποσοστό 39%.
- Τα ξενοδοχεία 2 αστερών αποτελούν το 29% του συνόλου.
- Τα ξενοδοχεία 4 αστερών αντιπροσωπεύουν το 23% της κατανομής των κατηγοριών.
- Τα ξενοδοχεία 5 αστερών αποτελούν ένα μικρότερο ποσοστό σε ποσοστό 4%.
- Τα ξενοδοχεία 1 αστέρα αποτελούν το 5% της κατανομής.

Ωστόσο, όταν αναλύεται η κατανομή των ξενοδοχειακών δωματίων, παρατηρείται μια πιο ομοιόμορφη κατανομή:

- Τα ξενοδοχεία 5 αστέρων καταλαμβάνουν το 16% των δωματίων.
- Τα ξενοδοχεία 4 αστέρων καλύπτουν το 19% της χωρητικότητας των δωματίων.
- Τα ξενοδοχεία 3 αστέρων αντιπροσωπεύουν το 37% του συνόλου των δωματίων.
- Τα ξενοδοχεία 2 αστέρων καλύπτουν το 24% της χωρητικότητας των δωματίων.
- Τα ξενοδοχεία 1 αστέρα αποτελούν το 4% της κατανομής των δωματίων.

Συνοψίζοντας, είναι αξιοσημείωτο ότι ενώ τα ξενοδοχεία 5 αστέρων αποτελούν μόνο το 4% των συνολικών ξενοδοχειακών μονάδων, καταλαμβάνουν σημαντικότερο μερίδιο της χωρητικότητας δωματίων, 16%. Επιπλέον, αντιπροσωπεύουν το 17% των συνολικών διαθέσιμων κλινών στην περιοχή (Πηγή: Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος, επεξεργασία ΕΛΣΤΑΤ).

Στον επόμενο πίνακα παρατίθενται στοιχεία για τον αριθμό των δωματίων ανά δημοτικό διαμέρισμα στην Περιφέρεια Ηπείρου το έτος 2019

Πίνακας 12: Αριθμός ενοικιαζόμενων δωματίων στην Περιφέρεια Ηπείρου, έτους 2019

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΟΥ						
Ενοικιαζόμενα δωμάτια 2019						
Ενότητα		4Κ	3Κ	2Κ	1Κ	Σύνολο
Πρέβεζας	Μονάδες	79	263	301	113	756
	Δωμάτια	825	1,704	1,833	613	4,975
	Κλίνες	2,057	4,357	4,237	1,377	12,028
Θεσπρωτίας	Μονάδες	23	118	131	57	329
	Δωμάτια	159	544	677	278	1,658
	Κλίνες	381	1,438	1,607	591	4,017
Ιωαννίνων	Μονάδες	24	92	85	22	223
	Δωμάτια	164	591	378	102	1,235
	Κλίνες	376	1,348	864	228	2,816
Άρτας	Μονάδες	6	7	6	0	19
	Δωμάτια	41	41	29	0	111
	Κλίνες	100	95	58	0	253
Σύνολο	Μονάδες	132	480	523	192	1,327
	Δωμάτια	1,189	2,880	2,917	993	7,979
	Κλίνες	2,914	7,238	6,766	2,196	19,114

Πηγή: ΜΗΤΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Στον επόμενο πίνακα θα παρουσιαστεί η δυναμικότητα των καταλυμάτων ξενοδοχειακού ξενοδοχείων όσο και των κάμπινγκ στην Περιφέρεια Ηπείρου για το ίδιο έτος, συμπεριλαμβανομένης της παρουσίας 17 κάμπινγκ με συνολική δυναμικότητα 1.186 θέσεων.

Πίνακας 13: Δυναμικότητα καταλυμάτων ξενοδοχειακού τύπου και κάμπινγκ για το έτος 2022

Δυναμικότητα καταλυμάτων ξενοδοχειακού τύπου και κάμπινγκ για το έτος 2022					
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	Αριθμός καταλυμάτων	Αριθμός καταλυμάτων	Αριθμός Κλινών	Αριθμός θέσεων
		ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΜΠΙΝΓΚ	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ ΚΑΙ ΟΜΟΕΙΔΗ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ ΚΑΙ ΟΜΟΕΙΔΗ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ	ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΜΠΙΝΓΚ
ΗΠΕΙΡΟΥ	Π.Ε ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ		234	7.873	
	Π.Ε ΑΡΤΑΣ		18	792	
	Π.Ε ΘΕΣΣΠΡΩΤΙΑΣ		66	3.832	
	Π.Ε ΠΡΕΒΕΖΑΣ		117	6.302	
	ΣΥΝΟΛΟ	17	435	18799	1186

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ιδία επεξεργασία

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

3.1 Εισαγωγή

Στην τρίτη ενότητα θα αναλυθούν τα χαρακτηριστικά του ελληνικού τουρισμού, ώστε να γίνει κατανοητό ότι η Ελλάδα αποτελεί κατά κύριο λόγο έναν μεσογειακό προορισμό που προωθεί το τουριστικό προϊόν «Ήλιος και Θάλασσα», που έχει απήχηση σε συγκεκριμένη κατηγορία τουριστών, και ως επιλογή διακρίνεται από τα χαρακτηριστικά της μαζικότητας και της εποχικότητας. Από την άλλη πλευρά η αθρόα επιλογή αυτού του συγκεκριμένου είδους τουρισμού έχει επιφέρει ανάπτυξη υποδομών σε συγκεκριμένες περιοχές που πληρούν τις προϋποθέσεις για την προώθηση του εν λόγω προϊόντος, ενώ διαφαίνεται ότι δεν υπάρχει μέριμνα για ανάπτυξη άλλων μορφών τουρισμού. Για να καταστεί πιο εύληπτο πώς μπορεί να αναπτυχθεί ο ελληνικός τουρισμός, πέρα από τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματά που αναλύονται προς επίρρωση της θέσεως, θα τεθούν και συγκεκριμένοι στόχοι της πολιτείας, αλλά και η στρατηγική της πολιτική, προκειμένου να ευδοκιμήσει η ανάπτυξη του ελληνικού τουρισμού και σε άλλες μορφές πλην του προαναφερθέντος τουριστικού προϊόντος. Τέλος θα σκιαγραφηθεί και η εικόνα του τουριστικού προϊόντος στην Ήπειρο, ενώ θα προταθούν μορφές εναλλακτικού τουρισμού στην περιοχή ως υιοθέτηση μια διαφορετικής στρατηγικής πολιτικής που υπαγορεύεται από την γεωμορφολογία και το πολιτιστικό περιβάλλον του τόπου.

3.2 Χαρακτηριστικά του ελληνικού τουρισμού

Ο τουρισμός στην Ελλάδα εμφανίζει αρκετά διακριτά χαρακτηριστικά, όπως περιγράφονται από τον Μαρούλη (2012):

- **Αυξημένες αφίξεις ξένων τουριστών:** η αύξηση του αριθμού των ξένων τουριστών που επισκέπτονται την Ελλάδα έχει οδηγήσει στην ανάπτυξη νέων επιλογών διαμονής για την κάλυψη της αυξανόμενης ζήτησης.

- **Μειωμένες αφίξεις Αμερικανών τουριστών:** η άφιξη Αμερικανών τουριστών μειώνεται αισθητά, ωθώντας τους Έλληνες να εξερευνήσουν και να αξιοποιήσουν νέες αγορές για να αντισταθμίσουν αυτή τη μείωση.
- **Αύξηση του εγχώριου τουρισμού:** ο εγχώριος τουρισμός βρίσκεται σε άνοδο, αλλά η τάση αυτή συχνά περιορίζει την τουριστική περίοδο στους καλοκαιρινούς μήνες και τις διακοπές. Αυτή η συγκέντρωση επιβαρύνει σημαντικά τις τουριστικές επιχειρήσεις, γεγονός που υποδηλώνει την ανάγκη ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού, όπως ο αγροτουρισμός ή ο συνεδριακός τουρισμός, κατά τους υπόλοιπους μήνες για την άμβλυση αυτής της πίεσης.
- **Επικέντρωση στον ήλιο και τη θάλασσα:** το τουριστικό προϊόν στην Ελλάδα έχει παραδοσιακά επικεντρωθεί γύρω από τις εμπειρίες του ήλιου και της θάλασσας. Για να παραμείνει ανταγωνιστικό και να προσελκύσει ένα ευρύτερο φάσμα τουριστών, υπάρχει μια αυξανόμενη ανάγκη να διαφοροποιηθούν οι προσφορές, συμπεριλαμβάνοντας στοιχεία πολιτισμού και ιστορίας, ενισχύοντας έτσι το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα της χώρας.
- **Αστικοκεντρικός τουρισμός:** οι αφίξεις τουριστών τείνουν να συγκεντρώνονται στα αστικά κέντρα, οδηγώντας σε συγκέντρωση επιχειρήσεων που σχετίζονται με τον τουρισμό σε αυτές τις περιοχές. Δυστυχώς, αυτό αφήνει τα αγροτικά χωριά με υποανάπτυκτες υποδομές και ανεκμετάλλευτο δυναμικό για άλλες μορφές τουριστικής ανάπτυξης.

Το τουριστικό τοπίο στην Ελλάδα χαρακτηρίζεται από διάφορους αξιοσημείωτους παράγοντες, όπως:

- **Αφθονία μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ):** η Ελλάδα φιλοξενεί σημαντικό αριθμό μικρομεσαίων τουριστικών επιχειρήσεων. Ενώ αυτό το ποικιλόμορφο τοπίο είναι πλούσιο σε επιλογές, έχει κατά καιρούς οδηγήσει σε προκλήσεις όσον αφορά τη διατήρηση σταθερής ποιότητας σε όλο το τουριστικό προϊόν.
- **Έλλειψη κρατικών κινήτρων για την αναβάθμιση των καταλυμάτων:** υπάρχει μια αντιληπτή απουσία κρατικών κινήτρων για την ενθάρρυνση των τουριστικών επιχειρήσεων να επενδύσουν στην αναβάθμιση των καταλυμάτων τους, επηρεάζοντας ενδεχομένως τη συνολική ποιότητα των προσφορών.
- **Έλλειψη τουριστικών γραφείων:** η έλλειψη τουριστικών γραφείων μπορεί να επηρεάσει τη διαθεσιμότητα υπηρεσιών που σχετίζονται με τον προγραμματισμό ταξιδιών, περιηγήσεων και εκδρομών για τους τουρίστες.
- **Τεχνολογικοί περιορισμοί για τις μικρές επιχειρήσεις:** το σχετικά μικρό μέγεθος πολλών τουριστικών επιχειρήσεων μπορεί να περιορίσει την ικανότητά τους να επενδύσουν και να υιοθετήσουν προηγμένη τεχνολογία και υποδομές.
- **Επικράτηση των αεροπορικών ταξιδιών:** τα αεροπορικά ταξίδια παραμένουν το κυρίαρχο μέσο μεταφοράς για τους τουρίστες που έρχονται στην Ελλάδα, με πάνω από το 80% των επισκεπτών να φθάνουν αεροπορικώς. Τα οδικά και θαλάσσια ταξίδια αποτελούν μικρότερο ποσοστό των αφίξεων.
- **Κύριες αγορές προέλευσης:** η πλειονότητα των τουριστών που φθάνουν στην Ελλάδα προέρχεται από χώρες όπως το Ηνωμένο Βασίλειο, η Γερμανία, η Ιταλία, η Γαλλία, η Ολλανδία, η Σκανδιναβία, ενώ οι αφίξεις από τις ΗΠΑ και την Ιαπωνία είναι συγκριτικά περιορισμένες.
- **Κατανομή ξενοδοχείων:** η κατανομή των ξενοδοχειακών μονάδων στην Ελλάδα δεν είναι ομοιόμορφη, με συγκέντρωση σε συγκεκριμένες περιοχές. Αυτή η άνιση κατανομή αντικατοπτρίζει τη δημοτικότητα ορισμένων προορισμών και τη διαφοροποίηση της τουριστικής υποδομής στις διάφορες περιοχές της Ελλάδας. Επιπλέον, οι τουριστικοί πράκτορες ασκούν

σημαντική επιρροή στο πεδίο του μαζικού τουρισμού. Έχουν φυσικό ρόλο στη διαμόρφωση του τουριστικού τοπίου, συχνά υποστηρίζοντας χαμηλότερες τιμές, ενώ παράλληλα πιέζουν για βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών. Αυτή η δυναμική αναδεικνύει την ανάγκη για τις επιχειρήσεις στον ελληνικό τουριστικό τομέα να βρουν μια ισορροπία μεταξύ της προσφοράς ανταγωνιστικών τιμών και της παροχής βελτιωμένων υπηρεσιών ώστε να ανταποκρίνονται στις προσδοκίες τόσο των τουριστικών πρακτόρων όσο και των τουριστών.

3.3 Τα πλεονεκτήματα του ελληνικού τουρισμού

Ο ελληνικός τουρισμός διαθέτει αρκετά θετικά χαρακτηριστικά, όπως επισημαίνει ο Μαρούλης (2012):

- **Παγκόσμια αναγνώριση για τον ήλιο, τη θάλασσα και τον πολιτισμό:** η Ελλάδα απολαμβάνει διεθνή φήμη για τον υπέροχο συνδυασμό ήλιου, θάλασσας και πλούσιας πολιτιστικής κληρονομιάς. Αυτή η φήμη προσελκύει ένα ευρύ φάσμα τουριστών που αναζητούν μοναδικές εμπειρίες.
- **Ήπιο και ασφαλές κλίμα:** η Ελλάδα επωφελείται από ένα εύκρατο κλίμα, το οποίο χαρακτηρίζεται από ήπιες συνθήκες και απουσία σοβαρών καιρικών φαινομένων. Αυτό το κλίμα παρέχει στους τουρίστες ένα αίσθημα ασφάλειας και άνεσης κατά τη διάρκεια των επισκέψεών τους.
- **Στρατηγική γεωγραφική θέση:** η στρατηγική γεωγραφική θέση της Ελλάδας την τοποθετεί στο σταυροδρόμι τριών ηπείρων, καθιστώντας την προσιτή σε ταξιδιώτες από την Ευρώπη, την Ασία και την Αφρική. Αυτή η κεντρική θέση ενισχύει την ελκυστικότητά της ως ταξιδιωτικού προορισμού.
- **Αφθονία παραδοσιακών προϊόντων:** η Ελλάδα είναι γνωστή για την παραγωγή πλήθους παραδοσιακών προϊόντων που οι τουρίστες βρίσκουν ελκυστικά. Αυτά τα προϊόντα, συμπεριλαμβανομένων τροφίμων, ποτών, χειροτεχνίας και άλλων, συμβάλλουν στη συνολική τουριστική εμπειρία.
- **Οικονομική και περιφερειακή ανάπτυξη:** η ανάπτυξη του τουρισμού διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στη στήριξη της εθνικής οικονομίας, με θετικές επιπτώσεις στην περιφερειακή ανάπτυξη. Δημιουργεί έσοδα, δημιουργεί θέσεις εργασίας και τονώνει την οικονομική ανάπτυξη σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας.
- **Διαφοροποίηση των τουριστικών προσφορών:** τα τελευταία χρόνια, η Ελλάδα έχει διαφοροποιήσει με επιτυχία τις τουριστικές της προσφορές για να συμπεριλάβει εναλλακτικές μορφές τουρισμού, όπως για παράδειγμα ο συνεδριακός.

3.4 Τα μειονεκτήματα του Ελληνικού Τουρισμού

Ο ελληνικός τουρισμός έχει πράγματι αρκετές αρνητικές πτυχές, όπως περιγράφει ο Μαρούλης (2012):

- **Περιβαλλοντικές επιπτώσεις:** η ραγδαία ανάπτυξη του τουρισμού έχει αρνητικές επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον, συμπεριλαμβανομένων θεμάτων όπως η υπερανάπτυξη, η ρύπανση και η υποβάθμιση των φυσικών περιοχών. Αυτή η περιβαλλοντική επιβάρυνση αποτελεί απειλή για τα γραφικά τοπία της Ελλάδας.
- **Ανησυχίες σχετικά με την πολιτιστική κληρονομιά:** η διατήρηση της πλούσιας πολιτιστικής κληρονομιάς της Ελλάδας αποτελεί ανησυχία, καθώς η υψηλή τουριστική κίνηση μπορεί να οδηγήσει σε φθορά ιστορικών χώρων, τεχνουργημάτων και μνημείων. Ο υπερπληθυσμός και τα

ανεπαρκή μέτρα συντήρησης μπορούν να συμβάλουν στην υποβάθμιση αυτών των πολύτιμων περιουσιακών στοιχείων.

- **Περιφερειακές ανισότητες:** δεν έχουν επωφεληθεί όλες οι περιφέρειες της Ελλάδας εξίσου από την τουριστική ανάπτυξη. Ορισμένες περιοχές δεν διαθέτουν τις υποδομές και τις επενδύσεις που απαιτούνται για την αξιοποίηση του τουριστικού δυναμικού τους, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται περιφερειακές ανισότητες.
- **Ανταγωνισμός από γειτονικές χώρες:** η απώλεια του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος της Τουρκίας στην περιοχή έχει επηρεάσει τον ελληνικό τουρισμό. Οι αλλαγές στο τοπίο του περιφερειακού τουρισμού έχουν οδηγήσει σε αλλαγές στις προτιμήσεις και τις συμπεριφορές των ταξιδιωτών.
- **Έντονη εποχικότητα:** ο ελληνικός τουρισμός παρουσιάζει σημαντική εποχικότητα, με την πλειονότητα των τουριστών να καταφθάνει κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, ιδίως από τον Μάιο έως τον Σεπτέμβριο. Αυτή η συγκέντρωση ασκεί πίεση στις επιχειρήσεις και τις κοινότητες κατά τη διάρκεια της περιόδου αιχμής.
- **Ελλείψεις στις υποδομές:** η Ελλάδα αντιμετωπίζει προκλήσεις στις υποδομές, συμπεριλαμβανομένων των μεταφορών (αεροδρόμια της περιφέρειας, οδικό δίκτυο, λιμάνια, σιδηρόδρομοι, ακτοπλοΐα, ανυπαρξία αερομεταφορέα) και τα συνεδριακά κέντρα.
- **Έλλειψη ειδικευμένου προσωπικού.**
- **Μικρομεσαίες ξενοδοχειακές επιχειρήσεις.**

3.5 Οι προϋποθέσεις της επιτυχούς τουριστικής πολιτικής

Προκειμένου να υπάρξει μια αποτελεσματική τουριστική πολιτική πρέπει να ληφθούν υπόψιν όλοι οι παράγοντες που άμεσα ή έμμεσα επιδρούν στην διαμόρφωσή της. Έτσι ως τέτοιος παράγων θεωρείται και η τεχνολογία που διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της τουριστικής βιομηχανίας, με σημαντικές επιπτώσεις τόσο για τους ταξιδιώτες όσο και για τον κλάδο στο σύνολό του. Επίσης σημαντικός είναι και ο προσδιορισμός στόχων που περιλαμβάνουν οικονομικές, βιωματικές πτυχές και πτυχές ικανοποίησης των πελατών. Και τέλος σημαντική παράμετρος επιτυχούς τουριστικής πολιτικής θεωρείται και ο προσδιορισμός του τουριστικού προορισμού.

A) Μπορούν να επισημανθούν διάφορα βασικά σημεία σχετικά με τον αντίκτυπο της τεχνολογίας στον τουρισμό:

- **Μειωμένος χρόνος ταξιδιού:** οι τεχνολογικές εξελίξεις, ιδίως στις μεταφορές, έχουν μειώσει δραματικά τους χρόνους ταξιδιού, καθιστώντας τα ταξίδια αναψυχής πιο προσίτα και διευκολύνοντας την ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού. Οι ταχύτεροι τρόποι ταξιδιού, όπως τα αεροπλάνα και τα τρένα υψηλής ταχύτητας, έχουν καταστήσει τους μακρινούς προορισμούς εύκολα προσβάσιμους.
- **Διαδίκτυο και πληροφόρηση:** η ταχεία διάδοση των πληροφοριών μέσω του διαδικτύου έχει φέρει επανάσταση στον τρόπο με τον οποίο οι ταξιδιώτες σχεδιάζουν τα ταξίδια τους. Το διαδίκτυο παρέχει πληθώρα πληροφοριών σχετικά με προορισμούς, ταξιδιωτικές επιλογές, πακέτα διακοπών, δραστηριότητες αναψυχής και καταλύματα. Οι ταξιδιώτες βασίζονται όλο και περισσότερο στις διαδικτυακές πηγές για να κάνουν έρευνα και να λαμβάνουν τεκμηριωμένες αποφάσεις για τα ταξίδια τους.
- **Αλλαγή στις ταξιδιωτικές προτεραιότητες:** οι προτιμήσεις των ταξιδιωτών έχουν εξελιχθεί με τη διαθεσιμότητα των πληροφοριών. Ενώ τα καταλύματα αποτελούσαν παραδοσιακά κορυφαία

προτεραιότητα, οι σύγχρονοι ταξιδιώτες αναζητούν πλέον πιο εξελιγμένες εμπειρίες που περιλαμβάνουν την πολιτιστική εμπάθουση, την ιστορική εξερεύνηση και τη συμμετοχή σε ενδιαφέρουσες πολιτιστικές εκδηλώσεις.

- Αναζήτηση πολιτιστικών και ιστορικών εμπειριών: οι σημερινοί τουρίστες συχνά αναζητούν προορισμούς με πλούσια πολιτιστική ιστορία και ζωντανές πολιτιστικές εκδηλώσεις. Αναζητούν αυθεντικές και καθηλωτικές εμπειρίες.

Σε αυτό το πλαίσιο που έχουν διαμορφώσει οι νέες τεχνολογικές συνθήκες η παραγωγή και η κατανάλωση των αγαθών και των υπηρεσιών που συμμετέχουν στην τουριστική οικονομία και αποτελούν κομμάτι της τουριστικής ανάπτυξης είναι ανάγκη να εξυπηρετούν κάποιους στόχους, ώστε να θεωρείται αποτελεσματική η τουριστική πολιτική που εφαρμόζεται.

Β) Οι στόχοι που σχετίζονται με την πολιτική και την ανάπτυξη του τουρισμού μπορούν να συνοψιστούν ως εξής (Ηγουμενάκης 1997, τόμος Α):

- **Βελτίωση της εμπειρίας των επισκεπτών:** ο πρωταρχικός στόχος είναι η μεγιστοποίηση της ψυχολογικής εμπειρίας που έχουν οι επισκέπτες, όταν επισκέπτονται έναν προορισμό. Αυτό περιλαμβάνει τόσο ποσοτικές πτυχές, όπως ο αριθμός των τουριστών, όσο και ποιοτικές πτυχές, όπως η ποιότητα των εμπειριών τους. Στόχος είναι να διασφαλιστεί ότι οι τουρίστες θα έχουν αξέχαστες και ικανοποιητικές εμπειρίες κατά τη διάρκεια της επίσκεψής τους.
- **Κάλυψη των αναγκών των πελατών και μεγιστοποίηση του κέρδους:** οι τουριστικές επιχειρήσεις, συμπεριλαμβανομένων των καταλυμάτων, των εστιατορίων και άλλων παρόχων υπηρεσιών, στοχεύουν στην ικανοποίηση και κάλυψη των αναγκών των πελατών τους. Αυτό περιλαμβάνει την παροχή αγαθών και υπηρεσιών υψηλής ποιότητας που ευθυγραμμίζονται με τις προσδοκίες των επισκεπτών. Επιπλέον, οι επιχειρήσεις επιδιώκουν να μεγιστοποιήσουν την κερδοφορία τους στην τουριστική βιομηχανία.
- **Οικονομικές επιπτώσεις:** ένας από τους βασικούς στόχους είναι η μεγιστοποίηση των οικονομικών επιπτώσεων του τουρισμού. Αυτό περιλαμβάνει τόσο τις άμεσες δαπάνες που πραγματοποιούν οι τουρίστες κατά τη διάρκεια της επίσκεψής τους όσο και τις θετικές παρενέργειες του τουρισμού στη συνολική οικονομία μιας περιοχής ή χώρας. Αυτά τα οικονομικά οφέλη μπορεί να περιλαμβάνουν τη δημιουργία θέσεων εργασίας, τη δημιουργία εσόδων και την αύξηση της οικονομικής δραστηριότητας στις τοπικές κοινότητες.

Αυτοί οι στόχοι αντικατοπτρίζουν την πολύπλευρη φύση της τουριστικής ανάπτυξης, που περιλαμβάνει οικονομικές, βιωματικές πτυχές και πτυχές ικανοποίησης των πελατών. Η αποτελεσματική τουριστική πολιτική και ο σχεδιασμός θα πρέπει να επιδιώκουν την επίτευξη ισορροπίας μεταξύ αυτών των στόχων για την προώθηση του τουριστικού προϊόντος.

Γ) Οπότε αντίστοιχα και η έννοια του τουριστικού προορισμού, προϋπόθεση μιας ορθής τουριστικής πολιτικής, είναι πολύπλευρη και μπορεί να περιγραφεί ως εξής:

- **Ός συνολική εμπειρία:** ένας τουριστικός προορισμός αντιπροσωπεύει ένα συνδυασμό επιμέρους προϊόντων και ευκαιριών για εμπειρίες που συνολικά αποτελούν τη συνολική εμπειρία της περιοχής που επισκέπτεται. Περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα στοιχείων και χαρακτηριστικών που συμβάλλουν στην αντίληψη και την απόλαυση του επισκέπτη.
- **Ός σύνθετο πακέτο:** οι Hu και Richie (1993) εννοιολόγησαν έναν τουριστικό προορισμό ως ένα σύνθετο πακέτο τουριστικών εγκαταστάσεων και υπηρεσιών. Σε αντίθεση με τα περισσότερα

καταναλωτικά προϊόντα, αποτελείται από πολυάριθμα πολυδιάστατα χαρακτηριστικά. Αυτά τα χαρακτηριστικά μπορεί να περιλαμβάνουν καταλύματα, αξιοθέατα, δραστηριότητες, επιλογές φαγητού και άλλα, όλα σχεδιασμένα για να καλύπτουν τις διαφορετικές ανάγκες και προτιμήσεις των τουριστών.

- **Ός ζώνη ή περιοχή προορισμού:** ο Gunn (1988) ορίζει έναν τουριστικό προορισμό ως μια συγκεκριμένη γεωγραφική ζώνη ή περιοχή. Εντός αυτής της περιοχής, υπάρχουν αξιοθέατα και ανέσεις που έχουν σχεδιαστεί για να ενισχύσουν την εμπειρία του επισκέπτη και να εξασφαλίσουν ότι η διαμονή του θα είναι ευχάριστη. Η ζώνη προορισμού προσφέρει συνήθως μια ποικιλία επιλογών για την εξυπηρέτηση διαφορετικών τμημάτων επισκεπτών, αντανακλώντας την ποικιλομορφία των τουριστικών ενδιαφερόντων.

Στην ουσία, ένας τουριστικός προορισμός είναι κάτι περισσότερο από ένα απλό μέρος για επίσκεψη, είναι μια προσεκτικά διαμορφωμένη εμπειρία που περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα προσφορών και ανέσεων σχεδιασμένων να ανταποκρίνονται στις διαφορετικές προσδοκίες των ταξιδιωτών. Οι επιτυχημένοι προορισμοί προσπαθούν να παρέχουν μια ολοκληρωμένη και ικανοποιητική εμπειρία στους επισκέπτες τους.

Προκειμένου να γίνει αντιληπτό προς ποια κατεύθυνση τουριστικής πολιτικής πρέπει να προσανατολιστεί η στρατηγική της Πολιτείας για την εξέλιξη του ηπειρωτικού τουριστικού προϊόντος και την αναβάθμισή του, παρατίθεται το υπόδειγμα ανάλυσης του τουριστικού συστήματος από τον Ηγουμενάκη (1991, σελ 77), το οποίο ξεκινά από τους παραγωγούς τουριστικών αγαθών και καταλήγει στους τουρίστες, και παρουσιάζεται στο παρακάτω σχήμα.

Σχήμα 1. Υπόδειγμα ανάλυσης του τουριστικού συστήματος

ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΟΙ ΠΡΑΚΤΟΡΕΣ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

ΜΕΓΑΛΟΙ ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ (TOUR OPERATORS)

Πηγή: Ηγουμενάκης Ν. 1991, Τουριστική Οικονομία, Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα, σελ 77.

3.5.1 Οι παράγοντες διαμόρφωσης μιας αποτελεσματικής στρατηγικής για έναν τουριστικό προορισμό

Οι αποτελεσματικές στρατηγικές για τον τουρισμό θα πρέπει να περιλαμβάνουν μια ολιστική προσέγγιση που υπερβαίνει την απλή αύξηση του αριθμού των επισκεπτών σε έναν προορισμό. Οι στρατηγικές αυτές θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη ένα ευρύ φάσμα παραγόντων που μπορούν να επηρεάσουν τον τουρισμό, όπως:

- **τις περιβαλλοντικές εκτιμήσεις:** οι στρατηγικές θα πρέπει να αντιμετωπίζουν τις περιβαλλοντικές ανησυχίες και να προωθούν βιώσιμες πρακτικές για την ελαχιστοποίηση των αρνητικών επιπτώσεων του τουρισμού στο φυσικό περιβάλλον.
- **την ασφάλεια των τουριστών:** η διασφάλιση της ασφάλειας και της ευημερίας των τουριστών είναι υψίστης σημασίας. Οι στρατηγικές θα πρέπει να περιλαμβάνουν μέτρα για την ενίσχυση της ασφάλειας και της προστασίας των τουριστών.
- **την διαχείριση εποχικότητας:** οι εποχιακές διακυμάνσεις στις αφίξεις τουριστών μπορεί να θέσουν προκλήσεις. Οι στρατηγικές θα πρέπει να στοχεύουν στον μετριασμό των προβλημάτων εποχικότητας με την προώθηση του τουρισμού όλο το χρόνο και τη διαφοροποίηση των προσφορών.
- **τον υπερπληθυσμό:** ο υπερπληθυσμός στους δημοφιλείς τουριστικούς τόπους μπορεί να μειώσει την εμπειρία των επισκεπτών. Οι στρατηγικές θα πρέπει να περιλαμβάνουν λύσεις διαχείρισης του πλήθους για τη διατήρηση μιας εμπειρίας υψηλής ποιότητας.
- **το σεβασμό για τον τοπικό πολιτισμό:** η ευαισθησία και ο σεβασμός για τον τοπικό πολιτισμό και τις παραδόσεις είναι ουσιαστικής σημασίας. Οι στρατηγικές θα πρέπει να ενθαρρύνουν τις υπεύθυνες και πολιτισμικά ευαίσθητες πρακτικές τουρισμού.
- **την βελτίωση της ποιότητας:** αντί να επικεντρώνονται αποκλειστικά στην ποσότητα, οι στρατηγικές θα πρέπει επίσης να δίνουν προτεραιότητα στη βελτίωση της συνολικής ποιότητας της εμπειρίας των επισκεπτών.
- **την βιωσιμότητα:** οι πρακτικές βιώσιμου τουρισμού θα πρέπει να ενσωματωθούν στις στρατηγικές για να εξασφαλιστεί η μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα..

3.6 Οι ανισότητες της τουριστικής ανάπτυξης στην Περιφέρεια Ηπείρου και οι προοπτικές ανάπτυξης

Η τουριστική δραστηριότητα στην Ελλάδα καθοδηγείται κυρίως από το προϊόν «Ήλιος και Θάλασσα», το οποίο αντιπροσωπεύει περίπου το 60% του συνόλου των διεθνών αφίξεων. Το προϊόν αυτό, που επικεντρώνεται γύρω από παράκτιους και παραθαλάσσιους προορισμούς, δημιουργεί σημαντική οικονομική δραστηριότητα, αν και σε εποχιακή βάση. Συμβάλλει στην αύξηση του εθνικού ΑΕΠ και συμβάλλει στη μείωση της ανεργίας. Ωστόσο, η Περιφέρεια Ηπείρου στην Ελλάδα αντιμετωπίζει μοναδικές προκλήσεις και ανισότητες στην τουριστική ανάπτυξη λόγω των γεωγραφικών χαρακτηριστικών της.

Η Περιφέρεια Ηπείρου έχει περιορισμένες δυνατότητες για το προϊόν «Ήλιος και Θάλασσα», επειδή δεν διαθέτει εκτεταμένες παράκτιες περιοχές. Κατά συνέπεια, η περιοχή παρουσιάζει σημαντικές διαφορές στο επίπεδο τουριστικής ανάπτυξης και στη διαθεσιμότητα τουριστικών υποδομών. Το απαιτητικό ανάγλυφο, η περιορισμένη προσβασιμότητα και οι σημαντικές αποστάσεις από τα πληθυσμιακά κέντρα, τους συγκοινωνιακούς κόμβους και τις μεγάλες οδικές αρτηρίες συμβάλλουν σε αυτές τις διαφορές. Επίσης η Περιφέρεια Ηπείρου βασίζεται κυρίως στον εγχώριο τουρισμό, ενώ οι παράκτιες ζώνες προσελκύουν ξένους επισκέπτες. Η εποχικότητα είναι ένα αξιοσημείωτο χαρακτηριστικό

του τουρισμού της περιοχής, με σημαντική εισροή τουριστών κατά τη διάρκεια συγκεκριμένων μηνών. Επιπλέον, η μέση διάρκεια παραμονής των τουριστών τείνει να είναι σχετικά σύντομη.

Παρά τις προκλήσεις αυτές, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται σταθερή αύξηση τόσο των αφίξεων όσο και των διανυκτερεύσεων εγχώριων και ξένων τουριστών. Η τουριστική δραστηριότητα της Περιφέρειας Ηπείρου μπορεί να χαρακτηριστεί από διακριτές κατηγορίες:

- **Περιοχές ώριμης ανάπτυξης:** οι περιοχές αυτές είναι εδραιωμένες και έχουν γνωρίσει ώριμη τουριστική ανάπτυξη. Αξιοσημείωτα παραδείγματα αποτελούν οι παράκτιες περιοχές της Πρέβεζας και της Θεσπρωτίας, οι οποίες πιθανότατα προσελκύουν σημαντικό αριθμό τουριστών, καθώς και οι ορεινές περιοχές του Μετσόβου και των Ζαγοροχωρίων. Επιπλέον, η αστική περιοχή των Ιωαννίνων, πιθανότατα λόγω της πολιτιστικής και ιστορικής της σημασίας, εμπίπτει σε αυτή την κατηγορία.
- **Δυναμικά αναπτυσσόμενες περιοχές:** οι περιοχές αυτές παρουσιάζουν συνεχή ανάπτυξη και εξέλιξη στον τουρισμό. Παραδείγματα αποτελούν οι ορεινές περιοχές των Τζουμέρκων και της Κόνιτσας-Μαστοροχωρίων. Οι περιοχές αυτές μπορεί να παρακολουθήσουν αύξηση των τουριστικών αφίξεων και επέκταση των τουριστικών υποδομών.
- **Ανεκμετάλλετες περιοχές με δυνατότητες:** πρόκειται για περιοχές που έχουν ανεκμετάλλετες τουριστικές δυνατότητες, αλλά δεν έχουν ακόμη αναπτύξει πλήρως τις προσφορές τους ή δεν έχουν προσελκύσει σημαντικό αριθμό επισκεπτών. Παραδείγματα αποτελούν οι περιοχές Παραμυθιάς-Σουλίου, Φιλιπιάδας-Λίμνης-Ζήρου-Λούρου, Αμβρακικού-Άρτας και η ορεινή περιοχή του Πωγωνίου. Οι περιοχές αυτές μπορούν να διερευνήσουν ευκαιρίες για τουριστική ανάπτυξη και μεγέθυνση.

Συνολικά, η περιοχή παρουσιάζει ένα ποικιλόμορφο τοπίο όσον αφορά την τουριστική ανάπτυξη, με ορισμένες περιοχές να είναι καλά εδραιωμένες και άλλες να παρουσιάζουν δυνατότητες ανάπτυξης.

Λαμβάνοντας υπόψιν την γεωμορφολογία του ηπειρωτικού εδάφους και τις περεταίρω τουριστικές δραστηριότητες που μπορούν να αναπτυχθούν σε αυτό τίθενται οι εξής στόχοι για την οικονομική ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής:

- **Στην παράκτια περιοχή του Ιονίου,** δίνεται έμφαση στην προώθηση της ανάπτυξης του οργανωμένου (μαζικού) τουρισμού με στόχο την ένταξη των προορισμών αυτών στη διεθνή τουριστική αγορά. Επιπλέον, καταβάλλονται προσπάθειες για την ενθάρρυνση της ανάπτυξης διαφόρων εξειδικευμένων μορφών τουρισμού, παράλληλα με τη δημιουργία σύγχρονων εγκαταστάσεων ιχθυοκαλλιέργειας και αλιείας. Επιπλέον, η δυναμική παρουσία κοιτασμάτων υδρογονανθράκων στο βόρειο Ιόνιο Πέλαγος, η οποία θεωρείται ζήτημα εθνικής σημασίας, μπορεί να καταστήσει αναγκαία τη χρήση τμήματος του παράκτιου μετώπου για την υποστήριξη της δραστηριότητας αυτής. Αυτό υποδηλώνει μια πολύπλευρη προσέγγιση της περιφερειακής ανάπτυξης, που συνδυάζει την προώθηση του τουρισμού, τη διαφοροποίηση και τις οικονομικές εκτιμήσεις που σχετίζονται με τις πιθανές πηγές υδρογονανθράκων.
- **Η πεδινή και ημιορεινή ενδοχώρα της περιοχής,** που βρίσκεται δυτικά του άξονα Άρτα - Ιωάννινα - Κακκαβιά, χαρακτηρίζεται από τη δυναμική της σε δραστηριότητες του πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα. Η περιοχή αυτή αναμένεται να φιλοξενήσει εγκαταστάσεις Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ) και, σε μικρότερο βαθμό, ειδικές μορφές τουρισμού. Οι δραστηριότητες αυτές μπορούν να συμβάλουν στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής.

- **Η ορεινή περιοχή της Πίνδου**, από την άλλη πλευρά, αντιπροσωπεύει έναν σημαντικό και ανεκμετάλλευτο πόρο για την περιοχή. Εντός αυτής της ορεινής περιοχής, υπάρχουν διάφορες ευκαιρίες ανάπτυξης, όπως
 - ✓ Ο ήπιος και εναλλακτικός τουρισμός: τα παρθένα φυσικά τοπία και το μοναδικό ορεινό ανάγλυφο παρέχουν ευκαιρίες για την ανάπτυξη ήπιων και εναλλακτικών μορφών τουρισμού, όπως ο οικοτουρισμός, ο τουρισμός περιπέτειας και η πεζοπορία.
 - ✓ Η ορεινή γεωργία: στην περιοχή αυτή μπορεί να προωθηθεί η γεωργία προσαρμοσμένη στο ορεινό έδαφος, συμπεριλαμβανομένης της καλλιέργειας ειδικών καλλιεργειών και της εφαρμογής παραδοσιακών μεθόδων καλλιέργειας.
 - ✓ Η εκτατική κτηνοτροφία: το ορεινό έδαφος είναι κατάλληλο για εκτεταμένη κτηνοτροφία, συμπεριλαμβανομένης της εκτροφής αιγοπροβάτων, η οποία μπορεί να στηρίξει τις τοπικές γεωργικές οικονομίες.
 - ✓ Η υλοτομία: μπορούν να καθιερωθούν βιώσιμες πρακτικές υλοτομίας για την αξιοποίηση των πόρων ξυλείας της περιοχής, συμβάλλοντας τόσο στην τοπική οικονομία όσο και στη διαχείριση των δασών.
 - ✓ Οι εγκαταστάσεις των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας: οι ορεινές περιοχές είναι επίσης κατάλληλες για την εγκατάσταση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

(Πηγή: Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο Ηπείρου)

3.7 Η ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού στην Ήπειρο και η καθιέρωσή της ως προορισμού τεσσάρων εποχών

Η Περιφέρεια Ηπείρου διαθέτει πλούσιους φυσικούς πόρους και ποικίλα τοπία, τα οποία προσφέρονται για την ανάπτυξη διαφόρων μορφών εναλλακτικού τουρισμού. Οι πόροι αυτοί περιλαμβάνουν ακτές, αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία, ιστορικά μνημεία, παραδοσιακά χωριά, ποτάμια, λίμνες, ενδιατήματα άγριας ζωής, γραφικά δάση και φυσικά τοπία εξαιρετικής ομορφιάς. Ο εναλλακτικός τουρισμός, όπως περιγράφεται από τον Smith (2011), χαρακτηρίζεται από την προώθηση της επικοινωνίας μεταξύ των τοπικών κοινοτήτων και των τουριστών, ενώ παράλληλα δίνει μεγάλη έμφαση στον περιβαλλοντικό σεβασμό και την αειφορία.

Είναι σημαντικό να σημειωθεί, όπως προτείνει ο Rabbit (1998), ότι οι στόχοι της περιφερειακής τουριστικής ανάπτυξης θα πρέπει να προσαρμόζονται στους συγκεκριμένους πόρους και τα χαρακτηριστικά κάθε περιοχής. Μια προσέγγιση που ταιριάζει σε όλους μπορεί να μην καλύπτει επαρκώς τις μοναδικές ανάγκες και ευκαιρίες μιας συγκεκριμένης περιοχής. Ως εκ τούτου, τα περιφερειακά σχέδια για τον τουρισμό στην Ήπειρο θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τα ιδιαίτερα πλεονεκτήματα και τις δυνατότητες της περιοχής, ώστε να διασφαλίζεται ότι ευθυγραμμίζονται με το τοπικό πλαίσιο και συμβάλλουν στη βιώσιμη ανάπτυξη.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η μελέτη που πραγματοποίησε ο Σύνδεσμος Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος από όπου προκύπτει ότι η Ήπειρος, δεν πρέπει να ακολουθήσει τον δρόμο του μαζικού τουρισμού αλλά του εναλλακτικού. Ανάμεσα στα σημαντικότερα επιχειρήματα συγκαταλέγονται και τα παρακάτω:

- Η ανάπτυξη του τουρισμού στην Περιφέρεια Ηπείρου δεν παρουσιάζει ρυθμούς και μεγέθη ανάλογα με αυτά που βίωσαν ή βιώνουν άλλες περιοχές, όπου δεν υπήρχε οργανωμένη τουριστική πολιτική.

- Η αύξηση των καταλυμάτων αυτοεξυπηρέτησης που απευθύνονται σε τουρίστες χαμηλότερου εισοδηματικού επιπέδου - περιορίζουν τις θετικές επιπτώσεις στην απασχόληση και τα εισοδήματα.
- Η ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού διανύει τη φάση ωρίμανσής του, δηλαδή την περίοδο κατά την οποία η προσφορά έχει αυξηθεί, υπάρχει υψηλός ανταγωνισμός, μεταξύ άλλων και από χώρες χαμηλού κόστους, και η ζήτηση μετατοπίζεται προς νέα εξειδικευμένα προϊόντα και υπηρεσίες. Ως εκ τούτου, είναι σκόπιμο η Περιφέρεια Ηπείρου να επικεντρωθεί στην ανάπτυξη αυτού του είδους τουρισμού.
- Η ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού έχει αποδειχθεί ότι οδηγεί αναπόφευκτα σε υψηλό βαθμό εξειδίκευσης με τους κινδύνους που αυτό συνεπάγεται. Η ανάπτυξη άλλων δραστηριοτήτων, οι οποίες όμως καλύπτουν τη ζήτηση που δημιουργεί ο τουρισμός, είναι δυνατή όταν ο αριθμός των τουριστών αυξηθεί σημαντικά. Ωστόσο, η εξάρτηση όλων των δραστηριοτήτων από τον τουρισμό καθιστά την τοπική οικονομία πιο ευάλωτη.
- Η εποχικότητα του τουρισμού παρουσιάζει σημαντικές κοινωνικές και οικονομικές προκλήσεις, υπογραμμίζοντας την περιορισμένη συνολική συμβολή του τουρισμού στην ανάπτυξη.
- Επιπλέον, πολλές από τις νέες θέσεις εργασίας που δημιουργούνται στον τομέα του τουρισμού δεν εφοδιάζουν απαραίτητα το εργατικό δυναμικό με δεξιότητες που μπορούν να εφαρμοστούν σε άλλους τύπους απασχόλησης.
- Επιπλέον, η ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού οδηγεί συχνά στην υποβάθμιση τόσο του φυσικού όσο και του δομημένου περιβάλλοντος. Αυτή η υποβάθμιση μπορεί να έχει αρνητικές συνέπειες για τις μακροπρόθεσμες προοπτικές αρκετών περιοχών, συμπεριλαμβανομένης της Ηπείρου, με αντάλλαγμα προσωρινά και αμφίβολα οφέλη. Είναι σημαντικό να αναγνωριστεί ότι σε πολλές περιπτώσεις, αυτή η περιβαλλοντική υποβάθμιση είναι μη αναστρέψιμη.

Μετά το 1980, υπήρξε μια στροφή προς την ανάπτυξη ενός τουριστικού μοντέλου που δίνει προτεραιότητα στη βιώσιμη ανάπτυξη. Η βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη χαρακτηρίζεται από ένα σχεδιασμό που σέβεται τόσο το περιβάλλον όσο και την κοινωνία. Η προσέγγιση αυτή δίνει έμφαση στην προώθηση πολιτικών που αποσκοπούν στην προστασία του περιβάλλοντος και υποστηρίζει την πρακτική εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Επιπλέον, απαιτεί τη δημιουργία ενός συγκεκριμένου πλαισίου για την ενθάρρυνση της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης και την προώθηση της ενεργού συμμετοχής της τοπικής κοινωνίας (Κοκκώσης & Τσάρτας, 2019).

Έτσι στην Ήπειρο, που έχει να επιδείξει πληθώρα φυσικών πόρων και ομορφιών, εκτός του κυρίαρχου προϊόντος « Ήλιος και Θάλασσα» στην παράκτια ζώνη της Περιφέρειας, αναπτύσσονται και άλλες μορφές εναλλακτικού τουρισμού ή μπορούν δυνητικά να αναπτυχθούν. Πιο αναλυτικά:

- **Ο οινoturισμός** στην Ήπειρο επικεντρώνεται κυρίως στην περιοχή των Ιωαννίνων, ιδιαίτερα σε περιοχές όπως η Ζίτσα, το Μέτσοβο και τα Βόρεια Τζουμέρκα. Στην περιοχή αυτή έχει αναπτυχθεί η Διαδρομή του Κρασιού της Ηπείρου, η οποία προσφέρει ευκαιρίες για τους λάτρεις του οινoturισμού. Στη Θεσπρωτία, υπάρχει περιορισμένη παρουσία οινoturισμού, με ένα μόνο μικρό οινοποιείο που βρίσκεται στο δήμο Φιλιατών. Οι αμπελώνες στη Ζίτσα και το Μέτσοβο παράγουν διάφορες ονομασίες οίνων, όπως ΠΟΠ Ζίτσα, ΠΓΕ Ήπειρος, ΠΓΕ Ιωάννινα και ΠΓΕ Μέτσοβο. Οι επισκέπτες που ενδιαφέρονται για οινoturισμό μπορούν να εξερευνήσουν τα οινοποιεία Κατώγι Αβέρωφ στο Μέτσοβο, καθώς και το οινοποιείο Ζωινός και το Κτήμα Γκλίναβος στη Ζίτσα. Αυτές οι εγκαταστάσεις παρέχουν πληροφορίες για τη διαδικασία παραγωγής

κρασιού, προσφέρουν εμπειρίες γευσιγνωσίας, παρέχουν επιλογές για φαγητό και επιτρέπουν στους επισκέπτες να αγοράσουν τοπικές ποικιλίες κρασιού.

- **Καταδυτικός τουρισμός:** η Περιφέρεια Ηπείρου προχωράει σε όλες τις απαιτούμενες ενέργειες για το σχεδιασμό και την υλοποίηση του πρώτου καταδυτικού πάρκου στην περιοχή Σύβοτα Θεσπρωτίας, το οποίο θα ενισχύσει την τουριστική κίνηση και την τοπική οικονομία στην περιοχή.
- **Ο ιαματικός τουρισμός** στην Ήπειρο είναι μια μορφή κοινωνικού τουρισμού που συνήθως απευθύνεται σε ηλικιωμένους και συνταξιούχους. Η περιοχή φιλοξενεί 27 ιαματικές πηγές, εκ των οποίων μόνο μία, η ιαματική πηγή Χανόπουλου, είναι επίσημα αναγνωρισμένη από την Ειδική Επιτροπή Προστασίας Φυσικών Ιαματικών Πόρων του Υπουργείου Τουρισμού. Παρά την αφθονία των ιαματικών πηγών, υπήρξε περιορισμένη ανάπτυξη και προώθηση αυτού του πολύτιμου πόρου στην περιοχή. Για να ξεκλειδώσει το δυναμικό αυτών των ιαματικών πηγών και να διαφοροποιήσει τις τουριστικές της προσφορές, η Περιφέρεια Ηπείρου θα πρέπει να επενδύσει στρατηγικά στην ανάπτυξή τους και να τις προωθήσει ενεργά. Αξιοποιώντας αυτόν τον ανεκμετάλλετο πλούτο παράλληλα με το κυρίαρχο τουριστικό προϊόν «Ήλιος και Θάλασσα», η περιφέρεια μπορεί να προσελκύσει επισκέπτες καθ' όλη τη διάρκεια του έτους και να ενισχύσει την τουριστική της βιομηχανία.
- **Χιονοδρομικός τουρισμός:** η Περιφέρεια περιλαμβάνει μόλις ένα χιονοδρομικό κέντρο, αυτό του Μετσόβου, με εγκαταστάσεις σε τρεις περιοχές: το Καρακόλι της Πίνδου, τον Προφήτη Ηλία και το Ανήλιο. Το χιονοδρομικό κέντρο του Μετσόβου παρόλο που αποτελεί ένα από τα παλιότερα της Ελλάδας, δεν είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένο.
- **Ο αγροτουρισμός:** ο τουρισμός υπαίθρου επικεντρώνεται στον στόχο να προσφέρει στους επισκέπτες μια αυθεντική εμπειρία της φύσης, του πολιτισμού και των παραγωγικών δραστηριοτήτων στις αγροτικές περιοχές. Σύμφωνα με την Askeli (2007), ο απώτερος στόχος του τουρισμού υπαίθρου είναι να ενσωματώσει τους τουρίστες στον αγροτικό τρόπο ζωής, εμπλέκοντάς τους σε δραστηριότητες που σχετίζονται με τη γεωργία και τον τοπικό πολιτισμό. Ο αγροτουρισμός περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων που ευθυγραμμίζονται με την αγροτική ζωή, συμβάλλοντας τόσο στην τοπική οικονομία όσο και στις κοινωνικές πτυχές των αγροτικών κοινοτήτων. Μέσω του αγροτουρισμού, οι επισκέπτες αποκτούν γνώσεις για τη φύση και τον αγροτικό τρόπο ζωής, ενώ οι τοπικοί κάτοικοι δημιουργούν πρόσθετο εισόδημα (Κολτσιδόπουλος, 2005). Η περιοχή φιλοξενεί αξιόλογους αγροτικούς οικισμούς και κοινότητες, τόσο απομονωμένους όπως το Μέτσοβο όσο και σε συστάδες όπως τα Ζαγοροχώρια, οι οικισμοί στα Τζουμέρκα και τα Μαστοροχώρια στην Κόνιτσα. Οι περιοχές αυτές παρουσιάζουν αξιόλογα παραδείγματα παραδοσιακής αρχιτεκτονικής, πλούσια λαογραφική παράδοση, ευκαιρίες αγροτουρισμού, πολιτιστικούς και γαστρονομικούς πόρους, όλα μέσα σε τοπία εξαιρετικής φυσικής ομορφιάς και περιβαλλοντικής αξίας. Οι περιοχές αυτές έχουν τη δυνατότητα να αναπτυχθούν ως κομβικά σημεία για τον ορεινό τουρισμό. Επιπλέον, υπάρχει η ευκαιρία να δημιουργηθούν δεσμοί μεταξύ του τουρισμού και των τοπικών κοινοτήτων, αξιοποιώντας την αγροδιατροφική παραγωγή για την ανάπτυξη προϊόντων. Εκτός από αυτά τα αξιοθέατα, πολυάριθμοι ξενώνες αγροτουρισμού προσφέρουν καθηλωτικές εμπειρίες, όπως η εκμάθηση τεχνικών ύφανσης ή η ενεργός συμμετοχή στην παραγωγή γιαουρτιού, τυριού και άλλων τοπικών προϊόντων.
- **Ο οικοτουρισμός:** γνωστός και ως πράσινος ή φυσιολατρικός τουρισμός, δίνει μεγάλη έμφαση στην υπεύθυνη αλληλεπίδραση με το φυσικό περιβάλλον. Στον οικοτουρισμό, οι τουρίστες

συμμετέχουν σε δραστηριότητες που περιλαμβάνουν την παρατήρηση και την εκτίμηση της υπαίθρου και των φυσικών χαρακτηριστικών της. Οι δραστηριότητες αυτές μπορεί να κυμαίνονται από την παρατήρηση πουλιών και την παρατήρηση σπάνιων ειδών μέχρι τη συμμετοχή σε αθλήματα και υπαίθριες περιπέτειες σε φυσικά περιβάλλοντα. Ο οικότουρισμός επιδιώκει να προωθήσει τη διατήρηση του περιβάλλοντος, παρέχοντας παράλληλα στους τουρίστες μοναδικές και βιώσιμες εμπειρίες στη φύση. Είναι σαφές ότι η Περιφέρεια Ηπείρου διαθέτει σημαντικές δυνατότητες ανάπτυξης του οικότουρισμού, χάρη στους πλούσιους φυσικούς πόρους και τις υπάρχουσες υποδομές της. Η παρουσία προστατευόμενων περιοχών, όμορφων τοπίων, υγροτόπων και μοναδικής άγριας ζωής μπορούν να αξιοποιηθούν για τη δημιουργία βιώσιμων οικότουριστικών εμπειριών. Επιπλέον, η διαθεσιμότητα υπαίθριων αθλητικών δραστηριοτήτων, από χειμερινά σπορ έως πεζοπορία και θαλάσσια σπορ, αυξάνει την ελκυστικότητα της περιοχής για τους λάτρεις της φύσης και τους λάτρεις της περιπέτειας. Με τον κατάλληλο σχεδιασμό και την κατάλληλη προώθηση, η Ήπειρος μπορεί να γίνει ένας περιζήτητος προορισμός για οικότουρισμό, παρέχοντας οικονομικά οφέλη, ενώ παράλληλα διατηρεί τη φυσική της κληρονομιά. Τέλος στη λίμνη Παμβώτιδα των Ιωαννίνων, λαμβάνουν χώρα πανελλήνιοι και διεθνείς αγώνες κωπηλασίας, ενώ παράλληλα η λίμνη αποτελεί προορισμό προετοιμασίας αντίστοιχων αθλητικών ομάδων.

- **Ο θρησκευτικός τουρισμός:** μπορεί πράγματι να αποτελέσει μια σημαντική θέση για την Περιφέρεια Ηπείρου, δεδομένης της πλούσιας κληρονομιάς της σε θρησκευτικά μνημεία, μοναστήρια και ναούς. Οι χώροι αυτοί μπορούν να προσελκύσουν τόσο τους ντόπιους επισκέπτες όσο και τους πιστούς που αναζητούν πνευματικές εμπειρίες. Ωστόσο, η αντιμετώπιση των ζητημάτων συντήρησης και προσβασιμότητας αυτών των θρησκευτικών χώρων είναι ζωτικής σημασίας για την πλήρη αξιοποίηση του δυναμικού του θρησκευτικού τουρισμού. Η σωστή συντήρηση και η βελτίωση της προσβασιμότητας μπορούν να βελτιώσουν τη συνολική τουριστική εμπειρία των επισκεπτών και να συμβάλουν στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής.
- **Ο επιστημονικός/εκπαιδευτικός τουρισμός:** περιλαμβάνει διάφορες μορφές τουρισμού που αφορούν τη μάθηση και τον εμπλουτισμό των γνώσεων. Ο συνεδριακός τουρισμός, που αποτελεί υποσύνολο του επιχειρηματικού τουρισμού, περιλαμβάνει εκδηλώσεις όπως συνέδρια, συναντήσεις και ημερίδες, συχνά μικρότερης κλίμακας. Οι εκδηλώσεις αυτές έχουν συγκεκριμένη διάρκεια και μπορούν να συνδυαστούν με άλλα είδη τουρισμού, γεγονός που τις καθιστά ελκυστικές για τους επιχειρηματίες ταξιδιώτες. Ο επιστημονικός τουρισμός επικεντρώνεται στην απόκτηση εξειδικευμένων γνώσεων, στην ενίσχυση της πολιτιστικής κληρονομιάς και στη συμπλήρωση της ακαδημαϊκής εκπαίδευσης. Σχεδιάζεται για άτομα που αναζητούν βαθιά γνώση και εξειδίκευση σε συγκεκριμένους τομείς και συχνά περιλαμβάνει επισκέψεις σε ερευνητικά ιδρύματα, βιβλιοθήκες και ακαδημαϊκά κέντρα.
- **Ο εκπαιδευτικός τουρισμός:** επικεντρώνεται σε μαθητές και φοιτητές, προσφέροντας προγράμματα που συνδυάζουν εκπαίδευση και αναψυχή. Οι δραστηριότητες μπορεί να περιλαμβάνουν επισκέψεις σε εκπαιδευτικά ιδρύματα, συμμετοχή σε ευρωπαϊκά ή διεθνή προγράμματα, εκμάθηση γλωσσών και περιηγήσεις σε εκπαιδευτικές και ερευνητικές εγκαταστάσεις.

Στην περιοχή υπάρχουν τα εξής μουσεία ανά Περιφέρεια, τα οποία μπορούν να αποτελέσουν πόλο έλξης για αυτούς που επιλέγουν τα δύο τελευταία είδη τουρισμού:

Πίνακας 14 : κατάλογος μουσείων ανά περιφερειακή ενότητα Ηπείρου

	2)) Π.Ε. Θεσπρωτίας	3)Π.Ε. Ιωαννίνων	4)Π.Ε. Πρέβεζας
ΉΗ1)Π.Ε Άρτας			
Αρχαιολογικό Μουσείο Άρτας	Επιγραφικό Μουσείο	Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων	Νέο Αρχαιολογικό Μουσείο Νικόπολης
Μουσείο Κλασικών Αρχαιοτήτων	Αρχαιολογικό Μουσείο Ηγουμενίτσας	Βυζαντινό Μουσείο Ιωαννίνων	Αρχαιολογικό Μουσείο Νικόπολης
Λαογραφικό Μουσείο Σκουφά	Λαογραφικό Μουσείο Τσαμαντά	Δημοτικό Μουσείο Ιωαννίνων	Μουσείο Ναυμαχίας του Ακτίου
Ιστορικό Μουσείο Σκουφά	Λαογραφικό Μουσείο Φοινικίου	Λαογραφικό Μουσείο Ιωαννίνων	Λαογραφικό Μουσείο Ζαλόγγου
Λαογραφικό Μουσείο Αθαμανίου		Μουσείο Εθνικής Αντίστασης	
		Μουσείο Ελληνικής Ιστορίας Πάυλου Βρέλλη	
		Μουσείο Πολέμου	

Πηγή: ΙΝΣΕΤΕ, ίδια επεξεργασία

Επίσης στην περιοχή υπάρχουν οι εξής αρχαιολογικοί χώροι ανά Περιφέρεια:

Πίνακας 15 : αρχαιολογικοί χώροι ανά περιφερειακή ενότητα στην Ήπειρο

1) Π.Ε Άρτας	2) Π.Ε. Θεσπρωτίας	3) Π.Ε Ιωαννίνων	4) Π.Ε Πρέβεζας
Ναός Πυθίου Απόλλωνα	Πύργος Ραγίου	Δωδώνη	Βουχέτιον
Αμβρακία	Δυμόκαστρο	Ακρόπολη Δωδώνης	Σπήλαιο Ασπροχάλικο
Κάστρο της Άρτας	Γίτανα	Αρχαίο Θέατρο Δωδώνης	Ζάλογο
Τζαμί του Φαίκ Πασά στο Ιμαρέτ	Φανοτή-Ντόλιανη	Αρχαίο Στάδιο Δωδώνης	Εφύρα
Όρραον (Αμμότοπος)	Ελέα	Βουλευτήριο Δωδώνης	Αρχαία Βατία
Νεκροταφείο	Άγιος Δονάτος	Ναός Αρείου Δία στο Ροδοτόπι	Ρωμαϊκή Έπαυλη Ριζών
	Κάστρο Ηγουμενίτσας	Ναός της Αφροδίτης στη Δωδώνη	Κάστρο Παντοκράτορα
	Λαδοχώρι	Ναός της Διώνης στη Δωδώνη	
	Λυγιά	Ναός της Θέμιδας	
	Μαστιλίτσα	Ναός του Ηρακλή	
	Πολυνέρι (Κούτσι)	Κάστρο Ιωαννίνων	
	Ραβενή	Ακρόπολη Καστρίτσας	

		Ακρόπολη Μεγάλου Γαρδικίου	
		Βίτσα Ζαγορίου	
		Ελληνιστικό νεκροταφείο Ελληνικών Κοπάνης	

2

Πηγή: ΙΝΣΕΤΕ, Ιδία επεξεργασία

Παρατίθεται πίνακας με τον αριθμό επισκεπτών που αποδεικνύει το υψηλό ενδιαφέρον για την αρχαία Δωδώνη και την αρχαία Νικόπολη.

Πίνακας 16 : Αριθμός επισκεπτών στους αρχαιολογικούς χώρους Περιφέρειας Ηπείρου το έτος 2022

Αριθμός επισκεπτών στους αρχαιολογικούς χώρους Περιφέρειας Ηπείρου το έτος 2022	
Περιφερειακές Ενότητες	2022
Άρτα	10,243 0
Θεσπρωτία	3,718 3,216
Ιωάννινα	41,380 41,697
Πρέβεζα	8,215 39,558
Σύνολο	63,556 84,471

Πηγή: ΙΝΣΕΤΕ

- **Συνεδριακός/Επαγγελματικός τουρισμός:** σε αυτήν την κατηγορία περιλαμβάνονται επαγγελματικά ταξίδια όπου πραγματοποιούνται συνέδρια, διεθνείς συναντήσεις με σκοπό την ανταλλαγή γνώσεων και εμπειριών και η διάρκεια του ταξιδιού είναι περίπου 3 με 4 ημέρες. Αναφέρονται ορισμένα πολυτελή ξενοδοχειακά συγκροτήματα 4* και 5* με υποδομές και δυνατότητες φιλοξενίας συνεδρίων, σεμιναρίων, εταιρικές εκδηλώσεις και συναντήσεις που βρίσκονται στην πόλη των Ιωαννίνων, όπως ενδεικτικά:
 - ✓ Grand Serai Hotel : 8 πολύ-λειτουργικοί χώροι υψηλών προδιαγραφών χωρητικότητας από 10 έως 1.500 άτομα.
 - ✓ Du Lac Hotel & Congress Center: 13 σύγχρονες συνεδριακές αίθουσες χωρητικότητας από 80 έως 2.000 άτομα.
 - ✓ Epirus Palace Congress & Spa: 9 πρόσφατα ανακαινισμένες χωρητικότητας από 5 έως 700 άτομα.
 - ✓ Grand Palladion Hotel: 3 αίθουσες, πλήρως εξοπλισμένες χωρητικότητας από 12 μέχρι 100 άτομα.
 - ✓ Φρόντζου Πολιτεία: 4 αίθουσες, πλήρως εξοπλισμένες για πολλές χρήσεις χωρητικότητας από 20 μέχρι 300 άτομα.
 - ✓ Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, το οποίο μπορεί να συμβάλλει στην προσέλκυση επιστημονικών εκδηλώσεων και συνεδρίων στην πόλη.

- **Ο αστικός τουρισμός:** είναι ένα είδος τουρισμού που προσελκύει επισκέπτες που ενδιαφέρονται να γνωρίσουν τον πολιτισμό, την ιστορία και τον τρόπο ζωής διαφόρων πόλεων. Αυτή η μορφή τουρισμού περιλαμβάνει δραστηριότητες όπως η επίσκεψη σε μουσεία, η εξερεύνηση αρχαιολογικών χώρων, η πραγματοποίηση ξεναγήσεων, η συμμετοχή σε πολιτιστικά φεστιβάλ και η παρακολούθηση διεθνών εκθέσεων. Τα Ιωάννινα, ως πρωτεύουσα της Ηπείρου, αποτελούν ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αστικού κέντρου με ισχυρές δυνατότητες για αστικό τουρισμό. Η πόλη διαθέτει κοσμοπολίτικη ατμόσφαιρα, πλούσια ιστορική κληρονομιά και μοναδικό πολυπολιτισμικό χαρακτήρα επηρεασμένο από βυζαντινά, οθωμανικά και εβραϊκά στοιχεία. Η ιστορική σημασία των Ιωαννίνων διατηρείται μέσα από πολυάριθμα καλοδιατηρημένα κτίρια ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής, σημεία ενδιαφέροντος, ιστορικά μνημεία και τις γραφικές συνοικίες του παραδοσιακού οικισμού του Κάστρου. Οι πεζόδρομοι και τα γοητευτικά σοκάκια της πόλης συμβάλλουν επίσης στην ατμόσφαιρα μιας περασμένης εποχής, καθιστώντας τα Ιωάννινα ελκυστικό προορισμό για αστικό τουρισμό.
- **Ο γαστρονομικός τουρισμός:** είναι μια μορφή εναλλακτικού τουρισμού που περιστρέφεται γύρω από τις πολιτιστικές πτυχές της τοπικής κουζίνας. Αυτό το είδος τουρισμού χαρακτηρίζεται από την ένταξη γαστρονομικών εμπειριών στο ταξιδιωτικό πρόγραμμα, οι οποίες μπορεί να κυμαίνονται από την απόλαυση τοπικών πιάτων μέχρι την εκμάθηση του τρόπου μαγειρέματός τους. Η Ελλάδα, με την πλούσια γαστρονομική κληρονομιά της και τα θεμέλια της μεσογειακής διατροφής, προσφέρει ένα ιδανικό σκηνικό για γαστρονομικό τουρισμό, με συστατικά όπως το ελαιόλαδο, τα τυριά, τα χόρτα, τα όσπρια και άλλα. Οι γαστρονομικοί τουρίστες είναι συνήθως λάτρεις του φαγητού που εκτιμούν τις υψηλής ποιότητας γαστρονομικές εμπειρίες. Συχνά είναι πρόθυμοι να δαπανήσουν περισσότερα χρήματα για να δοκιμάσουν μια ποικιλία πιάτων και να εξερευνήσουν την τοπική γαστρονομία ενός προορισμού. Ο UNWTO αναγνωρίζει τις δυνατότητες του γαστρονομικού τουρισμού ως βιώσιμης δραστηριότητας που μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη των τοπικών οικονομιών και να προωθήσει την ένταξη. Στην Περιφέρεια Ηπείρου υπάρχουν σημαντικοί πόροι και υποδομές για την υποστήριξη της ανάπτυξης του γαστρονομικού τουρισμού. Σε αυτούς περιλαμβάνονται οι τοπικές γαστρονομικές παραδόσεις και ταυτότητες, η πρόσβαση σε υψηλής ποιότητας πρώτες ύλες, η παραγωγή τυροκομικών προϊόντων ΠΟΠ/ΠΓΕ, η παραγωγή κρασιού και οινοποιείων, οι τοπικές γαστρονομικές επιχειρήσεις και η παρουσία λαογραφικών εκδηλώσεων και αγροτικών φεστιβάλ που γιορτάζουν τα τοπικά προϊόντα. Όλα αυτά τα στοιχεία συμβάλλουν στο δυναμικό της περιοχής ως προορισμού γαστρονομικού τουρισμού.
- **Τουρισμός για άτομα τρίτης ηλικίας:** τα άτομα τρίτης ηλικίας συνήθως έχουν εισόδημα μεγαλύτερο από ότι οι νεότεροι, συνεπώς έχουν την δυνατότητα να ξοδεύουν περισσότερα για αναψυχή. Συνήθως επιλέγουν πιο μακρινούς προορισμούς και απολαμβάνουν υπηρεσίες καλύτερης ποιότητας.

(Πηγές: ΙΝΣΕΤΕ, Προορισμός «Ιωάννινα & κοντινή ορεινή περιοχή», Σχέδιο δράσης έως το 2030, και «Μελέτη Τουριστικής Ανάπτυξης της Περιφέρειας Ηπείρου»)

Στον παρακάτω Πίνακα παρουσιάζονται συνοπτικά οι εναλλακτικές μορφές και δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα στην Ήπειρο.

Πίνακας 17: Μορφές Εναλλακτικού Τουρισμού στην Περιφέρεια Ηπείρου

ΜΟΡΦΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	Κόνιτσα	Ζαγόρι	Μέτσοβο	Τζουμέρκα - Άραχθος	Αμβρακικός	Αχέροντας	Καλαμάς	Ιωάννινα
Αγροτουρισμός	●	●	●					
Οικοτουρισμός	●	●	●	●	●	●	●	●
Ειδικός θαλάσσιος					●	●		
Χειμερινός (χιονοδρομικός)	●		●					
Περιπέτειας	●	●	●	●		●	●	
Περιηγητικός	●	●			●	●		●
Ιαματικός	●				●			
Αθλητικός								●
Εκπαιδευτικός - Πολιτιστικός	●	●	●	●	●	●		●
Θρησκευτικός	●	●	●	●	●	●	●	●
Συνεδριακός			●					●
Εκθεσιακός								●
Πόλεων					●			●
Σαββατοκύριακου	●	●	●	●	●	●	●	●

Πηγή: Ενημερωτικό Φυλλάδιο ΕΟΤ (Γραφείο Ιωαννίνων-ΟΤΑ περιοχών)

Στον Αμβρακικό κόλπο βλέπουμε ότι υπάρχει οικοτουρισμός, θαλάσσιος τουρισμός, περιηγητικός τουρισμός, ιαματικός τουρισμός, εκπαιδευτικός-πολιτιστικός τουρισμός, θρησκευτικός τουρισμός, τουρισμός πόλεων και τουρισμός Σαββατοκύριακου. Στον Αχέροντα ποταμό υπάρχουν οι εξής μορφές τουρισμού: ο οικοτουρισμός, ο ειδικός θαλάσσιος τουρισμός, ο τουρισμός περιπέτειας, ο περιηγητικός τουρισμός, ο εκπαιδευτικός- πολιτιστικός τουρισμός, ο θρησκευτικός τουρισμός και ο τουρισμός Σαββατοκύριακου. Στην πόλη των Ιωαννίνων υπάρχουν και άλλες μορφές, όπως αθλητικός, εκπαιδευτικός- πολιτιστικός, συνεδριακός, εκθεσιακός, πόλεων, Σαββατοκύριακου.

Για να ικανοποιηθεί η αυξανόμενη ζήτηση για νέες μορφές τουρισμού που σχετίζονται με τη φύση και τις βιωματικές εμπειρίες, είναι απαραίτητο να υπάρχουν οι αντίστοιχες υποδομές και καταλύματα φιλικά προς το περιβάλλον. Οι επιχειρήσεις στον τομέα του τουρισμού, είτε δραστηριοποιούνται σε αυτές τις θέσεις είτε εξειδικεύονται σε αυτές, πρέπει να είναι καλά εξοπλισμένες και να στελεχώνονται με εκπαιδευμένο προσωπικό που μπορεί να ανταποκριθεί στις ειδικές απαιτήσεις αυτών των τύπων τουρισμού.

Επιπλέον, η αποτελεσματική προώθηση και η διάδοση πληροφοριών είναι ζωτικής σημασίας για την προσέλκυση δυνητικών επισκεπτών σε αυτές τις εμπειρίες. Το κοινό-στόχος, τα χρησιμοποιούμενα μέσα ενημέρωσης και τα μηνύματα που χρησιμοποιούνται για την προώθηση του φυσιολατρικού και βιωματικού τουρισμού μπορεί να διαφέρουν σημαντικά από εκείνα που χρησιμοποιούνται στον μαζικό τουρισμό. Ως εκ τούτου, μια προσαρμοσμένη προσέγγιση στο μάρκετινγκ και την επικοινωνία είναι απαραίτητη για την αποτελεσματική προσέγγιση και εμπλοκή του κατάλληλου κοινού. Η προσέγγιση αυτή θα πρέπει να αναδεικνύει τις μοναδικές και αυθεντικές εμπειρίες που προσφέρουν αυτές οι μορφές τουρισμού (Πηγή: «Σχέδιο Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΤΠΑ) Τουρισμού»)

3.8 Το προφίλ του εναλλακτικού τουρίστα

Με τις ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού το ταξίδι έχει σημασία, δεν αποτελεί απλά διαφυγή, αποκτώντας έτσι πολιτιστική και κοινωνική πτυχή (Τσάρτας, 1996). Οι ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού υπερβαίνουν την απλή απόδραση και διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στον πολιτιστικό και κοινωνικό εμπλουτισμό. Όταν οι άνθρωποι ξεκινούν ταξίδια που επικεντρώνονται σε

αυτές τις μορφές τουρισμού, ασχολούνται με δραστηριότητες και χόμπι που συχνά ευθυγραμμίζονται με την καθημερινή τους ζωή. Τα κίνητρα που ωθούν τους τουρίστες να επιλέγουν τέτοιες εμπειρίες και οι αξίες που προεβούουν οι σύγχρονες κοινωνίες, όπως ο σεβασμός στη φύση και η δίψα για μόρφωση, έχουν συμβάλει στην ανάπτυξη και τη δημοτικότητα των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Αυτές οι μορφές τουρισμού επιτρέπουν στα άτομα να συνδεθούν με τα ενδιαφέροντα και τα πάθη τους, ενώ παράλληλα εξερευνούν νέους προορισμούς και πολιτισμούς, δημιουργώντας μια μοναδική και ικανοποιητική ταξιδιωτική εμπειρία. Οι εναλλακτικοί τουρίστες διαθέτουν διακριτά χαρακτηριστικά που τους διαφοροποιούν από τους συμβατικούς τουρίστες. Τα χαρακτηριστικά αυτά, όπως προσδιορίστηκαν από τους Laarman (1987) και Kunwar (1997), περιλαμβάνουν:

- **Τα ανεξάρτητα ταξίδια ή ταξίδια μικρών ομάδων:** οι εναλλακτικοί τουρίστες συχνά προτιμούν να ταξιδεύουν μόνοι τους ή σε μικρές ομάδες, επιτρέποντας μια πιο εξατομικευμένη και ευέλικτη εμπειρία.
- **Την έλξη για τα φυτά:** τους ελκύει το φυσικό περιβάλλον και επιδιώκουν να βυθιστούν στη φύση. Μπορεί να αποφεύγουν τα πολιτιστικά αξιοθέατα υπέρ της εξερεύνησης και ανακάλυψης φυσικών τοπίων.
- **Το υψηλότερο εισόδημα:** οι εναλλακτικοί τουρίστες έχουν συνήθως υψηλότερο εισόδημα από το μέσο όρο, καθώς οι προτιμήσεις τους μπορεί να απαιτούν εξειδικευμένες γνώσεις και υπηρεσίες, οι οποίες μπορεί να είναι πιο ακριβές.
- **Την αναζήτηση πληροφοριών:** παρακινούνται από την επιθυμία για γνώση και πληροφόρηση σχετικά με τους προορισμούς που επισκέπτονται. Η ανταλλαγή εμπειριών και η συλλογή γνώσεων αποτελούν σημαντικές πτυχές του ταξιδιού τους.
- **Την παρατεταμένη παραμονή:** οι εναλλακτικοί τουρίστες τείνουν να παραμένουν περισσότερο στους προορισμούς που επιλέγουν σε σύγκριση με τους παραδοσιακούς τουρίστες. Αυτή η μεγαλύτερη διάρκεια επιτρέπει μια βαθύτερη σύνδεση με τον τόπο.
- **Την αποφυγή συνωστισμού:** αναζητούν σκόπιμα προορισμούς με λιγότερο κόσμο και μπορεί ακόμη και να προτιμούν μέρη με περιορισμένη ή καθόλου τουριστική υποδομή.
- **Την αλληλεπίδραση με τους ντόπιους:** τους αρέσει να ασχολούνται με τις τοπικές κοινότητες και εκτιμούν την ευκαιρία να συνδεθούν με τους κατοίκους.

Συνοπτικά, οι εναλλακτικοί τουρίστες καθοδηγούνται από την επιθυμία για αυθεντικές και επικεντρωμένες στη φύση εμπειρίες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2021 – 2025 ΚΑΙ SWOT ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

4.1 Εισαγωγή

Η περιοχή της Ηπείρου έχει τη δυνατότητα να αποκτήσει δυναμική και εξωστρέφεια με την εφαρμογή μιας στρατηγικής που θα τονίζει τη γεωπολιτική της σημασία ως πύλη προς τη Δυτική Ευρώπη και τα Βαλκάνια. Αξιοποιώντας την πλούσια ιστορική της κληρονομιά και αναδεικνύοντας τον πολιτισμό των κατοίκων της, η Ήπειρος μπορεί να ενισχύσει τη σύγχρονη εικόνα της μέσω έργων υποδομής, κοινωνικής ανάπτυξης και πράσινης ενέργειας. Οι πρωτοβουλίες αυτές αποσκοπούν στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της και στη μετατροπή της σε τουριστικό προορισμό που απευθύνεται όχι μόνο σε όσους αναζητούν «ήλιο και θάλασσα» αλλά και σε εναλλακτικούς τουρίστες.

Η ανάλυση SWOT θα διερευνήσει πώς τόσο οι εσωτερικοί όσο και οι εξωτερικοί παράγοντες μπορούν να επηρεάσουν τον τομέα του τουρισμού στην περιοχή της Ηπείρου. Ο στόχος είναι να προσδιοριστούν οι συγκεκριμένες ανάγκες και οι τομείς βελτίωσης, να αξιολογηθεί η δυναμική του τουριστικού προϊόντος και να προσδιοριστεί ποιες κυβερνητικές παρεμβάσεις μπορούν να ενισχύσουν τη θέση του.

4.2 Ανάλυση της στρατηγικής της Ηπείρου στον τομέα του Τουρισμού

Η Περιφέρεια Ηπείρου οραματίζεται ένα μέλλον που χαρακτηρίζεται από δυναμική, εξωστρεφή και βιώσιμη ανάπτυξη. Το όραμα αυτό επικεντρώνεται στην ιδιαιτερότητα της περιοχής, το περιβάλλον και την ιστορική κληρονομιά της. Στόχος είναι να μετατραπεί η Ήπειρος σε ελκυστικό προορισμό για καινοτόμο επιχειρηματικότητα και να προσελκύσει τουρίστες από όλο τον κόσμο. Επιπλέον, η Ήπειρος επιδιώκει να καθιερωθεί ως σύγχρονος κόμβος ενέργειας, επιχειρήσεων και μεταφορών εντός της χώρας, λειτουργώντας ως πύλη προς τη Δυτική Ευρώπη.

Το Περιφερειακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης για την περίοδο 2021-2025 περιγράφει συγκεκριμένους στόχους που ευθυγραμμίζονται με τους ευρύτερους αναπτυξιακούς στόχους του Εθνικού Σχεδίου Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ). (Πηγή: Εφημερίδα της κυβερνήσεως Τεύχος Β' 198/26.01.2022):

- **Έξυπνη Ανάπτυξη:** η έρευνα και η καινοτομία διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο στη στρατηγική της Περιφέρειας Ηπείρου. Υπάρχουν ήδη αξιόλογα δημόσια και ιδιωτικά ερευνητικά και τεχνολογικά ιδρύματα που δραστηριοποιούνται ενεργά στην περιοχή. Ένας κρίσιμος στόχος είναι η προσέλκυση νέων επιχειρήσεων και επιστημόνων που ειδικεύονται στην καινοτομία και την τεχνολογία. Το Περιφερειακό Συμβούλιο Έρευνας και Καινοτομίας (ΠΣΕΚ) στοχεύει στην αξιοποίηση των δυνατών σημείων της περιοχής για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητάς της. Επιπλέον, η στρατηγική περιλαμβάνει την εντατικοποίηση του ψηφιακού μετασχηματισμού σε διάφορους τομείς, συμπεριλαμβανομένης της δημόσιας διοίκησης, της οικονομίας και της κοινωνίας στο σύνολό της. Στόχος είναι η προώθηση της ψηφιακής συνδεσιμότητας και η υποστήριξη της επέκτασής της.
- **Πράσινη Ανάπτυξη:** σύμφωνα με τον αναπτυξιακό στόχο της πράσινης ανάπτυξης, οι κύριες προτεραιότητες περιλαμβάνουν:
 - ✓ Η δημιουργία βασικών υποδομών για τη διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων σύμφωνα με το αναθεωρημένο Σχέδιο Περιβαλλοντικής και Αειφόρου Ανάπτυξης της Ηπείρου (ΠΕΣΔΑ). Η πρωτοβουλία αυτή αποσκοπεί στη διασφάλιση της ορθής

διαχείρισης των αποβλήτων με παράλληλη προστασία του περιβάλλοντος και της ευημερίας των κατοίκων της περιοχής.

- ✓ Προστασία της περιοχής από περιβαλλοντικούς κινδύνους, όπως πλημμύρες, κατολισθήσεις και άλλες δυσμενείς επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Στόχος είναι η ενίσχυση της ανθεκτικότητας και ο μετριασμός των επιπτώσεων αυτών των προκλήσεων.
 - ✓ Η υπεύθυνη και βιώσιμη διαχείριση των άφθονων υδάτινων πόρων της περιοχής για την κάλυψη διαφόρων αναγκών, συμπεριλαμβανομένης της ύδρευσης και της άρδευσης.
 - ✓ Η συμβολή στην ανάπτυξη "πράσινων πόλεων" με τη στήριξη μέτρων εξοικονόμησης ενέργειας που αποσκοπούν στη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων.
- **Κοινωνική Ανάπτυξη:** στο πλαίσιο του Περιφερειακού Αναπτυξιακού Προγράμματος, η Περιφέρεια Ηπείρου έχει δεσμευτεί για την ενίσχυση των εγκαταστάσεων υγειονομικής περίθαλψης, των νοσοκομείων και των υποδομών υγείας. Η δέσμευση αυτή περιλαμβάνει την προμήθεια βασικού ιατρικού εξοπλισμού και τη διασφάλιση της ολοκλήρωσης των απαραίτητων φυσικών υποδομών για την υποστήριξη του τομέα της υγείας. Επιπλέον, στο πεδίο της κοινωνικής ανάπτυξης, ο στόχος επεκτείνεται στην ενίσχυση των υποδομών που σχετίζονται με τον αθλητισμό. Η προτεραιότητα αυτή περιλαμβάνει επενδύσεις και βελτιώσεις που αποσκοπούν στην ενίσχυση των αθλητικών εγκαταστάσεων και χώρων της περιοχής.
 - **Ανάπτυξη υποδομών:** ένα από τα κομβικά στοιχεία της στρατηγικής της Περιφέρειας Ηπείρου είναι η εδραίωση της θέσης της ως σύγχρονος ενεργειακός και μεταφορικός κόμβος εντός της χώρας, λειτουργώντας ως κρίσιμη πύλη προς τη Δυτική Ευρώπη. Ταυτόχρονα, το υφιστάμενο οδικό δίκτυο, το οποίο διασχίζει κυρίως ορεινό έδαφος, απαιτεί συνεχείς προσπάθειες συντήρησης και αποκατάστασης. Επιπλέον, η σύνδεση διαφόρων περιοχών με τα πρωτεύοντα δίκτυα αυτοκινητοδρόμων έχει τη δυνατότητα να αποφέρει πολλαπλά αναπτυξιακά πλεονεκτήματα.
 - **Εξωστρέφεια:** η διατήρηση και ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και ιστορικά σημαντικών τοποθεσιών είναι υψίστης σημασίας για την Περιφέρεια Ηπείρου. Επιπλέον, η Περιφέρεια δεσμεύεται να ενισχύσει τις πρωτοβουλίες που αποσκοπούν στη διαφύλαξη, την ανάδειξη και την προβολή της πολιτιστικής της κληρονομιάς.

Λαμβάνοντας υπόψη την ανάλυση που προηγήθηκε, οι Αναπτυξιακοί Στόχοι, οι Ειδικοί Στόχοι και οι Άξονες Προτεραιότητας του Πολυετούς Δημοσιονομικού Πλαισίου (ΠΔΠ) συνοψίζονται στον ακόλουθο πίνακα:

Πίνακας 18 : Αναπτυξιακοί Στόχοι, Ειδικοί Στόχοι, Άξονες Προτεραιότητας του ΠΠΑ

Αναπτυξιακοί Στόχοι	Ειδικοί Στόχοι	Άξονες Προτεραιότητας του ΠΠΑ
	Ερευνα & Ανάπτυξη	Ερευνα και καινοτομία
1. Έξυπνη Ανάπτυξη	Ψηφιακός Μετασχηματισμός	Πρώθηση αποτελεσμάτων έρευνας, καινοτομίας και τεχνολογίας στις επιχειρήσεις
	Καινοτομία &	
	Επιχειρηματικότητα	Συστάδες ανάπτυξης
		Ενεργειακή απόδοση
		Διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων
		Πρόληψη & διαχείριση κινδύνων
		Προστασία του
2. Πράσινη Ανάπτυξη	Περιβάλλοντος Κλιματική Αλλαγή	Ανάπτυξη υποδομών και προστασία περιβάλλοντος (μικρά φράγματα, αρδευτικά δίκτυα, ύδρευση - αποχέτευση, αντυπλημμυρικά κλπ)
		Πράσινες πόλεις
3. Κοινωνική Ανάπτυξη	Υγεία Αθλητισμός	Υγεία - υποδομές, εξοπλισμός
	Κοινωνική Συνοχή	Υποδομές στον τομέα του αθλητισμού
4. Ανάπτυξη υποδομών	Δίκτυα Μεταφορές	Ενεργειακά δίκτυα και υποδομές
		Οδικές υποδομές
		Οδική ασφάλεια

Πηγή:(Εφημερίδα της κυβέρνησης Τεύχος Β' 198/26.01.2022)

4.3. Η αξία της σωστής προώθησης του Τουριστικού προϊόντος ως μέσο στρατηγικής ανάπτυξης του Τουρισμού

Το τουριστικό προϊόν είναι άυλο και αποτελείται κυρίως από υπηρεσίες, πράγμα που σημαίνει ότι δεν μπορεί να αποθηκευτεί φυσικά ή να ληφθεί δείγμα. Επιπλέον, η αξιολόγηση της ποιότητάς του μπορεί να είναι δύσκολη λόγω της υποκειμενικής του φύσης. Ως εκ τούτου, για την αποτελεσματική προώθηση και εμπορία του, είναι απαραίτητη η διαμόρφωση μιας εξειδικευμένης και διακριτής στρατηγικής. Η στρατηγική αυτή αποσκοπεί στην ανάδειξη και αποκάλυψη πτυχών της τουριστικής εμπειρίας που οι επισκέπτες μπορεί να μην είχαν προηγουμένως αντιληφθεί. Επιπλέον, επιδιώκει να καλλιεργήσει μια θετική στάση των δυνητικών ταξιδιωτών απέναντι στο τουριστικό προϊόν, ιδανικά για ένα εκτεταμένο χρονικό διάστημα μετά την εφαρμογή των προσπαθειών προώθησης και διαφήμισης.

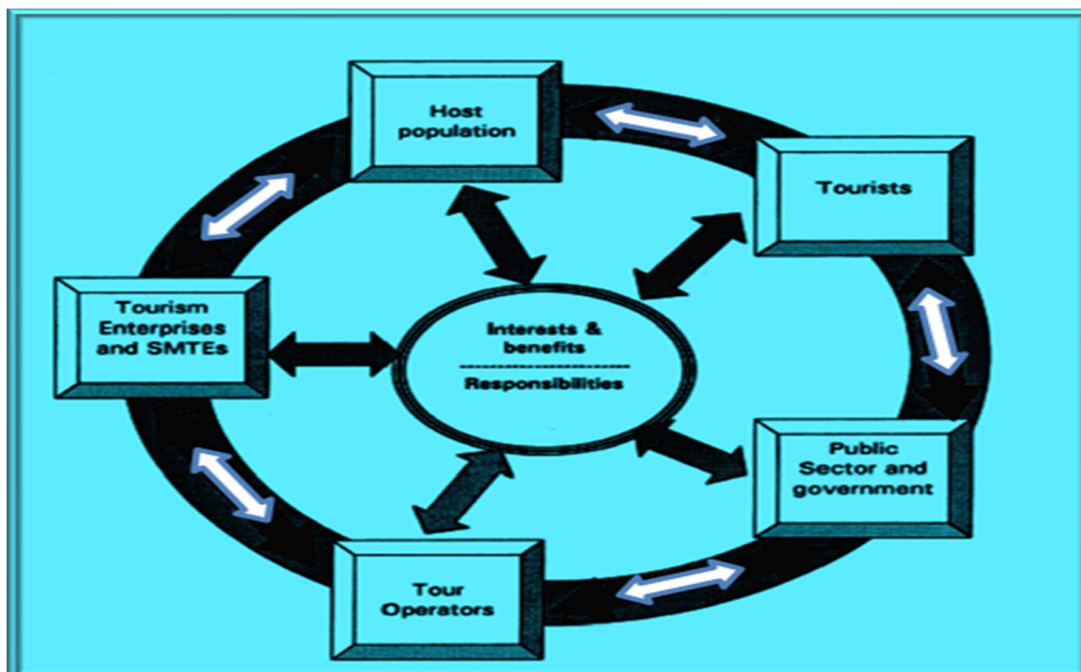
Όταν γίνεται λόγος για την τουριστική ανάπτυξη και της υπηρεσίες γενικά, είναι ζωτικής σημασίας να αναγνωρίσουμε την ιδιαιτερότητα και τα συχνά μοναδικά χαρακτηριστικά διαφόρων παραγόντων,

συμπεριλαμβανομένων του τουριστικού προϊόντος, της τουριστικής ζήτησης, του τουριστικού κυκλώματος, της τουριστικής προώθησης και του διεθνούς πλαισίου. Η αντιμετώπιση όλων αυτών των πτυχών απαιτεί ενδελεχή ανάλυση, σχεδιασμό, μελέτη και εφαρμογή στο πλαίσιο της ολοκληρωμένου και σύγχρονου επιχειρηματικού σχεδίου. Ένα τέτοιο σχέδιο θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τόσο της εσωτερικούς όσο και της εξωτερικούς παράγοντες που επηρεάζουν την τουριστική βιομηχανία. (Πηγή: Μελέτη Τουριστικής Ανάπτυξης της Περιφέρειας Ηπείρου, 2003).

Για να επιτευχθούν επιτυχημένες στρατηγικές μάρκετινγκ στον τουρισμό, είναι επιτακτική ανάγκη να ληφθούν υπόψη οι επιθυμίες και οι προσδοκίες της πλήθους ενδιαφερομένων μερών, συμπεριλαμβανομένων των επιχειρηματιών, των τοπικών κατοίκων, των επιχειρήσεων, των επενδυτών, των τουριστών, των ταξιδιωτικών πρακτόρων και των διαφόρων ενδιαμέσων φορέων και ομάδων συμφερόντων. Αξίζει να σημειωθεί ότι η ευθυγράμμιση όλων αυτών των διαφορετικών συμφερόντων μπορεί να είναι αρκετά δύσκολη, αν όχι εντελώς αδύνατη. Ωστόσο, η ευθυγράμμιση αυτή αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο για τη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης επιτυχίας της προορισμού (Buhalis, 2000- Buhalis and Fletcher, 1995).

Το σχήμα που ακολουθεί απεικονίζει τη διασυνδεδεμένη σχέση μεταξύ αυτών των ενδιαφερόμενων μερών του τουρισμού, τονίζοντας ότι κάθε ενδιαφερόμενο μέρος έχει να επωφεληθεί από την όλη διαδικασία. Ωστόσο, υπογραμμίζει της ότι κάθε ενδιαφερόμενος φορέας φέρει ορισμένες ευθύνες που πρέπει να εκπληρώνονται επιμελώς για να διασφαλιστεί η εύρυθμη λειτουργία του τουριστικού συστήματος. Αυτή η αλληλεξάρτηση υπογραμμίζει τη σημασία της συνεργασίας και της συνεννόησης μεταξύ όλων των μερών που εμπλέκονται στην τουριστική βιομηχανία.

Σχήμα 2: Σχέση μεταξύ φορέων και τουρισμού

Πηγή : Buhalis (2000), The Dynamic Wheel of Tourism Stakeholders

Η προώθηση της προορισμού περιλαμβάνει κυρίως τη δημιουργία διαύλων επικοινωνίας τόσο με της τουρίστες όσο και με της διάφορους ενδιαφερόμενους φορείς. Στόχος είναι να δημιουργηθεί ευαισθητοποίηση και να πεισθεί η αγορά-στόχος να επιλέξει τον προορισμό. Ωστόσο, η χάραξη μιας οικονομικά αποδοτικής στρατηγικής προώθησης μπορεί να αποτελέσει πρόκληση λόγω του πλήθους των προμηθευτών εντός του προορισμού και των τουριστών εκτός αυτού. Ως εκ τούτου, οι προσπάθειες προώθησης πρέπει να ικανοποιούν ταυτόχρονα τα συμφέροντα όλων των εμπλεκόμενων μερών.

Σύμφωνα με της Kotler (1996), Horner και Swarbooke (1996), υπάρχουν διάφορες τεχνικές που χρησιμοποιούνται για την προώθηση της προορισμού. Τα βασικά εργαλεία προώθησης περιλαμβάνουν τηλεοπτική, ραδιοφωνική και έντυπη διαφήμιση, καθώς και εκστρατείες αφισκόλλησης. Αυτές οι διαφημίσεις συχνά περιλαμβάνουν σλόγκαν, τα οποία ανανεώνονται περιοδικά για να ευθυγραμμιστούν με της εξελισσόμενες τάσεις της τουριστικής ζήτησης και να εκσυγχρονίσουν την εικόνα του προορισμού (Morgan and Pritchard, 1998).

Ένα παράδειγμα αποτελεσματικής εκστρατείας προώθησης του προορισμού είναι η εκστρατεία «ζήσε το μύθο σου στην Ελλάδα» που υλοποιήθηκε από τον Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού (ΕΟΤ). Παρά το σχετικά υψηλό κόστος που συνδέεται με τέτοιες εκστρατείες, συμβάλλουν σημαντικά στην εδραίωση της φήμης της προορισμού και επηρεάζουν σημαντικό αριθμό τουριστών είτε να επιλέξουν να τον επισκεφθούν είτε να παρατείνουν τη διαμονή της (Bonham and Mark, 1996).

Οι οργανισμοί μάρκετινγκ προορισμού (DMO) διαδραματίζουν της καθοριστικό ρόλο στην προώθηση του προορισμού. Συμμετέχουν ενεργά σε ετήσιες εκθέσεις τουρισμού, παρέχοντάς της την ευκαιρία να συνεργαστούν με ενδιάμεσους φορείς, της τα ταξιδιωτικά γραφεία. Κατά τη διάρκεια αυτών των εκδηλώσεων, οι DMO προωθούν διάφορες προσφορές μέσω φυλλαδίων που περιλαμβάνουν πληροφορίες για τοπικά αξιοθέατα, δραστηριότητες και τοπικούς παρόχους υπηρεσιών, της ξενοδοχεία, εστιατόρια και κέντρα διασκέδασης (Wicks and Schuett, 1991, 1993).

Το άμεσο μάρκετινγκ είναι μια άλλη στρατηγική που χρησιμοποιείται στην προώθηση του προορισμού. Η προσέγγιση αυτή περιλαμβάνει την προσφορά εκπτώσεων και την προσαρμογή των υπηρεσιών ώστε να ανταποκρίνονται της συγκεκριμένες ανάγκες και προτιμήσεις συγκεκριμένων ομάδων τουριστών, ενισχύοντας την αφοσίωσή της στον προορισμό.

Τέλος, οι δημόσιες σχέσεις θεωρούνται ζωτικής σημασίας στοιχείο για την προώθηση του προορισμού, το οποίο συχνά διαχειρίζονται οι εκπρόσωποι του προορισμού. Οι αντιπρόσωποι αυτοί λειτουργούν παρόμοια με της πρεσβείες, με τουριστικά γραφεία που βρίσκονται σε βασικές αγορές προέλευσης – χώρες από της οποίες οι τουρίστες ταξιδεύουν συχνά στον προορισμό. Τα γραφεία αυτά εργάζονται για τη διατήρηση θετικών σχέσεων και την επικοινωνία με δυνητικούς τουρίστες και της ενδιαφερόμενους.

Πράγματι, οι δημόσιες σχέσεις διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στην ενίσχυση της εικόνας της προορισμού. Της σημειώνουν), Kotler et al. (1996) η διαχείριση και η διατήρηση μιας θετικής δημόσιας εικόνας αποτελεί θεμελιώδη πτυχή της επιτυχημένης προώθησης της προορισμού. Οι αποτελεσματικές προσπάθειες δημοσίων σχέσεων μπορούν να συμβάλουν στη διαμόρφωση αντιλήψεων, στην οικοδόμηση εμπιστοσύνης και στη δημιουργία ευνοϊκής φήμης για έναν προορισμό, η οποία, με τη σειρά της, μπορεί να προσελκύσει περισσότερους τουρίστες και να δημιουργήσει θετικά οικονομικά και κοινωνικά αποτελέσματα.

Η μέχρι τώρα εμπειρία, ιδίως σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο, έχει καταδείξει ότι ο τουρισμός δεν έχει λάβει την προτεραιότητα που του αξίζει της εθνικές και περιφερειακές πολιτικές. Παρά τα στοιχεία που δείχνουν ότι ο τουρισμός συνεισφέρει περίπου το 19% του ΑΕΠ (σύμφωνα με μελέτη της Τράπεζας της Ελλάδος), έχει παρατηρηθεί εσφαλμένη κατανομή πόρων της πρωτοβουλίες που προσφέρουν ελάχιστα ή καθόλου οφέλη για τον τουρισμό και την ανάπτυξή του.

4.4. Η σημασία προβολής του τουριστικού προϊόντος στην Περιφέρεια ως μέσο της στρατηγικής ανάπτυξης του Τουρισμού στην Ήπειρο

Λαμβάνοντας υπόψη τη δυναμική φύση του τουριστικού προϊόντος, η προώθησή του έχει καταστεί ένα κρίσιμο εργαλείο του τουριστικού μάρκετινγκ. Αυτή η πτυχή της προώθησης περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων και παραγόντων, συμπεριλαμβανομένων οικονομικών εκτιμήσεων καθώς και εκείνων που σχετίζονται άμεσα με την ίδια την τουριστική βιομηχανία. Η προώθηση στον τουρισμό διαδραματίζει ρόλο παρόμοιο με αυτόν της προώθησης πωλήσεων, με στόχο τη θετική επιρροή του «καταναλωτικού» κοινού με τρεις βασικούς τρόπους: (Πηγή: Μελέτη Τουριστικής Ανάπτυξης της Περιφέρειας Ηπείρου, 2003):

- ✓ Επιβεβαίωση και ενίσχυση των θετικών εντυπώσεων των δυνητικών επισκεπτών για το τουριστικό προϊόν της Περιφέρειας.
- ✓ Δημιουργία νέων τύπων συμπεριφοράς των επισκεπτών ως προς το τουριστικό προϊόν της Περιφέρειας.
- ✓ Αλλαγή μιας πιθανής αρνητικής εικόνας του τουριστικού προϊόντος σε ορισμένες ομάδες επισκεπτών της Περιφέρειας

Στον τομέα του τουρισμού, κάθε διαθέσιμη οδός προβολής και διαφήμισης αξιοποιείται για την ενίσχυση της αντίληψης της «μοναδικότητας» και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του τουριστικού προϊόντος που προβάλλεται. Τα χρησιμοποιούμενα μέσα παρατίθενται παρακάτω:

- ✓ Διαφημιστικές Επιδείξεις στα Σημεία Πωλήσεων
- ✓ Έκθεση κάθε μέσου φωτογραφίας που δημιουργεί εικόνα του τουριστικού προϊόντος
- ✓ Ταχυδρόμηση Ενημερωτικών Δελτίων
- ✓ Ταχυδρομική Επικοινωνία (Direct Mail)
- ✓ Οργάνωση και Επιχορήγηση Εκδηλώσεων
- ✓ Οργάνωση και επιχορήγηση κοινωνικών, αθλητικών και πολιτιστικών εκδηλώσεων

4.4.1 Ομάδα στόχου: Ανάλυση και αιτιολογία τουριστικής προβολής

Το κοινό-στόχος στον τομέα του τουρισμού συχνά περιλαμβάνει δυνητικούς ή μελλοντικούς «αγοραστές» ή χρήστες του τουριστικού προϊόντος, καθώς και άτομα που έχουν τη δυνατότητα να επηρεάσουν την κοινή γνώμη σχετικά με το τουριστικό προϊόν. (Kotler, 1996). Την ομάδα στόχου για την υιοθετούμενη πολιτική τουριστικής προβολής της Περιφέρειας Ηπείρου αποτελούν οι:

A) Επιχειρήσεις και επιχειρηματίες:

- Σύμφωνα με τη Μελέτη Τουριστικής Ανάπτυξης της Περιφέρειας Ηπείρου, η βιομηχανία, η βιοτεχνία και η μεταποίηση στην περιοχή λειτουργούν σήμερα σε σχετικά χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης. Η κατάσταση αυτή αποδίδεται, εν μέρει, στην ανεπαρκή προώθηση των τοπικών

προϊόντων και υπηρεσιών. Ως εκ τούτου, για την τόνωση των ιδιωτικών επιχειρήσεων και την ενίσχυση της οικονομικής δραστηριότητας, πρωταρχικός στόχος της τουριστικής προβολής είναι η ανάδειξη και η υποστήριξη των τοπικών προϊόντων που διαθέτουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα έναντι εκείνων άλλων περιοχών της Ελλάδας. Αυτό περιλαμβάνει την ανάδειξη της τοπικής κουζίνας και ενός ευρέος φάσματος τοπικών προϊόντων που διατίθενται στην Περιφέρεια.

- Όσον αφορά τις επιχειρήσεις που σχετίζονται με τον τουρισμό και τα ξενοδοχειακά καταλύματα, στόχος της τουριστικής προβολής είναι η ευαισθητοποίηση για τις ευκαιρίες που προσφέρουν. Αυτό περιλαμβάνει τόσο την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών όσο και την προσβασιμότητα των τουριστικών προορισμών εντός της Περιφέρειας. Με την αποτελεσματική προώθηση αυτών των πτυχών, στόχος είναι η προσέλκυση περισσότερων επισκεπτών και η ενίσχυση της συνολικής τουριστικής βιομηχανίας στην Περιφέρεια Ηπείρου.

B) Τουριστικά γραφεία και πράκτορες:

- Επίσης στόχος μέσω της στρατηγικής τουριστικής προβολής είναι η διάθεση στους τουριστικούς πράκτορες των παρακάτω τουριστικών πλεονεκτημάτων για τη προβολή της Περιφέρειας Ηπείρου:
 - ✓ συγκεκριμένη εικόνα για το τουριστικό «προϊόν»
 - ✓ συγκεκριμένη επικοινωνιακή – τουριστική προβολή της Περιφέρειας

Τα παραπάνω θα οδηγήσουν στην:

- ✓ αύξηση της προσοχής των τουριστικών πρακτόρων όσον αφορά τη μοναδικότητα και την φιλοξενία της Περιφέρειας
- ✓ στην κατανόηση της πολιτιστικής και κοινωνικής ιδιαιτερότητας της Ηπείρου
- ✓ στην κατοχύρωση της Περιφέρειας ως τουριστικού και όχι μόνο προορισμού.

Γ) Τουρίστες (εσωτερικού και εξωτερικού):

- Η Περιφέρεια Ηπείρου μπορεί να στοχεύει στις αγορές της Αλβανίας, Ρουμανίας, Ουκρανίας, Σερβίας, Γερμανίας, Σουηδίας, Νορβηγίας, Κύπρου, Ολλανδίας, Ιταλίας, Η. Βασιλείου, Τσεχίας, Δανίας, Φινλανδίας, Τουρκίας και Ισραήλ.

Το παρακάτω σχήμα αποτυπώνει τις αγορές στόχους για την περιφέρεια Ηπείρου:

Σχήμα 3: Υφιστάμενες αγορές και αγορές στόχοι για την Περιφέρεια Ηπείρου

Πηγή: Σχέδια δράσης για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της διαρθρωτικής προσαρμογής του τουριστικού τομέα, ΙΝΣΕΤΕ, Αύγουστος 2021

- Η αποτελεσματικότητα της τουριστικής προβολής συνδέεται στενά με το πόσο καλά το τουριστικό προϊόν που προσφέρει η Περιφέρεια ευθυγραμμίζεται με τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας και τα κοινωνικά χαρακτηριστικά των δυνητικών επισκεπτών, τόσο εντός όσο και εκτός της Περιφέρειας. Ειδικότερα, το προσωπικό και κοινωνικό προφίλ των τουριστών έχει εξελιχθεί τα τελευταία χρόνια. Έτσι:
 - ✓ Ο «νέος τουρίστας» ενσαρκώνει έναν ενεργό τρόπο ζωής, δίνοντας έμφαση στις σωματικές δραστηριότητες και την προσωπική ανάπτυξη, συμπεριλαμβανομένης της πνευματικής. Παρουσιάζουν αυξημένο ενδιαφέρον για τις παγκόσμιες περιβαλλοντικές ανησυχίες, την ποιότητα του περιβάλλοντος διαβίωσής τους και την υγεία και την ασφάλειά τους. Επιπλέον, ο «νέος τουρίστας» εκτιμά τον ποιοτικό χρόνο ως πολύτιμο πόρο, πράγμα που σημαίνει ότι επιλέγει προσεκτικά τις δραστηριότητές του για να αξιοποιήσει στο έπακρο τις ταξιδιωτικές του εμπειρίες. Για την αποτελεσματική προώθηση του τουρισμού, είναι επιτακτική ανάγκη η Περιφέρεια να κατανοήσει και να ανταποκριθεί σε αυτές τις εξελισσόμενες προτιμήσεις και προτεραιότητες του «νέου τουρίστα». Η προσαρμογή του τουριστικού προϊόντος, ώστε να ευθυγραμμιστεί με αυτές τις αξίες μπορεί να ενισχύσει σημαντικά την ελκυστικότητα του προορισμού και την επιτυχία των προσπαθειών τουριστικής προβολής.
 - ✓ Ένα ελκυστικό και αναπτυσσόμενο τμήμα της τουριστικής αγοράς αποτελείται από τουρίστες μεγαλύτερης ηλικίας, οι οποίοι αυξάνονται σε αριθμό, έχουν έντονο ενδιαφέρον για ταξίδια και επηρεάζονται σχετικά λιγότερο από τις οικονομικές κρίσεις. Σε συνδυασμό με τη θρησκευτική κουλτούρα που επικρατεί στην ήπειρο, οι ηλικιωμένοι τουρίστες αντιπροσωπεύουν ένα σημαντικό τμήμα της δημογραφικής ομάδας-στόχου.

- ✓ Στις ανεπτυγμένες κοινωνίες, οι οικονομικά ανεξάρτητες γυναίκες αποκτούν όλο και μεγαλύτερη επιρροή στις ταξιδιωτικές αποφάσεις. Δεδομένου ότι η Περιφέρεια Ηπείρου προσφέρει ειρηνικές, άνετες, ασφαλείς και φιλικές προς την οικογένεια επιλογές διακοπών, οι γυναίκες θα πρέπει να αναγνωριστούν ως σημαντικό κοινό για τις προσπάθειες τουριστικής προβολής.

Δ) Κάτοικοι της Περιφέρειας:

- Επιπλέον, είναι σημαντικό να μην παραβλέψουμε το γεγονός ότι ένα μέρος των επισκεπτών στους τουριστικούς προορισμούς της Ηπείρου προέρχεται από την ίδια την Περιφέρεια. Αυτό το τοπικό κοινό θα πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη και να δεσμευτεί ως μέρος της συνολικής στρατηγικής τουριστικής προβολής.

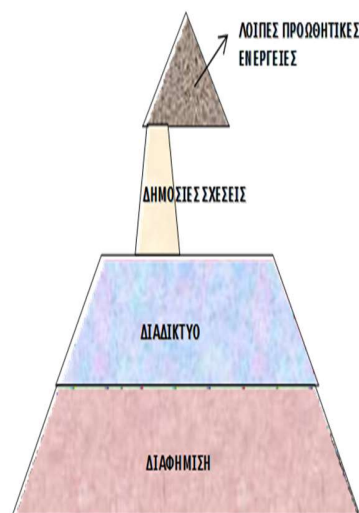
4.5 Επιλογή και ανάλυση μέσων τουριστικής προβολής της Περιφέρειας Ηπείρου

Η τουριστική προβολή γίνεται μέσω σημαντικού αριθμού μέσων επικοινωνίας. Σκοπός είναι η όσον το δυνατόν καλύτερη προσέγγιση του δυνητικού πελάτη (target group). Τα κυριότερα από τα χρησιμοποιούμενα μέσα προβολής είναι:

- ✓ η διαφήμιση,
- ✓ οι δημόσιες σχέσεις,
- ✓ διάφορες προωθητικές ενέργειες,
- ✓ η δημόσια πληροφόρηση,
- ✓ η έρευνα αγοράς,
- ✓ καθώς και άλλες ενέργειες. (Kotler, 1996)

Στο παρακάτω σχήμα παρουσιάζεται η κατανομή των χρησιμοποιούμενων μέσων τα τελευταία χρόνια κατά μέσο επικοινωνίας:

Σχήμα 4: Κατανομή των χρησιμοποιούμενων μέσων επικοινωνίας τα τελευταία χρόνια

Πηγή: Μελέτη Τουριστικής Ανάπτυξης της Περιφέρειας Ηπείρου, 2003

Για την αποτελεσματική προώθηση της Ηπείρου ως ένα ολοκληρωμένο πακέτο εναλλακτικών τουριστικών επιλογών, η Περιφέρεια θα πρέπει να δώσει προτεραιότητα στην ανάπτυξη διαύλων επικοινωνίας τόσο με τους τουρίστες όσο και με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς. Σύμφωνα με την Μελέτη Τουριστικής Ανάπτυξης της Περιφέρειας Ηπείρου μπορούν να γίνουν οι εξής προτάσεις προωθητικών ενεργειών για το τουριστικό προϊόν στην Ήπειρο:

A) Δυναμική συμμετοχή σε εκθέσεις στο εξωτερικό και το εσωτερικό με γνώμονα πάντα τις αγορές στόχους και το τι θέλουν οι αγορές, με την πραγματοποίηση θεματικών παράλληλων εκδηλώσεων π.χ.:

- ✓ «Αθλητικές Δραστηριότητες στον Ορεινό Όγκο»
- ✓ «Προτάσεις για Εκδρομές Επιβατών Κρουαζιέρας»
- ✓ «Τα Πέτρινα Γεφύρια της Ηπείρου»
- ✓ «Πολιτιστική Διαδρομή στα Αρχαία Θέατρα της Ηπείρου»
- ✓ «Βυζαντινές Εκκλησίες στην Ήπειρο» κ.α
- ✓ και B2B εκδηλώσεων για να επέλθουν άμεσες συμφωνίες με τους επαγγελματίες.
- ✓ Ειδικές εκδηλώσεις σε διάφορες χώρες για την παρουσίαση του τουριστικού προϊόντος της Ηπείρου και του γαστρονομικού της πλούτου.

B) Πραγματοποίηση ταξιδιών εξοικείωσης (familiarization trip) δύο κατηγοριών (γενικής γνωριμίας και θεματικών) για:

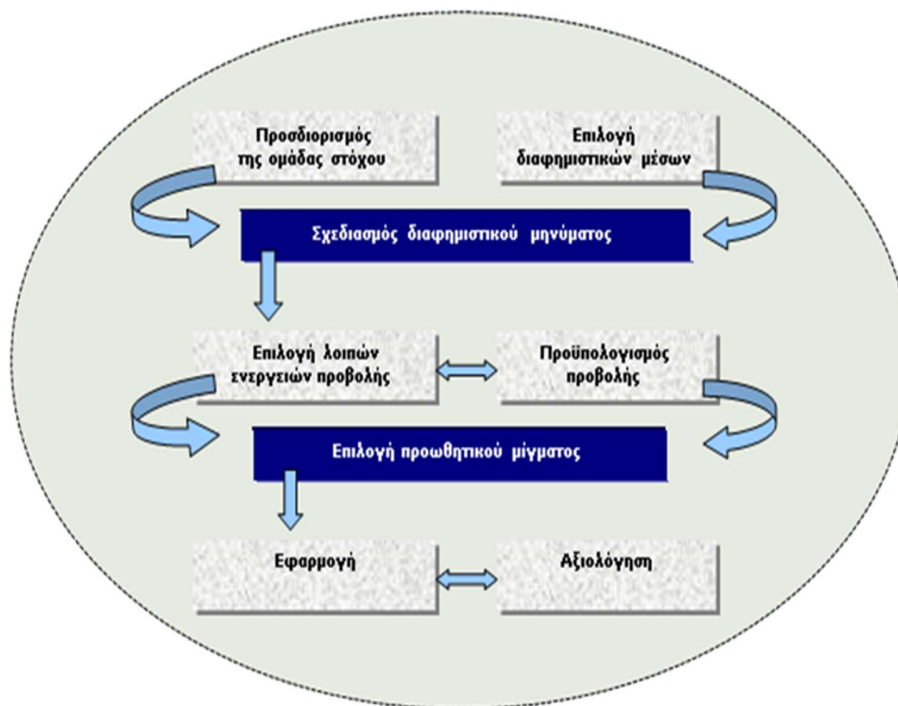
- ✓ τουριστικούς δημοσιογράφους
- ✓ tour operators / travel agents – διακινητές τουριστών
- ✓ bloggers – διαμορφωτές γνώμης

Γ) Αξιοποίηση Διαδικτύου και Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης με άξονες την ένταξη του τουριστικού προϊόντος της Ηπείρου στο διάλογο, ο οποίος πραγματοποιείται στα κοινωνικά δίκτυα με ειδικότερους στόχους:

- ✓ Τη διαμόρφωση της βέλτιστης εμπειρίας για το χρήστη.
- ✓ Τη διασύνδεση με φορείς ενδιαφέροντος και διαμορφωτές κοινής γνώμης
- ✓ Αναβάθμιση Portal
- ✓ Παραγωγή πρόσθετου προωθητικού υλικού.
- ✓ Διάχυση στα MME (εκτός Διαδικτύου).
- ✓ Λειτουργία γραφείου τουριστικής δημοσιότητας
- ✓ Σχεδιασμός – Δημιουργία Αναμνηστικών προϊόντων.
- ✓ Έρευνα Αποτελεσματικότητας των δράσεων
- ✓ Συνδυαστικές προωθητικές εκστρατείες – δράσεις
- ✓ Δράσεις προώθησης αγροδιατροφικών προϊόντων

Στο επόμενο σχήμα παρουσιάζεται η διαδικασία στρατηγικής της τουριστικής προβολής της Ηπείρου.

Σχήμα 5: Διαδικασία στρατηγικής της τουριστικής προβολής της Ηπείρου.

Πηγή: Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού, Μελέτη Τουριστικής Ανάπτυξης Περιφέρειας Ηπείρου 2003

4.6 Προωθητικές ενέργειες της Περιφέρειας Ηπείρου τα τελευταία χρόνια

Οι τοπικές αρχές δευτέρου βαθμού είναι υπεύθυνες για την ανάπτυξη και εκτέλεση προγραμμάτων προβολής, διαφήμισης, δημοσίων σχέσεων και τουριστικών εκδηλώσεων, τόσο στην Ελλάδα όσο και διεθνώς. Ωστόσο, πρέπει πρώτα να λάβουν έγκριση από τον Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού (Ε.Ο.Τ.) για τις πρωτοβουλίες αυτές. Τα προγράμματα αυτά μπορούν να διεξαχθούν ανεξάρτητα ή σε συνεργασία με άλλα ελληνικά ή ξένα νομικά ή φυσικά πρόσωπα.

Οι δευτεροβάθμιες τοπικές αρχές έχουν την αρμοδιότητα να συνάπτουν συμβάσεις με τα μέρη αυτά. Μπορούν να το πράξουν μέσω απευθείας συμφωνιών ή ζητώντας προτάσεις με διάφορα μέσα, όπως δημόσιες ανακοινώσεις στον Τύπο ή στις επίσημες διαδικτυακές τους πύλες. Η διαδικασία επιλογής βασίζεται συνήθως στην επιλογή των πλέον συμφέρουσων προτάσεων που υποβάλλονται από τα ενδιαφερόμενα μέρη, διασφαλίζοντας τη διαφάνεια και την αποτελεσματικότητα στην προμήθεια υπηρεσιών για την τουριστική προβολή και ανάπτυξη. (Πηγή: www.opengov.gr/tourism/)

Πιο αναλυτικά σύμφωνα με τα πεπραγμένα της Περιφέρειας Ηπείρου για την προβολή του ηπειρώτικου τουριστικού προϊόντος έλαβαν χώρα τα εξής:

- **Τηλεοπτική και Ραδιοφωνική Προβολή .**
- **Έντυπη Προβολή.**

- **Ηλεκτρονική Προβολή:** Το 2020, η Περιφέρεια Ηπείρου πραγματοποίησε συνεχή ενημέρωση των προφίλ της στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης στο Facebook και στο Twitter, λειτουργώντας με την επωνυμία «Ήπειρος - Τουριστική Προβολή». Η πρωτοβουλία αυτή διεξήχθη τόσο στα ελληνικά όσο και στα αγγλικά και περιελάμβανε την ανταλλαγή φωτογραφιών και κειμένων παρουσίασης. Αξίζει να σημειωθεί ότι η εν λόγω προωθητική δραστηριότητα πραγματοποιήθηκε δωρεάν για την Περιφέρεια Ηπείρου. Επιπλέον, η τουριστική ιστοσελίδα της Περιφέρειας Ηπείρου υπέστη συνεχείς ενημερώσεις, ώστε να διασφαλιστεί ότι παραμένει επίκαιρη και ενημερωτική. Η ιστοσελίδα έχει σχεδιαστεί για εύκολη και γρήγορη πρόσβαση, παρέχοντας ολοκληρωμένες πληροφορίες που μπορεί να αναζητούν οι τουρίστες και οι χρήστες. Επιτρέπει απλές ενημερώσεις ώστε να διασφαλίζεται ότι οι χρήστες μπορούν να σχηματίσουν γρήγορα μια θετική αρχική εντύπωση και στη συνέχεια να έχουν πρόσβαση σε συγκεκριμένες πληροφορίες με βάση τα ενδιαφέροντά τους. Η τουριστική πύλη ανανεώνεται διαρκώς με περιεχόμενο κειμένου, φωτογραφικό και οπτικοακουστικό υλικό, καθώς και με σχετικές πληροφορίες. Επιπλέον, αναλήφθηκαν προσπάθειες διαδικτυακής προβολής για την προώθηση της Περιφέρειας Ηπείρου σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας, όπως Αττική, Αιτωλοακαρνανία, Αχαΐα, Ηλεία, Θεσσαλονίκη, Πέλλα, Νάουσα, Ευρυτανία, Φθιώτιδα, καθώς και στο εξωτερικό. Οι προσπάθειες αυτές αποσκοπούσαν στη διεύρυνση της προβολής και της εμβέλειας της Ηπείρου ως τουριστικού προορισμού. { Πηγή:(<https://rhp.gov.gr/enthargyntika-minymata-gia-ton-touris>)}
- **Εκθέσεις:** παρά τις δύσκολες συνθήκες που επικράτησαν για το μεγαλύτερο μέρος του έτους 2020 λόγω της πανδημίας, η Περιφέρεια Ηπείρου συνέχισε να επιδεικνύει εξωστρεφή προσέγγιση. Προώθησε ενεργά το τουριστικό της προϊόν τόσο εντός της Ελλάδας όσο και διεθνώς. Η προβολή αυτή εκτελέστηκε μέσω της συμμετοχής σε επιλεγμένες τουριστικές εκθέσεις, είτε φυσικά είτε μέσω ηλεκτρονικών πλατφορμών. Τα κριτήρια επιλογής των εκθέσεων αυτών ήταν διττά. Πρώτον, η Περιφέρεια στόχευε στην ενίσχυση της παρουσίας της στις «παραδοσιακές» αγορές όπου η Ήπειρος και οι τουριστικές της προσφορές είχαν ήδη καλή αποδοχή. Δεύτερον, επιδίωξε να διερευνήσει και να συνεργαστεί με νέες, αναδυόμενες αγορές. Κατά τη λήψη αυτών των επιλογών, η Περιφέρεια έδωσε προτεραιότητα στην αξιολόγηση της σχέσης οφέλους προς κόστος. Η αξιολόγηση αυτή έγινε όχι μόνο σε σχέση με άλλες εκθέσεις αλλά και σε σύγκριση με άλλες μορφές διαφήμισης. Στόχος ήταν να διασφαλιστεί ότι οι πόροι που διατέθηκαν για τις εκθέσεις αυτές αξιοποιήθηκαν αποτελεσματικά για την προώθηση της Ηπείρου ως επιθυμητού τουριστικού προορισμού. Η Επιτροπή Περιβάλλοντος, Χωρικού Σχεδιασμού και Ανάπτυξης ενέκρινε τη συμμετοχή της Περιφέρειας Ηπείρου σε εκθέσεις κατά το Α' εξάμηνο του 2023. Βάσει του σχεδιασμού της Διεύθυνσης Τουρισμού της Περιφέρειας Ηπείρου προγραμματίζεται η συμμετοχή (με την προϋπόθεση την εκδήλωση ενδιαφέροντος από επαγγελματίες για φιλοξενία στο περίπτερο της Περιφέρειας) στις:

A) Εκθέσεις:

- ✓ Έκθεση Vakantiebeurs στην Ουτρέχτη στις 11-15 Ιανουαρίου 2023
- ✓ Έκθεση CMT στη Στουτγάρδη το διάστημα 14-22 Ιανουαρίου 2023
- ✓ Έκθεση Salon des Vacances στις Βρυξέλλες στις 02-05 Φεβρουαρίου 2023
- ✓ Έκθεση I.M.T.M. στο Τελ Αβίβ στις 14-15 Φεβρουαρίου 2023
- ✓ Έκθεση F.R.E. στο Μόναχο στις 22-26 Φεβρουαρίου 2023
- ✓ Έκθεση Holiday and Spa στη Σόφια στις 15-17 Φεβρουαρίου 2023
- ✓ Έκθεση I.F.T. στο Βελιγράδι στις 23-06 Φεβρουαρίου 2023
- ✓ Έκθεση I.T.B. στο Βερολίνο στις 07-09 Μαρτίου 2023

- ✓ Έκθεση Ferienmesse Wien στη Βιέννη στις 16-19 Μαρτίου 2023
- ✓ Έκθεση B.M.T. στη Νάπολη στις 16-18 Μαρτίου 2023
- ✓ Έκθεση I.T.T.F.W. στη Βαρσοβία στις 16-18 Μαρτίου 2023
- ✓ Greek Alternative Tourism & Gastronomy Workshop στη Σουηδία στις 27-28 Απριλίου 2023
- ✓ Έκθεση Arabian Travel Market στο Ντουμπάι το διάστημα 01-04 Μαΐου 2023
- ✓ Έκθεση «Ταξίδι» στην Κύπρο το Μάιο 2023

Β) Θεματικές εκθέσεις προώθησης προϊόντων:

- ✓ Έκθεση βιολογικών προϊόντων BIOFACH στη Νυρεμβέργη στις 14-17 Φεβρουαρίου 2023
- ✓ Έκθεση «Σύγχρονες Δημιουργίες και Εικαστικό Τμήμα» στο MEK Παιανίας στις 13-16 Ιανουαρίου 2023
- ✓ Έκθεση Τροφίμων Gullfood στο Ντουμπάι στις 20-24 Φεβρουαρίου 2023
- ✓ Έκθεση Φρούτων και Λαχανικών Fruit Logistica στο Βερολίνο στις 08-10 Φεβρουαρίου 2023
- ✓ Έκθεση Τροφίμων και Ποτών Food Expo στην Αθήνα στις 18-20 Μαρτίου 2023
- ✓ Έκθεση Κρασιών Prowein στο Ντίσελντορφ στις 19-21 Μαρτίου 2023
- ✓ Εκδήλωση τοπικών προϊόντων και τουρισμού στην Κωσταντζα Ρουμανίας (σε ημερομηνία που θα ανακοινωθεί)
- ✓ Έκθεση τοπικών προϊόντων στο Ζάμπειο (σε ημερομηνία που θα ανακοινωθεί)
- ✓ Έκθεση Τροφίμων και Ποτών Summer Fancy Food στη Νέα Υόρκη στις 25-24 Ιουνίου 2023
- ✓ Πανηπειρωτική Έκθεση στα Ιωάννινα (σε ημερομηνία που θα ανακοινωθεί)
- ✓ Έκθεση Revelations, International Fine Craft & Creation Biennial στο Παρίσι στις 07-11 Ιουνίου 2023
- ✓ Έκθεση «Κυνηγεσία» στην Αθήνα (σε ημερομηνία που θα ανακοινωθεί)

Γ) Διαδικτυακές εκθέσεις:

- ✓ Στην διαδικτυακή καμπάνια «e-EXPO – support Greek tourism».
- ✓ Στην διαδικτυακή καμπάνια προβολής GREEK-NORDICTRADEWEEK
- ✓ Στη virtual προβολή των ελληνικών Περιφερειών στις αραβικές χώρες έτους 2020.
- ✓ Στην προωθητική δράση « I love Griekenland» του Γραφείου ΕΟΤ-Κάτω Χωρών.

Δ) Φιλοξενίες : η Περιφέρεια Ηπείρου προωθεί ενεργά τη στρατηγική της για την τοποθέτησή της ως τουριστικού προορισμού για όλο το χρόνο και για τέσσερις εποχές του χρόνου. Σύμφωνα με αυτό το όραμα, οι ακόλουθες εκδηλώσεις και πρωτοβουλίες έχουν εκτελεστεί με επιτυχία:

- ✓ Επίσκεψη του τηλεοπτικού συνεργείου του National Geographic: Η Ήπειρος υποδέχθηκε και φιλοξένησε συνεργείο από την τηλεόραση του National Geographic.
- ✓ Πλήρωμα του προγράμματος «The Riding Project» : Η Ήπειρος φιλοξένησε επίσης το συνεργείο πίσω από το «The Riding Project», μια διαδικτυακή εκστρατεία που επικεντρώνεται στην προώθηση εμπειριών ιππασίας στην περιοχή.
- ✓ Φιλοξενία διεθνών δημοσιογράφων και τουριστικών πρακτόρων: Η Περιφέρεια επεξέτεινε τη θερμή φιλοξενία της σε δημοσιογράφους και tour operators από διάφορες χώρες, όπως η Γερμανία, η Κύπρος, η Ολλανδία, η Πολωνία και η Ελλάδα.

- ✓ Γαστρονομική και ταξιδιωτική αποστολή με έναν διάσημο σεφ: Η Ήπειρος είχε το προνόμιο να φιλοξενήσει έναν διεθνούς φήμης σεφ μαζί με ένα τηλεοπτικό συνεργείο για ένα γαστρονομικό και ταξιδιωτικό ταξίδι.
- ✓ Η Περιφέρεια Ηπείρου διοργάνωσε τρία καλοκαιρινά ταξίδια εξοικείωσης (fam). Αυτά τα ταξίδια fam έδωσαν την ευκαιρία στους επισκέπτες να εξερευνήσουν διάφορες περιοχές της Ηπείρου, να ξεκινήσουν περιηγήσεις στα αξιοθέατα, να απολαύσουν την τοπική κουζίνα και να συμμετάσχουν σε διάφορες δραστηριότητες. Κατά τη διάρκεια της παραμονής τους στην περιοχή, είχαν το προνόμιο να συναντηθούν με εκπροσώπους τουριστικών φορέων και επαγγελματίες του κλάδου σε κάθε περιοχή που επισκέφθηκαν

Πηγές: (α) <https://php.gov.gr/entharryntika-minymata-gia-ton-touris>, και (β): www.tomistinenimerosi.gr/2022/12/συμμετοχή-περιφέρειας-ηπείρου-σε-εκθ.html

4.7 SWOT ανάλυση τουριστικού προϊόντος Ηπείρου

Η ανάλυση SWOT «Strengths - Weaknesses - Opportunities - Threats» (Δυνατά Σημεία, Αδυναμίες, Ευκαιρίες και Απειλές) είναι ένα εξαιρετικά χρήσιμο και διαδομένο μεθοδολογικό εργαλείο που χρησιμοποιείται στην διάγνωση ενός Οργανισμού/Τομέα αναφορικά με το εσωτερικό και εξωτερικό περιβάλλον του.

Στην ανάλυση SWOT επιχειρείται η διερεύνηση του αντίκτυπου του εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος στη λειτουργία και την ανάπτυξη του τουριστικού τομέα στην Περιφέρεια που εξετάζεται, με σκοπό τον εντοπισμό των αναγκών και των ελλείψεων, ώστε να διασαφηνιστεί η εικόνα ως προς την δυναμικότητα της και να καθοριστούν οι απαραίτητες παρεμβατικές ενέργειες. Η χρήση της ανάλυσης SWOT αξιοποιείται ώστε να προσφέρει τα μέγιστα στο να αξιολογηθεί η ανταγωνιστικότητα του προορισμού έναντι άλλων δυνατών προορισμών σύμφωνα με τον Buhalis (2001).

Ως δυνατά σημεία καταγράφονται τα προτερήματα του τουριστικού τομέα της Περιφέρειας, τα στοιχεία που την κάνουν να ξεχωρίζει, ή να υπερτερεί έναντι του ανταγωνισμού κλπ. Δυνατά σημεία είναι, ενδεικτικά:

- Η Ήπειρος, με δεδομένο το απaráμιλλο φυσικό κάλλος της, αποτελεί σημαντικό προορισμό, προσανατολισμένο τόσο στο θαλάσσιο τουρισμό όσο και στις ειδικές μορφές τουρισμού,
- Σημαντικός αριθμός αγκυροβολίων στο παράκτιο μέτωπο για τουριστικά σκάφη,
- Οι περιοχές της Περιφέρειας που περιλαμβάνονται στον Εθνικό Κατάλογο NATURA 2000 καταλαμβάνουν το 28% της συνολικής της έκτασης,
- Ύπαρξη πλούσιου πολιτιστικού αποθέματος και αρχιτεκτονικών πόρων,
- Ύπαρξη σημαντικών μεταφορικών υποδομών (Αεροδρόμιο Ιωαννίνων, αεροδρόμιο Ακτίου, λιμάνι Ηγουμενίτσας, διέλευση Εγνατίας Οδού, ζεύξη Ακτίου- Πρέβεζας),
- Συνεχής τάση βελτίωσης του μορφωτικού και εκπαιδευτικού επιπέδου του ανθρώπινου δυναμικού.
- Σημαντικός πόλος έλξης θρησκευτικού τουρισμού, με μεγάλο αριθμό και ποικιλία βυζαντινών μνημείων.
- Πλούσια παραγωγή παραδοσιακών, τοπικών ή μη, προϊόντων πρωτογενούς και δευτερογενούς παραγωγής - διεθνώς αναγνωρισμένα προϊόντα αγροδιατροφής και γαστρονομίας (π.χ. ελαιόλαδο, φέτα κ.α.)
- Συνεχώς αυξανόμενη χρήση των ηλεκτρονικών μέσων και εκμετάλλευση των τουριστικών marketplaces από τις ελληνικές τουριστικές επιχειρήσεις.

- Παράδοση στην φιλοξενία και την παροχή αυθεντικών εμπειριών προς τους επισκέπτες.
- Η ύπαρξη ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων (Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων)

Ως αδυναμίες καταγράφονται τα μειονεκτήματα που εντοπίζονται στον τουριστικό τομέα της Περιφέρειας και είναι τα εξής:

- Εμφάνιση ενδοπεριφερειακών και διαπεριφερειακών ανισοτήτων,
- Έλλειψη αεροδρομίου σε Περιφερειακό επίπεδο με επαρκείς εθνικές και διεθνείς συνδέσεις,
- Έλλειψη σιδηροδρομικού δικτύου,
- Ύπαρξη ζωνών, οι οποίες εξαρτώνται σημαντικά από τον παραθαλάσσιο/θερινό τουρισμό μέσης ποιότητας με πολύ χαμηλή πληρότητα.
- Υψηλή γεωγραφική συγκέντρωση τουριστικών υποδομών σε συγκεκριμένους προορισμούς.
- Επιβάρυνση των φυσικών πόρων λόγω μη αυστηρής τήρησης περιβαλλοντικών συμφωνιών και κανονισμών.
- Χαμηλό επίπεδο διείσδυσης της επιχειρηματικής και τεχνολογικής καινοτομίας στις ελληνικές τουριστικές επιχειρήσεις, με μεγάλο αριθμό αυτών, ιδιαίτερα των μικρών και πολύ μικρών, να ακολουθούν παραδοσιακές μορφές οργάνωσης και λειτουργίας.
- Δυσανάλογα χαμηλή αύξηση των εσόδων από τον τουρισμό σε σύγκριση με την αύξηση του αριθμού των επισκεπτών.
- Ανάγκη για στοχευμένη στρατηγική ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού του τουριστικού τομέα.
- Ελλείψεις σε ειδικές τουριστικές υποδομές, όπως π.χ. για εξυπηρέτηση ΑΜΕΑ.
- Έλλειψη χωροταξικού σχεδιασμού σε συγκεκριμένες περιοχές για την ανάπτυξη τουριστικών επενδύσεων.
- Πολύπλοκο νομοθετικό πλαίσιο για την ίδρυση και λειτουργία τουριστικών επιχειρήσεων με πλήθος εμπλεκόμενων υπηρεσιών, με συχνά αλληλεπικαλυπτόμενες αρμοδιότητες.

Οι ευκαιρίες που παρουσιάζονται στον τουριστικό τομέα της Ηπείρου είναι:

- Αλλαγή προτύπων τουρισμού στις ειδικές και εναλλακτικές μορφές με επίκεντρο το περιβάλλον.
- Ύπαρξη Εθνικών Πάρκων και φορέων διαχείρισης. Η Περιφέρεια διαθέτει σημαντικό πολιτισμικό υπόβαθρο.
- Συνεχής τάση βελτίωσης του μορφωτικού και εκπαιδευτικού επιπέδου.
- Ενιαία και ολοκληρωμένη διαχείριση του τουριστικού προορισμού «Ηπειρος» (brand name) και καθιέρωση του ως προορισμού 4 εποχών.
- Δυνατότητες ενίσχυσης της καινοτομίας και επιχειρηματικότητας στον τουρισμό, καθώς και βελτίωσης και ανάπτυξης τουριστικών υποδομών και υπηρεσιών αξιοποιώντας όλα τα διαθέσιμα χρηματοδοτικά εργαλεία (ΕΣΠΑ 20121-2027, ΕΠΑ 2021-2025, InvestEU, Ταμείο Ανάκαμψης, Πράσινο Ταμείο, κλπ).
- Αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών με στόχο την αναβάθμιση της εμπειρίας των επισκεπτών σε πολιτιστικά μνημεία (3D παρουσιάσεις, Εφαρμογές και λύσεις εικονικής πραγματικότητας προς τους επισκέπτες). Ανάπτυξη και διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος μέσω ενίσχυσης των ιδιωτικών επενδύσεων.
- Ανάδειξη νέων γεωγραφικά αγορών πέραν των παραδοσιακών που τροφοδοτούν τον ελληνικό ηπειρωτικό τουρισμό.

- Προοπτικές αύξησης των τουριστικών δαπανών, καθώς το παγκόσμιο βιοτικό επίπεδο αυξάνεται συνεχώς.
- Δυνατότητες τουριστικής ανάπτυξης για την Περιφέρεια, όπου το ποσοστό του ΑΕΠ που προέρχεται από τον τουρισμό είναι χαμηλό, μέσω αξιοποίησης και ανάπτυξης και θεματικών μορφών τουρισμού.
- Ανάδειξη της Περιφέρειας ως ισχυρής «Δυτικής Πύλης» της Ελλάδας προς την Ε.Ε.
- Το υφιστάμενο οδικό δίκτυο αναμένεται να βελτιωθεί σημαντικά, καθώς πολλά έργα υποδομής βρίσκονται στο στάδιο υλοποίησης.
- Η βελτίωση της προσβασιμότητας στην περιοχή και η ταυτόχρονη αύξηση του μεταφορικού φορτίου, δίνει ευκαιρίες ανάπτυξης σε σημαντικούς κλάδους της οικονομίας.

Οι κυριότερες απειλές, οι οποίες εντοπίζονται στον τουριστικό τομέα της Περιφέρειας Ηπείρου είναι:

- Έλλειψη αποσαφηνισμένου πλαισίου ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού.
- Καθυστέρηση υλοποίησης των βασικών υποδομών προσπελασιμότητας και των συνδυασμένων μεταφορών.
- Πολυπλοκότητα θεσμικού πλαισίου, η οποία λειτουργεί αποθαρρυντικά για επενδύσεις από κεφάλαια του εξωτερικού.
- Υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος λόγω μη αυστηρής τήρησης των περιβαλλοντικών όρων ιδιαίτερα σε περιοχές με ευαίσθητες οικολογικές ισορροπίες.
- Εξάρτηση του τουριστικού τομέα από απρόβλεπτες συνθήκες του εξωτερικού περιβάλλοντος (π.χ. πανδημία COVID-19, γεωπολιτικές εξελίξεις στην ευρύτερη περιοχή) ή από εξελίξεις σε άλλους κλάδους ή και από άλλους εξωγενείς παράγοντες (π.χ. αερομεταφορές, φυσικές καταστροφές).
- Έντονος διεθνής ανταγωνισμός, με νέες τουριστικές περιοχές να αναπτύσσονται στην ευρύτερη περιοχή, ειδικά της Μεσογείου (π.χ. Κροατία, Μαυροβούνιο, Αλβανία), καθώς και ανταγωνισμός από αυξανόμενο αριθμό αναπτυσσόμενων τουριστικών προορισμών με χαμηλότερο κόστος σε σχέση με την Ελλάδα.
- Προβλήματα βιωσιμότητας επιχειρήσεων, στην περίπτωση αργής ανάκαμψης των τουριστικών ροών με το πέρας της πανδημίας του COVID-19.
- Απειλές που προκύπτουν από την συναλλαγματική ισοτιμία του ευρώ .
- Πιθανές επιπτώσεις στην ροή Βρετανών τουριστών λόγω του Brexit.
- Οι υψηλοί δείκτες γήρανσης και η πληθυσμιακή ερήμωση

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΤΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

5.1 Εισαγωγή

Η ύπαρξη περιφερειακών ανισοτήτων έχει επισημανθεί ως αποτέλεσμα του διαφορετικού βαθμού ανάπτυξης των υποδομών στις περιφέρειες της ελληνικής επικράτειας, γεγονός που έχει ως απόρροια και αντίστοιχες ανισότητες στην ανάπτυξη του τουριστικού προϊόντος στις διάφορες περιοχές. Γι' αυτό κρίνεται αναγκαίο, αφού οριστεί η έννοια της περιφερειακής πολιτικής, να τεθούν οι στόχοι της, αλλά και οι λόγοι που την επιβάλλουν. Κατόπιν, επειδή η Ελλάδα επιδιώκει να αντισταθμίσει τις όποιες αναπτυξιακές διαφορές έχει με τα άλλα σύγχρονα ευρωπαϊκά κράτη, αναλύονται οι λόγοι ύπαρξης κοινής ευρωπαϊκής περιφερειακής πολιτικής. Έπειτα στο πλαίσιο της ανάπτυξης γίνεται λόγος για τα αναπτυξιακά προγράμματα και για το πώς αυτά θα χρηματοδοτήσουν προωθητικά σχέδια ανάπτυξης του τουρισμού. Επιπλέον, γίνεται λόγος για το πρόγραμμα περιφερειακού χωροταξικού σχεδιασμού στην Περιφέρεια Ηπείρου. Τέλος γίνεται μια αναφορά σε προγραμματισμένα αναπτυξιακά έργα που προβλέπεται να ολοκληρωθούν έως το 2030, όπου μέσω αυτών καταρτάται μια εικόνα για το πώς τα έργα αυτά θα συμβάλλουν στη διαμόρφωση ενός σύγχρονου και αναπτυσσόμενου τουριστικού τοπίου στην Ήπειρο.

5.2 Περιφερειακή πολιτική

5.2.1 ορισμός

Ο ορισμός του όρου «περιφερειακή πολιτική» μπορεί να αποτελέσει πρόκληση και είναι απαραίτητο να διερευνηθούν διάφοροι σχετικοί ορισμοί. Ο Χριστοφάκης το 2001 όρισε την περιφερειακή πολιτική ως μια συλλογή πρωτοβουλιών που διεξάγονται από κεντρικές, περιφερειακές και τοπικές διοικήσεις, με στόχο να επηρεάσουν τις οικονομικές συνθήκες μιας ή περισσότερων περιφερειών. Επίσης η περιφερειακή πολιτική διασυνδέεται με τον περιφερειακό σχεδιασμό, καθώς αποτελεί ένα δομημένο πλαίσιο στόχων, μεθόδων και εμπλεκόμενων φορέων, που λειτουργούν σε συνέργεια για να επιφέρουν έναν ισορροπημένο μετασχηματισμό στη διαπεριφερειακή οικονομική δομή (Malecki & Oinas, 2017). Ο Bachtler, το 2001, προσφέρει μια πολύπλευρη προοπτική για την περιφερειακή πολιτική, που περιλαμβάνει μακροοικονομικές και μικροοικονομικές δράσεις, διακυβέρνηση, εθελοντισμό και άλλα (Bachtler & Mendez, 2016). Αυτοί οι ποικίλοι ορισμοί αντικατοπτρίζουν συλλογικά την περίπλοκη φύση της περιφερειακής πολιτικής και τις πολύμορφες στρατηγικές που χρησιμοποιεί για την αντιμετώπιση των περιφερειακών ανισοτήτων και την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης.

5.2.2 Στόχοι περιφερειακής πολιτικής

Στη σύγχρονη εποχή, η περιφερειακή πολιτική, και ο ευρύτερος στόχος της για την αντιμετώπιση των περιφερειακών προκλήσεων, έχει καταστεί εγγενής προτεραιότητα για τα έθνη. Τα κράτη επιδιώκουν πλέον ενεργά την πρόοδο ολόκληρων των περιφερειών τους, αναγνωρίζοντάς την ως ξεχωριστό στόχο. Τα μέσα για την επίτευξη αυτού του στόχου περιλαμβάνουν σημαντικές επενδύσεις και την ανάπτυξη κρίσιμων υποδομών. Τα έργα υποδομής διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην οχύρωση των περιφερειών, και ορισμένα εξέχοντα παραδείγματα περιλαμβάνουν:

- **Μεταφορές:** Η πρόοδος της οικονομίας μιας περιοχής συχνά μετράται από την κατάσταση των συστημάτων μεταφορών της. Ως εκ τούτου, η προώθηση των υποδομών μεταφορών είναι υψίστης σημασίας.
- **Τηλεπικοινωνίες:** Ένα καλά δομημένο τηλεπικοινωνιακό δίκτυο είναι καθοριστικό για την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης ενός έθνους.
- **Ενέργεια:** Η αποτελεσματική αξιοποίηση των ενεργειακών πόρων, συμπεριλαμβανομένης της εξοικονόμησης ενέργειας και της ενσωμάτωσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, αναδεικνύεται σε κομβικό παράγοντα της περιφερειακής ανάπτυξης.
- **Περιβάλλον:** Όπως σημειώνει ο Κωστόπουλος το 2000, η έννοια και η λειτουργία του κράτους περνούν μια συνεχή και προκλητική κρίση, ιδίως όσον αφορά τον έλεγχο και την ανάπτυξη (Κωστόπουλος, 2000).

Σε αυτό το πλαίσιο, η περιφερειακή πολιτική χρησιμεύει ως στρατηγική οδός για τα έθνη για την τόνωση της ανάπτυξης και της εξέλιξης στις περιφέρειές τους και εξαρτάται σημαντικά από τις επενδύσεις σε κρίσιμους τομείς υποδομής.

5.2.3 Λόγοι ύπαρξης της περιφερειακής πολιτικής

Η βασική αιτία του ζητήματος έγκειται στην παγκοσμιοποίηση και στον ευρύτερο αντίκτυπό της στην αναδιαμόρφωση των λειτουργιών και των ιδεολογιών των εθνικών κρατών. Η παγκοσμιοποίηση έχει μετατρέψει τα κράτη σε διαμεσολαβητές των πολυεθνικών εταιρειών, παραμελώντας συχνά τα συμφέροντα των πολιτών τους, ιδίως εκείνων που βρίσκονται στην περιφέρεια. Η κατάσταση αυτή υπογραμμίζει την αυξανόμενη σημασία της περιφερειακής πολιτικής, η οποία έχει αποκτήσει εξέχουσα θέση τα τελευταία χρόνια. Η αποκέντρωση της κρατικής εξουσίας έχει γίνει πλέον επιτακτική ανάγκη, καθώς εξυπηρετεί την ενδυνάμωση και την ενίσχυση της περιφερειακής ανάπτυξης.

Το 1986, ο Folmer, βασιζόμενος στις αρχές της αποκέντρωσης, όρισε την περιφερειακή πολιτική ως μια σειρά πρωτοβουλιών που αναλαμβάνονται από τις κεντρικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές με πρωταρχικό στόχο τη βελτίωση των οικονομικών συνθηκών των περιφερειακών περιοχών. Ταυτόχρονα, τόνισε ότι συμβάλλει στις προσπάθειες αποκέντρωσης, μειώνει τις ανισότητες και προωθεί τη γεωγραφική ανάπτυξη. Η περιφερειακή πολιτική, όπως περιγράφεται από τον Folmer, έχει αναδειχθεί σε ζωτικό μηχανισμό για την αντιμετώπιση των προκλήσεων που προκύπτουν από την παγκοσμιοποίηση και την οικονομία της ελεύθερης αγοράς.

Ο Begg το 2016, καθόρισε τέσσερις βασικούς τύπους περιφερειακών προβλημάτων. Αυτοί ήταν οι ακόλουθοι:

- Έλλειψη ανάπτυξης.
- Έλλειψη προσβασιμότητας και δημιουργία απομακρυσμένων περιφερειών.
- Απώλεια ανταγωνιστικότητας.
- Οικονομική ολοκλήρωση.

5.2.4 Λόγοι καθιέρωσης της ευρωπαϊκής περιφερειακής πολιτικής

Υπάρχουν σημαντικές αναπτυξιακές ανισότητες μεταξύ των περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι διαφορές αυτές έχουν εξελιχθεί με την πάροδο του χρόνου, με ορισμένες περιφέρειες να μετατρέπονται από ισχυρές σε αδύναμες και αντίστροφα. Επιπλέον, οι διαφορές αυτές συχνά συσχετίζονται με τη

διάρκεια της συμμετοχής μιας χώρας στην ΕΕ, με τους νεοεισερχόμενους να παρουσιάζουν συνήθως χαμηλότερα επίπεδα ανάπτυξης σε σύγκριση με τις χώρες που είναι μακροχρόνια μέλη. Ωστόσο, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι αυτό δεν ισχύει πάντα.

Σύμφωνα με τον Νεγρεπόντη το 1986, το κεντρικό μέλημα δεν είναι αν μια χώρα είναι ήδη ανεπτυγμένη, βρίσκεται σε διαδικασία ανάπτυξης ή υστερεί, αλλά οι δυνατότητες ανάπτυξης και βελτίωσης που διαθέτει - δηλαδή πώς μπορεί να βελτιώσει την τρέχουσα θέση της (Pinder, 2017).

Ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) είναι κρίσιμος για τη διασφάλιση της δίκαιης κατανομής των κονδυλίων και για την επίτευξη σχετικά παρόμοιων επιπέδων ανάπτυξης των περιφερειών. Η συγκέντρωση εξουσίας σε μεγάλες πρωτεύουσες όπως το Λονδίνο και το Παρίσι δεν ευθυγραμμίζεται με τους στόχους της ΕΕ, ούτε βοηθά στην προώθηση μιας ισορροπημένης κατανομής της επιρροής εντός της ΕΕ (Begg, 2016).

Η συνολική στρατηγική της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στηρίζεται σε πρωτοβουλίες που προωθούνται από ενδιαφερόμενους φορείς, οι οποίοι φέρουν άμεση ευθύνη και τεχνογνωσία στον τομέα. Περιλαμβάνει επίσης δραστηριότητες στο πλαίσιο των κοινοτικών πολιτικών που επηρεάζουν τη βιωσιμότητα του ευρωπαϊκού τουρισμού. Για την επίτευξη των στόχων της ΕΕ, οι προσπάθειες για τη στήριξη του τουρισμού επικεντρώνονται σε τέσσερις βασικούς πυλώνες:

- ενθάρρυνση της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού τομέα στην Ευρώπη,
- προώθηση της ανάπτυξης βιώσιμου, υπεύθυνου και ποιοτικού τουρισμού,
- εδραίωση της εικόνας και της προβολής της Ευρώπης ως συνόλου βιώσιμων και
- ποιοτικών προορισμών,
- μεγιστοποίηση του δυναμικού των πολιτικών και των χρηματοδοτικών μέσων της
- για την ανάπτυξη του τουρισμού.

(Πηγή: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX%3A52003DC0716>)

Αυτοί οι τέσσερις πυλώνες αποτελούν τη βάση του πλαισίου δράσης που περιγράφεται στη στρατηγική για τον τουρισμό, την οποία η Επιτροπή εφαρμόζει ενεργά σε συνεργασία με τα κράτη μέλη και τους βασικούς ενδιαφερόμενους φορείς στον τομέα του τουρισμού. Κατά συνέπεια, όλα τα ευρωπαϊκά αναπτυξιακά προγράμματα που έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με τον τουρισμό ευθυγραμμίζονται με αυτούς τους στόχους.

5.3 Αναπτυξιακά προγράμματα

Για την προώθηση της ανάπτυξης τόσο εντός των περιφερειών όσο και σε εθνικό επίπεδο, είναι επιτακτική ανάγκη να ενισχυθεί το κοινωνικό εισόδημα και να δοθούν κίνητρα για αυξημένες επενδύσεις. Για να επιτευχθεί αυτό, η κυβέρνηση έχει θεσπίσει μια σειρά από συνήθως πενταετή προγράμματα που έχουν σχεδιαστεί για την ενθάρρυνση των επενδύσεων. Το κράτος αναφέρεται σε αυτές τις πρωτοβουλίες ως «επενδυτικά κίνητρα» με στόχο την προσέλκυση επενδύσεων και κατ'επέκταση την ενίσχυση του εισοδήματος. Τα κίνητρα αυτά περιλαμβάνουν οικονομικά μέτρα καθώς και στήριξη για την ανάπτυξη υποδομών. Τα αναπτυξιακά προγράμματα βασίζονται σε τρεις θεμελιώδεις πυλώνες:

- τον Αναπτυξιακό Νόμο
- Το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας
- Το ΕΣΠΑ

5.3.1 Οι Αναπτυξιακοί Νόμοι για την περιφερειακή ανάπτυξη

Η προώθηση της ισότιμης ανάπτυξης σε όλες τις περιφέρειες παραμένει κεντρικός στόχος για πολλές ευρωπαϊκές χώρες. Τα μέσα για την επίτευξη αυτού του στόχου περιλαμβάνουν χρηματοδοτικά και φορολογικά μέτρα που αποσκοπούν στην ενθάρρυνση και την ενίσχυση των επενδύσεων με ταυτόχρονη άμβλυση των περιφερειακών ανισοτήτων. Για την εφαρμογή αυτών των μέτρων, οι κυβερνήσεις θεσπίζουν μια σειρά Αναπτυξιακών Νόμων. Ενδεικτικά, θα συζητηθούν διάφοροι Νόμοι που έπαιξαν ρόλο στην προώθηση της βιώσιμης εθνικής ανάπτυξης και στην προώθηση μιας πιο δίκαιης περιφερειακής προόδου.

Στις χώρες με τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την ενίσχυση του τουριστικού τους τομέα, οι πολιτικές αρχές προσπαθούν ενεργά να αναπτύξουν αυτή τη ζωτικής σημασίας οικονομική δραστηριότητα. Προσδοκούν να αποκομίσουν τις θετικές οικονομικές αλυσιδωτές επιδράσεις σε άλλους τομείς και, κατά συνέπεια, στη συνολική οικονομία τους (Νίκος Ηγουμενάκης, 1997).

- **Ο Νόμος 2601/1998** αποσκοπούσε στη στήριξη νέων επιχειρηματικών εγχειρημάτων για την προώθηση της οικονομικής και περιφερειακής ανάπτυξης στην Ελλάδα. Επίσης, επέκτεινε τις διατάξεις του σε υφιστάμενες επιχειρήσεις που επιδιώκουν επέκταση και εκσυγχρονισμό. Οι άμεσοι στόχοι του περιλάμβαναν την ενίσχυση των επενδύσεων εντός της Ελλάδας για την αύξηση της απασχόλησης, την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, την επίτευξη των στόχων περιφερειακής ανάπτυξης, την εξοικονόμηση ενέργειας, την προστασία του περιβάλλοντος και την αναδιάρθρωση διαφόρων βιομηχανικών τομέων. Τα κίνητρα που παρείχε ο νόμος αυτός ήταν προσαρμοσμένα για την ανύψωση των επιδόσεων και της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, με ταυτόχρονη άμβλυση των επιχειρηματικών κινδύνων, ιδίως σε περιοχές με χαμηλή οικονομική ανάπτυξη.
- Στη συνέχεια, ο **Νόμος 3299/2004**, ο οποίος αργότερα κωδικοποιήθηκε με τον νόμο 4635/2019, σχεδιάστηκε για να δώσει κίνητρα στις ιδιωτικές επενδύσεις με σκοπό την περιφερειακή σύγκλιση και την οικονομική ανάπτυξη. Ο νόμος περιελάμβανε μια σειρά από ενισχύσεις, συμπεριλαμβανομένης της δημόσιας επιδότησης για την αντιστάθμιση μέρους των δαπανών που συνδέονται με το επενδυτικό σχέδιο, της φορολογικής απαλλαγής επί των μη διανεμηθέντων κερδών που παράγει η επιχείρηση κατά τα πρώτα δέκα έτη, των επιδοτήσεων χρηματοδοτικής μίσθωσης και των επιδοτήσεων απασχόλησης για δύο έτη, που προκύπτουν άμεσα από το επενδυτικό σχέδιο.
- **Ο Νόμος 3522/2006**, ο οποίος τροποποίησε τον νόμο 3299/2004, εισήγαγε σημαντικές αλλαγές, κυρίως την αναδιάρθρωση της χώρας σε τρεις περιφέρειες για την υποστήριξη επενδυτικών σχεδίων, αντί για τέσσερις. Προσάρμοσε επίσης τα ποσοστά ενίσχυσης με βάση το ύψος της επένδυσης σε κάθε περιφέρεια. Επιπλέον, ενοποίησε τις πέντε κατηγορίες επενδυτικών σχεδίων σε δύο και εισήγαγε νέα ποσοστά ενίσχυσης για τις επιδοτήσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης, ενώ επιδοτούσε το κόστος της απασχόλησης που δημιουργείται από τα εν λόγω σχέδια.
- **Ο Νόμος 4399/2016** καθιέρωσε το θεσμικό πλαίσιο για τα καθεστώτα ενίσχυσης ιδιωτικών επενδύσεων με πρωταρχικό στόχο την προώθηση της οικονομικής και περιφερειακής ανάπτυξης στην Ελλάδα. Στους στόχους του νόμου περιλαμβάνονταν η διατήρηση των φυσικών πόρων, η εκβιομηχάνιση, η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και η τεχνολογική πρόοδος, η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, ιδίως για υψηλά εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό, η στήριξη των λιγότερο οικονομικά ανεπτυγμένων περιοχών για τη μείωση των

περιφερειακών ανισοτήτων, η προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων και η διαμόρφωση μιας νέας εθνικής ταυτότητας με παγκόσμιο προσανατολισμό.

- **Ο νέος αναπτυξιακός νόμος 4887/2022** εισάγει διάφορους μηχανισμούς στήριξης, όπως επιχορηγήσεις για την κάλυψη επιλέξιμων δαπανών επενδυτικών σχεδίων, φορολογικές απαλλαγές επί των κερδών προ φόρων, επιδοτήσεις για τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης, χρηματοδότηση κινδύνων για επιχειρήσεις στο πλαίσιο του καθεστώτος «Νέες επιχειρήσεις» και επιδοτήσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης. Πρωταρχικοί στόχοι του είναι η προώθηση ουσιαστικών επενδύσεων, η ενθάρρυνση εναλλακτικών μορφών τουρισμού, η προώθηση της επιχειρηματικής επέκτασης σε διεθνείς αγορές και η διευκόλυνση της αναβάθμισης των επιχειρήσεων στο πλαίσιο περιβαλλοντικά φιλικών και πράσινων πρωτοβουλιών.

Το βασικό κοινό νήμα αυτών των αναπτυξιακών νόμων είναι η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της Ελλάδας και η αξιοποίηση όλων των διαθέσιμων πόρων για τη μεγιστοποίηση των οικονομικών δραστηριοτήτων με εξωστρεφή προσανατολισμό. Αναπόσπαστο μέρος αυτών των αναπτυξιακών προσπαθειών περιλαμβάνει τη χρηματοδότηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, τον εξορθολογισμό των γραφειοκρατικών διαδικασιών, τη δημιουργία ευνοϊκού περιβάλλοντος για την επιχειρηματικότητα και την ενίσχυση της διαφάνειας τόσο στον ιδιωτικό όσο και στον δημόσιο τομέα.

Πηγές: (α) <https://www.e-nomothesia.gr/kat-oikonomia/n-2601-1998.html>,
β) <https://www.taxheaven.gr/law/3299/2004>) [naptyxiakos-nomos.gr](https://www.naptyxiakos-nomos.gr) και γ)
<https://www.anaptyxiakos-nomos.gr/anaptyxiaka-programmata-2022-2025>)

5.3.2 Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας

Τα δάνεια από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΤΑΑ) προορίζονται για τη στήριξη σημαντικών ιδιωτικών επενδύσεων, με την απαίτηση ότι τουλάχιστον το 50% της χρηματοδότησης προέρχεται από ίδια κεφάλαια των επενδυτών και δάνεια που προέρχονται από το εγχώριο χρηματοπιστωτικό σύστημα και/ή ευρωπαϊκά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (όπως η ΕΤΕΠ - Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και η ΕΤΑΑ - Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης).

Οι πόροι αυτοί διατίθενται σε επιχειρηματικές προτάσεις που προωθούν τους στόχους της πράσινης και ψηφιακής μετάβασης, της καινοτομίας, των οικονομικών κλίμακας και των εξαγωγών. Τα επενδυτικά σχέδια που είναι επιλέξιμα για στήριξη από το RSF εμπίπτουν σε πέντε διακριτές κατηγορίες:

- **ψηφιακός μετασχηματισμός,**
- **πράσινη μετάβαση,**
- **εξωστρέφεια,**
- **ανάπτυξη οικονομιών κλίμακας μέσω συνεργασιών, εξαγορών και συγχωνεύσεων,**
- **καινοτομία – έρευνα και ανάπτυξη.**

Η προσέγγιση της συγχρηματοδότησης περιλαμβάνει τη στήριξη ιδιωτικών επενδύσεων που πραγματοποιούνται από εταιρείες διαφόρων μεγεθών σε συνεργασία με τραπεζικά ιδρύματα που συνδέονται με το TEA. Τα δάνεια του TEA έχουν ανώτατο όριο το 50% του συνολικού κόστους κάθε επενδυτικού σχεδίου, ενώ η ελάχιστη ιδιωτική συνεισφορά, όπως εγκρίνεται από το τραπεζικό ίδρυμα, ορίζεται σε 20% και το τραπεζικό ίδρυμα αναμένεται να παρέχει τουλάχιστον 30%. Δεδομένου ότι ο τουρισμός είναι ένας από τους κύριους οικονομικούς τομείς της χώρας, συμβάλλει σε όλους τους βασικούς πυλώνες του Σχεδίου μέσω των σχεδιαζόμενων πρωτοβουλιών:

- ✓ **Υποστήριξη της πράσινης μετάβασης:** Οι παρεμβάσεις στον τουρισμό αποσκοπούν στη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των τουριστικών εγκαταστάσεων, ευθυγραμμιζόμενες με τους στόχους περιβαλλοντικής βιωσιμότητας.
- ✓ **Προώθηση του ψηφιακού μετασχηματισμού:** Οι τουριστικές πρωτοβουλίες επικεντρώνονται στην προώθηση και ενίσχυση των ψηφιακά παρεχόμενων υπηρεσιών, στην εφαρμογή διαδικασιών και δράσεων που σχετίζονται με την τουριστική υποδομή μέσω διαδικτυακών πλατφορμών, ωφελώντας περιοχές όπως οι τουριστικές μαρίνες.
- ✓ **Προώθηση της έξυπνης, βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης:** Ο τομέας του τουρισμού αναδιαρθρώνεται για την ενίσχυση της οικονομικής συνοχής, την τόνωση της απασχόλησης, την αύξηση της παραγωγικότητας, την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, την τόνωση της έρευνας, της ανάπτυξης και της καινοτομίας και την καλλιέργεια μιας ισχυρής εσωτερικής αγοράς με ισχυρές ΜΜΕ. Αυτό συνεπάγεται τον επανασχεδιασμό του τουριστικού προϊόντος και την αναδιαμόρφωση της τουριστικής ταυτότητας της Ελλάδας με έμφαση στην ποιότητα, την αυθεντικότητα, την ανθεκτικότητα, τη βιωσιμότητα και τη σχέση κόστους-αποτελεσματικότητας.
- ✓ **Ενίσχυση της κοινωνικής και εδαφικής συνοχής:** Το σχέδιο στηρίζει τον τουριστικό τομέα σε όλη την Ελλάδα, ωφελώντας τις περιφέρειες όπου συγκεντρώνονται οι τουριστικές δραστηριότητες.
- ✓ **Ενίσχυση της υγείας και της οικονομικής, κοινωνικής και θεσμικής ανθεκτικότητας:** Αυτό περιλαμβάνει τη βελτίωση της τουριστικής προσφοράς της Ελλάδας και την προώθηση διαφόρων μορφών εναλλακτικού τουρισμού για την ενίσχυση της συνολικής ανθεκτικότητας της χώρας και τη διαφοροποίηση του τουριστικού της προϊόντος.
- ✓ **Ενισχύει τις πολιτικές για την επόμενη γενιά,** τα παιδιά και τους νέους μέσω της πρότασης για εκτεταμένη τροποποίηση του θεσμικού πλαισίου που διέπει τα δανειοδοτικά και διαχειριστικά θέματα σχετικά με τους τουριστικούς λιμένες.

(Πηγή: Σχέδιο Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΤΠΑ) Τουρισμού)

5.3.2.1 Βασικοί Άξονες παρέμβασης για την χρηματοδότηση ιδιωτικών επενδύσεων από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας .

Οι βασικοί άξονες παρέμβασης για την χρηματοδότηση ιδιωτικών επενδύσεων από το Ταμείο Ανάκαμψης είναι:

- **Τουριστική ανάπτυξη:** μπορούν να γίνουν επενδύσεις για την επέκταση και τη διαφοροποίηση του τουριστικού τομέα, με έμφαση σε διάφορες πτυχές, όπως ο ορεινός τουρισμός, ο τουρισμός υγείας και ευεξίας (με χρήση ιαματικών πηγών), ο αγροτουρισμός, η γαστρονομία, η ενίσχυση των τουριστικών λιμένων, ο καταδυτικός τουρισμός και η βελτίωση της προσβασιμότητας στις παραλίες. Οι πρωταρχικοί στόχοι είναι η βελτίωση της ποιότητας των τουριστικών προσφορών, η μεγιστοποίηση της απόδοσης των υφιστάμενων τουριστικών επενδύσεων και η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου.
- **Αναβάθμιση των δεξιοτήτων στον τομέα του τουρισμού:** η πρωτοβουλία αυτή αποσκοπεί στον επαναπροσδιορισμό και την αναβάθμιση των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού στις τουριστικές επιχειρήσεις, ιδίως για την αντιμετώπιση των προκλήσεων

απασχόλησης για εποχικούς εργαζόμενους, μακροχρόνια άνεργους και εργαζόμενους που τέθηκαν σε διαθεσιμότητα λόγω της πανδημίας COVID-19. Η προσπάθεια αυτή επικεντρώνεται σε επτά διακριτές επαγγελματικές ειδικότητες. Τα αποτελέσματα του έργου αναμένεται να οδηγήσουν σε αύξηση των ευκαιριών απασχόλησης και βελτίωση των μισθών, ενώ ταυτόχρονα θα διευκολύνουν τις τουριστικές επιχειρήσεις να προσλαμβάνουν άτομα με σύγχρονες δεξιότητες και ενισχυμένη εξειδίκευση.

- **Ανάπτυξη επιχειρηματικών πάρκων:** περιλαμβάνει επενδύσεις στη δημιουργία οργανωμένων κόμβων για μεταποιητικές και επιχειρηματικές δραστηριότητες, συμπεριλαμβανομένων των λειτουργιών της εφοδιαστικής αλυσίδας, που περιλαμβάνουν ένα καλά συντονισμένο δίκτυο υπηρεσιών και υποδομών. Το έργο αυτό αναμένεται να τονώσει την επιχειρηματικότητα και την απασχόληση. Είναι σημαντικό ότι θα προωθήσει τον ψηφιακό μετασχηματισμό και θα προωθήσει την κυκλική οικονομία στον τομέα της μεταποίησης και των επιχειρήσεων.
- **Έξυπνη μεταποίηση:** Ο στόχος εδώ είναι η επιτάχυνση της βελτίωσης του εξοπλισμού παραγωγής και των υποδομών εντός των μικρών και μεσαίων μεταποιητικών επιχειρήσεων. Θα παρασχεθεί χρηματοδοτική στήριξη για σχετικές επενδύσεις σε συστήματα έξυπνης παραγωγής και τεχνητής νοημοσύνης. Πρωταρχικός στόχος είναι η ενίσχυση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας στη μεταποίηση, ενισχύοντας τελικά την ποιότητα των θέσεων εργασίας. Το σχέδιο περιλαμβάνει επιλογές συγχρηματοδότησης έως και 50%.
- **Μετασχηματισμός στον γεωργικό τομέα:** Η πρωτοβουλία αυτή περιστρέφεται γύρω από την προώθηση προγραμμάτων χρηματοδοτικής στήριξης για τον αγροδιατροφικό τομέα, στοχεύοντας ειδικά σε επενδύσεις στην πράσινη γεωργία και τη γεωργία ακριβείας. Δίνεται μεγάλη έμφαση στη συγχρηματοδότηση, συνήθως με μέσο ποσοστό 50%, και στην προώθηση τόσο οριζόντιων (εντός του πρωτογενούς τομέα) όσο και κάθετων συμπράξεων. Αυτές οι συμπράξεις μπορεί να περιλαμβάνουν ομάδες που συγκεντρώνουν επιχειρήσεις και συνεταιριστικές πρωτοβουλίες σε όλο τον πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή τομέα, με στόχο την καινοτομία και την επέκταση των εξωτερικών αγορών, συμπεριλαμβανομένης της συμβολαιακής γεωργίας. Τα προγράμματα περιλαμβάνουν:
 - ✓ Καινοτομία και εφαρμογή της οικολογικής μεταποίησης των γεωργικών προϊόντων.
 - ✓ Τον εκσυγχρονισμό του πρωτογενούς τομέα.
 - ✓ Την αναδιάρθρωση των καλλιεργειών και την ενίσχυση των γενετικών πτυχών του ζωικού κεφαλαίου.

Οι επενδύσεις αποσκοπούν στην ανύψωση της ποιότητας και της προστιθέμενης αξίας των προϊόντων, στην ενίσχυση της γεωργικής και κτηνοτροφικής παραγωγής και στην αύξηση των εξαγωγών.

5.3.3 ΕΣΠΑ

5.3.3.1 Ορισμός

Το ΕΣΠΑ, ή αλλιώς η συμφωνία εταιρικής σχέσης για το αναπτυξιακό πλαίσιο, αντιπροσωπεύει χρηματοδοτικούς πόρους που διατίθενται από την Ευρωπαϊκή Ένωση για δύο αλληλένδετους σκοπούς: πρώτον, την ενίσχυση των οικονομικά μειονεκτουσών περιφερειών της Ευρώπης και, δεύτερον, τη στήριξη της βελτίωσης των ευρωπαϊκών υποδομών, ιδίως στον τομέα των μεταφορών. Αποτελεί ουσιαστικά ένα αναπτυξιακό πρόγραμμα που χρηματοδοτείται από κοινού από ευρωπαϊκά και εθνικά κονδύλια, με στόχο την προώθηση της ανάπτυξης της χώρας. Συνήθως πρόκειται για έργα που σχετίζονται με την ανάπτυξη υποδομών και επενδυτικά προγράμματα που εμπλέκουν ιδιωτικές επιχειρήσεις. Τα προγράμματα αυτά λειτουργούν σε εξαετές χρονοδιάγραμμα, όπως 2007-2013, 2014-2020 κ.ο.κ.

5.3.3.2 Στόχοι Πολιτικής ΕΣΠΑ 2021-2027

Οι Στόχοι Πολιτικής ΕΣΠΑ 2021-2027 είναι οι εξής:

-**Μια πιο έξυπνη Ευρώπη:** ο στόχος αυτός, για τον οποίο διατίθεται το 20% των συνολικών πόρων, αποσκοπεί στην ενίσχυση της καινοτόμου επιχειρηματικότητας και στην προώθηση του ψηφιακού μετασχηματισμού τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα. Επικεντρώνεται στη βελτίωση της ψηφιακής συνδεσιμότητας, στην προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των επιχειρήσεων και στη στήριξη των δημόσιων υπηρεσιών. Στόχος είναι η δημιουργία μιας πιο τεχνολογικά προηγμένης και διασυνδεδεμένης Ευρώπης.

- **Μια πιο πράσινη Ευρώπη:** αυτή η πρωτοβουλία, με 27% των συνολικών πόρων, είναι αφιερωμένη στην προώθηση μιας καθαρής και δίκαιης ενεργειακής μετάβασης και πράσινων και γαλάζιων επενδύσεων. Περιλαμβάνει προσπάθειες για την επίτευξη ενεργειακής αυτάρκειας μέσω ανανεώσιμων πηγών ενέργειας για αυτοπαραγωγή και συστημάτων αποθήκευσης, τη μετάβαση των νησιών σε καθαρή ενέργεια, την πρωτοβουλία GReco Islands, την ενίσχυση των διασυνοριακών έργων διασύνδεσης, τον εκσυγχρονισμό των αστικών οδικών μεταφορών και τη μετάβαση των νησιών σε καθαρή ενέργεια. Περιλαμβάνει επίσης μέτρα πρόληψης καταστροφών, δασική στρατηγική και σχέδια δράσης για τη διαχείριση κινδύνων. Καταβάλλονται προσπάθειες για την ενίσχυση της ανακύκλωσης με την επεξεργασία χωριστά συλλεγόμενων βιολογικών και ανακυκλώσιμων αποβλήτων, την αναβάθμιση των εγκαταστάσεων επεξεργασίας αποβλήτων σε εγκαταστάσεις ανάκτησης και ανακύκλωσης, τη διαχείριση των επικίνδυνων αποβλήτων και τη διεξαγωγή εκστρατειών ευαισθητοποίησης σχετικά με τον διαχωρισμό στην πηγή, την ανακύκλωση, την κυκλική οικονομία και τη μείωση της χρήσης πλαστικών. Στόχος είναι η δημιουργία μιας πιο περιβαλλοντικά βιώσιμης και ανθεκτικής Ευρώπης. Πράγματι, οι στόχοι αυτοί αποσκοπούν επίσης στην αύξηση της ευαισθητοποίησης του κοινού όσον αφορά την προστασία και τη διατήρηση των οικοσυστημάτων. Επιδιώκουν επίσης να ενισχύσουν τη διακυβέρνηση και τη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών, συμπεριλαμβανομένου του δικτύου NATURA 2000, και να προσφέρουν υποστήριξη για τον θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό. Στον τομέα των υδάτινων πόρων, ο πρωταρχικός στόχος είναι να διασφαλιστεί η ορθολογική και βιώσιμη διαχείριση των υδάτινων πόρων, να εξασφαλιστεί η καθολική πρόσβαση σε επαρκή παροχή νερού υψηλής ποιότητας, ακόμη και σε απομακρυσμένες περιοχές και μικρά νησιά. Αυτό περιλαμβάνει την αναβάθμιση και την ανάπτυξη των υποδομών νερού, την ενίσχυση των προσπάθειών διατήρησης του νερού μέσω προηγμένων τεχνολογιών και την προώθηση της επαναχρησιμοποίησης του νερού, ιδίως για άρδευση. Τα μέτρα αυτά στοχεύουν

συλλογικά στην προώθηση της υπεύθυνης και αποδοτικής χρήσης των υδάτινων πόρων και της διατήρησης του περιβάλλοντος.

- **Ενίσχυση της ευρωπαϊκής συνδεσιμότητας:** ο στόχος αυτός, με το 8% των πόρων, περιστρέφεται γύρω από την ανάπτυξη προσβάσιμων, υψηλής ποιότητας και βιώσιμων υποδομών και συστημάτων μεταφορών. Πιο αναλυτικά:
 - ✓ Στις οδικές μεταφορές, στόχος είναι η ολοκλήρωση και αναβάθμιση των βασικών και λεπτομερών ΤΠΔ τόσο στις ηπειρωτικές όσο και στις νησιωτικές χώρες, ενώ παράλληλα βελτιώνονται οι διαπεριφερειακές και διασυνοριακές συνδέσεις και επεκτείνονται τα οδικά τμήματα εκτός των ΤΠΔ. Η πρωτοβουλία αυτή περιλαμβάνει επίσης μέτρα για την οδική ασφάλεια και την αξιοποίηση των ΤΠΕ και των ευφύων συστημάτων μεταφορών.
 - ✓ Στο σιδηροδρομικό δίκτυο, στόχος είναι η δημιουργία ενός ασφαλούς, συνεκτικού, πολυτροπικού και υψηλής ποιότητας διαλειτουργικού συστήματος κατά μήκος ολόκληρου του άξονα ΡΑΤΗΕΡ/Ρ. Αυτό περιλαμβάνει την εγκατάσταση συστημάτων ηλεκτροκίνησης, την αναβάθμιση των συστημάτων ERTMS και την υλοποίηση έργων για τη βελτίωση του υφιστάμενου σιδηροδρομικού δικτύου και των διασυνοριακών συνδέσεων. Επιπλέον, το σχέδιο προωθεί την ανάπτυξη του προαστιακού σιδηροδρομικού δικτύου και τη διασφάλιση αποτελεσματικών συνδέσεων των σιδηροδρομικών κόμβων με τα ευρύτερα δίκτυα μεταφορών. Ο γενικός στόχος είναι η δημιουργία ενός αποτελεσματικού και καλά συνδεδεμένου ευρωπαϊκού συστήματος μεταφορών.
 - ✓ Όσον αφορά τις θαλάσσιες μεταφορές, η εστίαση έγκειται στην ενίσχυση της συνδεσιμότητας μεταξύ των νησιών και της ηπειρωτικής χώρας, εξασφαλίζοντας σταθερές, μόνιμες και αξιόπιστες συνδέσεις ξηράς γραμμής. Αυτό περιλαμβάνει στοχευμένες παρεμβάσεις σε επιλεγμένους λιμένες εντός και εκτός του δικτύου ΔΕΔ-Μ. Επιπλέον, η πρωτοβουλία καλύπτει την εγκατάσταση συστημάτων ασφάλειας ναυσιπλοΐας και υπηρεσιών για τους χρήστες, την προώθηση της χρήσης καθαρών καυσίμων, την ανάπτυξη συστημάτων πληροφοριών και την αποτελεσματική διαχείριση των λιμενικών εργασιών.
 - ✓ Στον τομέα της εναέριας κυκλοφορίας, το σχέδιο περιλαμβάνει επενδύσεις σε συστήματα διαχείρισης της ασφάλειας και την προώθηση του συστήματος SESAR (Single European Sky ATM Research). Επιπλέον, υπάρχει δέσμευση για τη διασφάλιση της ισότιμης πρόσβασης των ατόμων με αναπηρία και των ατόμων με μειωμένη κινητικότητα για την ικανοποίηση των αναγκών αυτών των κοινοτήτων.
- **Μια Ευρώπη χωρίς αποκλεισμούς:** ο στόχος αυτός, στον οποίο διατίθεται το 30% των πόρων, επικεντρώνεται στην επένδυση στο ανθρώπινο κεφάλαιο και στη διασφάλιση ισότιμης πρόσβασης σε ποιοτικές αγορές και αγαθά. Όσον αφορά το ανθρώπινο δυναμικό, η βασική εστίαση είναι η αύξηση της απασχόλησης, η ενίσχυση της απασχολησιμότητας και η εφαρμογή μέτρων για τη διευκόλυνση της πρόσβασης στην αγορά εργασίας, μειώνοντας παράλληλα τη διαφορά μεταξύ προσφοράς και ζήτησης εργασίας. Στόχος είναι η ενίσχυση της εκπαίδευσης με την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών, την ενίσχυση των υπηρεσιών και την ενίσχυση του επαγγελματικού προσανατολισμού. Για την επίτευξη της κοινωνικής αλληλεγγύης, δίνεται έμφαση στην αναβάθμιση και τον εκσυγχρονισμό θεσμών και μηχανισμών που προωθούν την κοινωνική αλληλεγγύη και αντιμετωπίζουν ζητήματα ανισότητας και διακρίσεων. Η πρωτοβουλία αυτή περιλαμβάνει επίσης τη διασφάλιση της ολοκληρωμένης υγειονομικής κάλυψης των

πολιτών, την προτεραιότητα σε προληπτικά μέτρα, την παροχή θεσμοθετημένης φροντίδας για ευάλωτες ομάδες και ομάδες κινδύνου και την έμφαση στην υποστήριξη της ψυχικής υγείας, ιδίως για τα παιδιά και τους ηλικιωμένους.

- **Μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες της:** ο στόχος αυτός, με το 6% των πόρων, καθοδηγείται από την προώθηση της βιώσιμης και ολοκληρωμένης ανάπτυξης μέσω της στήριξης των τοπικών πρωτοβουλιών. Στόχος είναι η επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης για τους πολίτες με την εξασφάλιση συνθηκών διαβίωσης υψηλής ποιότητας. Αυτό περιλαμβάνει ολοκληρωμένες παρεμβάσεις σε αστικές και αγροτικές περιοχές, με ιδιαίτερη έμφαση στις ορεινές, νησιωτικές και παράκτιες περιοχές. Ο γενικός στόχος είναι η δημιουργία βιώσιμων και ολοκληρωμένων περιβαλλόντων διαβίωσης που ωφελούν άμεσα τους πολίτες.
- **Ειδικός στόχος, «Δίκαιη Μετάβαση»,** που αφορά απεξάρτηση από το λιγνίτη στις περιοχές της Δυτικής Μακεδονίας, τη Μεγαλόπολη και τα νησιά(7% των πόρων). (Πηγή:ΕΣΠΑ)

Τα κονδύλια για τα άνωθεν τομεακά αναπτυξιακά προγράμματα για την περίοδο 2021-2027 έχουν ως εξής:

- «Ανταγωνιστικότητα-Επιχειρηματικότητα-Καινοτομία» 4.117.370.989 €
- «Ψηφιακός Μετασχηματισμός» 637.898.862 €
- «Υποδομές Μεταφορών» 2.313.798.223 €
- «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού-Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» 4.410.656.859 €
- «Πολιτική Προστασία» 756.956.959 €
- «Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση» 1.617.716.955 €

5.3.3.3 Εγκεκριμένα περιφερειακά προγράμματα ΕΣΠΑ ανά Περιφέρεια για την περίοδο 2021-2027

Οι πόροι του ΕΣΠΑ 2021-2027 για τα 13 Περιφερειακά Προγράμματα, που έχουν πλέον λάβει έγκριση στο σύνολό τους, είναι αυξημένοι κατά 2,2 δισ. € (από 5,9 δισ. € σε 8,1 δισ. €).

Τα Προγράμματα που εγκρίθηκαν είναι τα εξής:

- 1)Πρόγραμμα «Ανατολική Μακεδονία και Θράκη» – 639,1 εκ. €,
- Πρόγραμμα «Κεντρική Μακεδονία»- 1 δισ. 440 εκ. €,
- Πρόγραμμα «Δυτική Μακεδονία» – 394,1 εκ. €,
- Πρόγραμμα «Ήπειρος»- 426 εκ. €,
- Πρόγραμμα «Θεσσαλία» – 553,9 εκ. €,
- Πρόγραμμα «Δυτική Ελλάδα» – 628,4 εκ. €,
- Πρόγραμμα «Πελοπόννησος»- 410,1 εκ. €,
- Πρόγραμμα «Ιόνια Νησιά» – 287,6 εκ. €

5.3.4 Το επιχειρησιακό περιφερειακό πρόγραμμα «Ήπειρος 2021-2027»

Το αναπτυξιακό όραμα για την περιοχή επικεντρώνεται στην επίτευξη μιας δυναμικής και εξωστρεφούς αναπτυξιακής πορείας. Απώτερος στόχος είναι η ανάδειξη της ιδιαιτερότητας της περιοχής όσον αφορά τον πολιτισμό, την ιστορία και το περιβάλλον της. Με την ενσωμάτωση αυτών

των διαφορετικών στοιχείων, η περιοχή στοχεύει να γίνει ένας ελκυστικός κόμβος για καινοτόμο επιχειρηματικότητα και ένας ελκυστικός προορισμός για τουριστική ανάπτυξη. Τοποθετημένη ως πύλη προς τη Δυτική Ευρώπη, η Ήπειρος επιδιώκει να εδραιωθεί ως σύγχρονος κόμβος επιχειρήσεων, ενέργειας και μεταφορών.

Αναλυτικά οι βασικοί άξονες για την υλοποίηση του προγράμματος είναι:

- Ενίσχυση της περιφερειακής οικονομίας μέσω της αξιοποίησης της έρευνας και της καινοτομίας, συνολικής δημόσιας δαπάνης 54.104.712 ευρώ
- Προώθηση της αειφορίας και αντιμετώπιση της Κλιματικής Αλλαγής, συνολικής δημόσιας δαπάνης 73.512.618 ευρώ
- Προώθηση της βιώσιμης πολυτροπικής αστικής κινητικότητας, συνολικής δημόσιας δαπάνης 12.500.000 ευρώ
- Ενίσχυση της κινητικότητας, συνολικής δημόσιας δαπάνης 37.714.257 ευρώ
- Ενίσχυση υποδομών στο πλαίσιο της κοινωνικής συνοχής, συνολικής δημόσιας δαπάνης 55.928.513 ευρώ
- Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και του ανθρώπινου δυναμικού, συνολικής δημόσιας δαπάνης 108.094.232 ευρώ
- Στήριξη της βιώσιμης και ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης, συνολικής δημόσιας δαπάνης 76.301.517 ευρώ
- «Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας» (τα σημερινά προγράμματα INTERREG)
- «Αλιεία και Θάλασσα» 468.744.879
- «Τεχνική Βοήθεια» 433.944.275 €

Κατανομή πόρων 2021-2027 ανά Πρόγραμμα (εκατ. Ευρώ)

(Πηγή: <https://www.espa-epirus.gr/>)

Συνοψίζοντας, ο τουρισμός διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο σε ένα ευρύ φάσμα οικονομικών και κοινωνικών τομέων και όλα τα προγράμματα που υποστηρίζονται από διάφορες πηγές συμβάλλουν άμεσα ή έμμεσα στην ανάπτυξή του. Για να υπογραμμιστεί η έκταση της διασύνδεσής του με άλλες οικονομικές προσπάθειες και πολιτικές, περιγράφονται παρακάτω οι ακόλουθες συνδέσεις:

- Πολιτικές για την επιχειρηματικότητα
- Στήριξη των τουριστικών επιχειρήσεων
- Ρυθμιστικό πλαίσιο και διαδικασίες αδειοδότησης
- Χωροταξικός σχεδιασμός και επενδύσεις
- Πολιτική μεταφορών
- Υποδομές για χερσαίες, θαλάσσιες και αεροπορικές μεταφορές
- Ρυθμιστικό πλαίσιο (π.χ. αδειοδότηση για τις πλωτές οδούς)
- Ειδικές υποδομές όπως μαρίνες, ελικοδρόμια κ.λπ.
- Πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης
- Προστασία του περιβάλλοντος
- Διαχείριση φυσικών πόρων
- Διαχείριση προστατευόμενων περιοχών
- Πολιτικές μείωσης της ρύπανσης λόγω μεταφορών
- Προστασία της βιοποικιλότητας
- Διεθνείς σχέσεις και συμφωνίες διασυνοριακής συνεργασίας

- Διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς
- Γενική εκπαίδευση, επαγγελματική κατάρτιση, εξειδικευμένη τουριστική κατάρτιση
- Λιανικό και χονδρικό εμπόριο
- Τηλεπικοινωνίες και ηλεκτρονικό εμπόριο
- Θεσμικό πλαίσιο και ψηφιοποίηση
- Νησιωτική ανάπτυξη και πολιτικές
- Τρόφιμα, γαστρονομία, τοπικά και παραδοσιακά προϊόντα
- Διεθνείς αθλητικές εκδηλώσεις
- Υγεία και ευεξία
- Εργατικές πολιτικές και διαχείριση ανθρώπινου δυναμικού

Πηγή: Σχέδιο Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΤΠΑ) Τουρισμού

5.4 Μελέτη περίπτωσης: η αναπτυξιακή πορεία της Ηπείρου και η συνδρομή των αναπτυξιακών έργων στον τουρισμό

Τα αναπτυξιακά έργα έχουν τη δυνατότητα να μεταμορφώσουν την εικόνα της Περιφέρειας Ηπείρου, να τη φέρουν στη σύγχρονη εποχή και να ενισχύσουν τη συνδεσιμότητά της με τον ευρύτερο κόσμο. Πρωτοβουλίες, όπως η αστική αναζωογόνηση, η ανάδειξη των παράκτιων περιοχών της και η βελτίωση της προσβασιμότητας στα εντυπωσιακά τοπία της αποτελούν βασικούς μοχλούς. Τοποθετώντας την Ήπειρο ως έναν προορισμό που δίνει προτεραιότητα στην ασφάλεια των επισκεπτών και προσφέρει ποικίλες και μοναδικές εμπειρίες, μπορεί να φιλοδοξεί να γίνει πόλος έλξης όλο το χρόνο.

Οι επενδύσεις του ιδιωτικού τομέα στον ηπειρωτικό τουρισμό μπορούν να αναδείξουν την εγγενή αξία της περιοχής, παρακινώντας την κυβέρνηση να δώσει προτεραιότητα στον τουρισμό υψηλής ποιότητας. Αυτό περιλαμβάνει την ανάπτυξη του θρησκευτικού και αθλητικού τουρισμού, του τουρισμού υγείας και διαφόρων εναλλακτικών τουριστικών προσφορών που έχουν σχεδιαστεί για να καλύπτουν ταξιδιώτες με συγκεκριμένες ανάγκες. Στόχος είναι να καθιερωθεί η Ήπειρος ως προορισμός «τεσσάρων εποχών», που θα απευθύνεται σε ένα ευρύ φάσμα επισκεπτών.

5.4.1 Οι αναπτυξιακοί άξονες στην Ήπειρο και οι πόλοι ανάπτυξης

Η Ήπειρος διακρίνεται σε τέσσερις βασικούς αναπτυξιακούς άξονες:

- **Ο εγκάρσιος άξονας Ανατολής-Δύσης (Εγνατία οδός):** η λειτουργία της Εγνατίας Οδού, μαζί με τους κάθετους άξονες, ενισχύει τη διαπεριφερειακή και διεθνή ολοκλήρωση της Ηπείρου, προωθώντας τις αναπτυξιακές προοπτικές της στην ευρύτερη περιοχή.
- **Ο άξονας Βορρά-Νότου/Δύσης (Ιόνια Οδός):** η δυνητική επέκταση αυτού του άξονα μέχρι τα ελληνοαλβανικά σύνορα υπόσχεται πολλά ως αναπτυξιακό εργαλείο.
- **Ο παράκτιος άξονας του Ιονίου:** η ανάπτυξη του τουρισμού στις παράκτιες περιοχές της Ηπείρου, σε συνδυασμό με το ανεκμετάλλετο δυναμικό πόρων, δημιουργεί μια μοναδική αναπτυξιακή ταυτότητα με επίκεντρο τον τουρισμό. Η περιοχή αυτή θα πρέπει να θεωρηθεί ζωτικής σημασίας συστατικό στοιχείο της ευρύτερης διεθνούς παράκτιας και νησιωτικής περιοχής Αδριατικής-Ιονίου.
- **Η οροσειρά της Πίνδου:** αυτός αντιπροσωπεύει έναν άξονα «δυναμικού» που επικεντρώνεται στη διαχείριση, την προώθηση, τη βιώσιμη αξιοποίηση και τη διατήρηση των φυσικών και

πολιτιστικών θησαυρών των ορεινών περιοχών. Περιλαμβάνει δύο ενότητες: Τζουμέρκα - Μέτσοβο και Ζαγοροχώρια - Κόνιτσα - Μαστοροχώρια.

Βασικοί αναπτυξιακοί κόμβοι:

- **Τα Ιωάννινα**, πρωτεύουσα της Περιφέρειας και πρωταρχικός εθνικός κόμβος, είναι το σημαντικότερο αστικό κέντρο της Ηπείρου. Ως πρωτεύουσα της Περιφέρειας, έχει τη δυνατότητα να εξελιχθεί σε ανεξάρτητο προορισμό αστικού, συνεδριακού, εκπαιδευτικού και ιατρικού τουρισμού. Επιπλέον, καταβάλλονται προσπάθειες για τη βελτίωση των οδικών δικτύων και την ολοκλήρωση της σύνδεσης μεταξύ Ιωαννίνων και Κακκαβιάς για την ενίσχυση της διαπεριφερειακής συνδεσιμότητας.

- **Η Ηγουμενίτσα**, της οποίας ο ρόλος επαναπροσδιορίζεται στο νέο γεωπολιτικό πλαίσιο, δίνει έμφαση στην αξιοποίηση του λιμανιού της όχι μόνο ως εμπορικού κόμβου (ρόλος που έχει δει περιορισμούς σε σχέση με τα αρχικά σχέδια) αλλά και ως λιμένα υποστήριξης διαφόρων δραστηριοτήτων, ανταποκρινόμενη στις εξελισσόμενες ανάγκες. Επίσης σχεδιάζεται και η δημιουργία θαλάσσιου πάρκου στην περιοχή των Συβότων. Οι ακτές του Αμβρακικού Κόλπου και η λωρίδα της Σαγιάδας προσφέρουν ευκαιρίες για την ανάπτυξη μοναδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού, που περιλαμβάνουν τουρισμό με βάση τη φύση, εκπαιδευτικό, αλιευτικό και γαστρονομικό τουρισμό.

- **Η Πρέβεζα** λειτουργεί ως σημαντικός κόμβος υποστήριξης των τουριστικών δραστηριοτήτων στο νότιο τμήμα της παράκτιας περιοχής της Ηπείρου. Στην ανερχόμενη παράκτια περιοχή του Ιονίου, οραματίζεται μαζική τουριστική ανάπτυξη, με την Πάργα να λειτουργεί ως το κύριο κέντρο. Τα σχέδια περιλαμβάνουν τη στρατηγική τοποθέτηση εγκαταστάσεων οργανωμένου τουρισμού, την ανάπτυξη υποδομών θαλάσσιου, αλιευτικού και καταδυτικού τουρισμού, τη δημιουργία λιμένων σκαφών αναψυχής. Οι προτεραιότητες περιλαμβάνουν επίσης την ενίσχυση της παράκτιας διαδρομής μεταξύ Πρέβεζας και Ηγουμενίτσας, καθώς και την οριστικοποίηση των συνδέσεων του οδικού δικτύου με την Ιόνια Οδό. Επιπλέον, υπάρχουν σχέδια για τον εκσυγχρονισμό των υποδομών ύδρευσης και αποχέτευσης στους τουριστικούς οικισμούς κατά μήκος της ακτής, συμπεριλαμβανομένης της διαχείρισης των λυμάτων για τις περιοχές που επηρεάζουν τα ευαίσθητα οικοσυστήματα του Αμβρακικού. Επιπλέον, θα προωθηθούν έργα ύδρευσης στην Πρέβεζα, την Άρτα και τη Λευκάδα.

- **Η Άρτα**, παραδοσιακό κομβικό σημείο για σημαντικό μέρος της πρωτογενούς παραγωγής και της μεταποίησης αγροδιατροφικών προϊόντων της Ηπείρου, αναμένεται να διατηρήσει τον κομβικό της ρόλο. Προωθείται η αναβάθμιση της ταυτότητας του πόλου στο πλαίσιο των απαιτήσεων που θέτει ο αναγκαίος εκσυγχρονισμός της πρωτογενούς παραγωγής και της μεταποίησης.

- **Το Μέτσοβο** αποτελεί το πέμπτο βασικό αναπτυξιακό κέντρο της Περιφέρειας. Η κύρια εστίασή του είναι η ενίσχυση της ταυτότητας των τοπικών προϊόντων, η προώθηση της μοναδικότητας της πρωτογενούς παραγωγής και η προώθηση ισχυρότερων δεσμών μεταξύ του πρωτογενούς τομέα και του τουρισμού. Η κοντινή ορεινή έκταση της Πίνδου διαθέτει δυνατότητες για αγροτουρισμό, ορειβασία, δραστηριότητες που βασίζονται στη φύση, αθλητικό, πολιτιστικό και εκπαιδευτικό τουρισμό. Δίνεται επίσης έμφαση στη δημιουργία και προώθηση δικτύων, με κόμβους που περιλαμβάνουν ξεχωριστούς και γοητευτικούς προορισμούς. Τα δίκτυα αυτά περιλαμβάνουν την παραμεθόρια ορεινή Ήπειρο (Πωγωνοχώρια, Ζαγοροχώρια και Μαστοροχώρια), την Κεντρική Πίνδο (Μέτσοβο, Τζουμέρκα), το Γεωπάρκο Βίκου-Αώου και την ευρύτερη περιοχή του Γράμμου, όπου ενθαρρύνεται η διασυνοριακή συνεργασία μεταξύ Ελλάδας και Αλβανίας. Επιπλέον, προτείνεται η διατήρηση και ανάδειξη πολιτιστικών

μνημείων, παραδοσιακών ομάδων και οικισμών, ιδιαίτερα σε περιοχές όπως Κόνιτσα - Μαστοροχώρια - Γράμμος, Τζουμέρκα και ανατολικό Ζαγόρι.

5.4.2 Η στρατηγική πολιτική του νέου χωροταξικού προγράμματος Ηπείρου

Ο πρωταρχικός στόχος είναι να βελτιωθεί η ποιότητα των τουριστικών προσφορών της περιοχής και να επεκταθούν οι τουριστικές δραστηριότητες χωρικά, θεματικά και χρονικά, ενώ παράλληλα θα δημιουργηθεί μια μοναδική ταυτότητα που θα έχει τις ρίζες της στην πλούσια ποικιλομορφία των φυσικών και πολιτιστικών αγαθών της περιοχής.

Οι στόχοι που περιγράφονται από το ΠΔΠ, όσον αφορά τη βελτίωση της γεωπολιτικής σημασίας της Περιφέρειας στο εθνικό, βαλκανικό και ευρωπαϊκό χωροταξικό πλαίσιο αντιμετωπίζονται συγκεκριμένα μέσω της επιδίωξης των ακόλουθων στρατηγικών κατευθύνσεων:

- Αξιοποίηση της στρατηγικής θέσης της Περιφέρειας κατά μήκος του άξονα Αδριατικής-Ιονίου, με ιδιαίτερη έμφαση στους τομείς του τουρισμού, της ενέργειας και των μεταφορών.
- Αναδιαμόρφωση των εμπορικών, πολιτιστικών και παραγωγικών σχέσεων με την Αλβανία, δεδομένης της προοπτικής μελλοντικής ένταξής της στην ΕΕ.
- Ενίσχυση και προώθηση του ρόλου των αστικών κέντρων, ιδίως των Ιωαννίνων, ως κόμβων εκπαίδευσης, έρευνας, καινοτομίας, εμπορίου, τουρισμού και υπηρεσιών υγείας. Η προσπάθεια αυτή αποσκοπεί στην αναβάθμιση της γεωπολιτικής και λειτουργικής σημασίας βασικών πόλων εντός των Δυτικών Βαλκανίων, διευκολύνοντας τη διαμόρφωση αναπτυξιακών αξόνων και διαπεριφερειακών και διεθνών κόμβων μέσω της αξιοποίησης των υφιστάμενων και σχεδιαζόμενων υποδομών μεταφορών (όπως η Εγνατία Οδός, ο Δυτικός Άξονας, το λιμάνι της Ηγουμενίτσας, το αεροδρόμιο Ιωαννίνων και τα σιδηροδρομικά δίκτυα).
- Ενίσχυση και εκσυγχρονισμός των παραγωγικών δραστηριοτήτων με παράλληλη καθετοποίηση, προώθηση και καταγραφή των προϊόντων του πρωτογενούς τομέα της Ηπείρου, όπου διαθέτει ή μπορεί να αναπτύξει συγκριτικό πλεονέκτημα (όπως το κρέας, τα γαλακτοκομικά προϊόντα, η ιχθυοκαλλιέργεια, το ελαιόλαδο, τα προϊόντα ΠΟΠ/ΠΓΕ, κ.λπ.), καθώς και σύνδεση με τον τουρισμό.
- Παροχή στοχευμένης στήριξης στον τομέα της μεταποίησης για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και την ενθάρρυνση της εξωστρέφειας. Ιδιαίτερη προσοχή δίνεται στη σύνδεση της μεταποίησης με τον πρωτογενή τομέα για την ενίσχυση των εξαγωγών καταναλωτικών προϊόντων.
- Προσέλκυση επενδύσεων με έμφαση σε συγκεκριμένες γεωγραφικές και παραγωγικές περιοχές, ιδίως στους τομείς της βιομηχανίας, των μεταφορών και του τουρισμού.
- Πλήρης αξιοποίηση όλων των τουριστικών πόρων της περιοχής για τη δημιουργία διεπιστημονικών τουριστικών δικτύων. Η διαφοροποίηση της ταυτότητας του τουριστικού προϊόντος της Ηπείρου σε σχέση με τον ευρύτερο περιφερειακό ανταγωνισμό θα πρέπει να εδράζεται στην ποικιλομορφία και την ποιότητα των τουριστικών πόρων και στην πλούσια ποικιλία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος.

- Ενίσχυση των δεσμών με τουριστικούς προορισμούς στα νησιά του Βορείου Ιονίου (π.χ. Κέρκυρα, Παξοί, Λευκάδα) μέσω της ανάπτυξης ενός πρωτίστως συμπληρωματικού και, σε μικρότερο βαθμό, ανταγωνιστικού τουριστικού προϊόντος.

- Ανάδειξη, αξιοποίηση και διατήρηση του φυσικού και πολιτιστικού πλούτου της περιοχής.

5.4.3 Τριακόσια ογδόντα προγράμματα προς υλοποίηση στην Περιφέρεια Ηπείρου μέχρι το 2030

Τα αναπτυξιακά έργα προσανατολίζονται στη δημιουργία σύγχρονων δικτύων και υποδομών για την ενίσχυση της συνδεσιμότητας και της ασφάλειας των μεταφορών, στην έναρξη έργων για την ενίσχυση του πρωτογενούς τομέα και τη διευκόλυνση της πράσινης μετάβασης, στην εκτέλεση επενδύσεων που συμβάλλουν στην αξία της περιοχής και στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων. Οι προσπάθειες αυτές αποσκοπούν στη δημιουργία ενός περιβάλλοντος που θα ευνοεί όχι μόνο την οικονομική ανάπτυξη αλλά και την ανάπτυξη του τουρισμού.

Τα προγράμματα εδράζονται σε τέσσερις άξονες:

- **Ο πρώτος άξονας αφορά δίκτυα- υποδομές:** στον τομέα των μεταφορών, η προώθηση της επέκτασης και του εκσυγχρονισμού των οδικών, λιμενικών και αεροπορικών συνδέσεων αποτελεί βασικό στόχο, μαζί με τη βελτίωση των υποδομών ύδρευσης.

Οδικά έργα: Ειδικότερα, η επέκταση της Ιόνιας Οδού, και συγκεκριμένα το τμήμα Ιωάννινα - Κακαβιά, αποτελεί εμβληματικό έργο που θα ενισχύσει τη συνδεσιμότητα της Ηπείρου με την υπόλοιπη Ευρώπη. Άλλα έργα περιλαμβάνουν την ολοκλήρωση της μεγάλης περιφερειακής οδού των Ιωαννίνων, την κατασκευή της επαρχιακής οδού από το Ζωτικό έως τη γέφυρα Μπακόλα, την ανάπτυξη της «οδού Σταύρου Νιάρχου» που συνδέει την Ε. Οδό Ιωαννίνων - Άρτας με την Πεδινή, την παράκαμψη της Νικόπολης στον αρχαιολογικό χώρο της Πρέβεζας και τις βελτιώσεις στο τμήμα Καλπάκι - Κόνιτσα της οδού Ιωαννίνων - Κοζάνης. Επιπρόσθετα, η σύνδεση της Εγνατίας Οδού με τη Βιοπάτη στη Θεσπρωτία αποτελεί σημαντικό αναπτυξιακό έργο, ενισχύοντας την προσβασιμότητα της περιοχής, ιδιαίτερα λόγω της εγγύτητάς της με το λιμάνι της Ηγουμενίτσας. Η Περιφερειακή Αρχή έχει επίσης δρομολογήσει παρεμβάσεις οδικής ασφάλειας, όπως η κατασκευή κυκλικών κόμβων και άλλες βελτιώσεις της ασφάλειας σε όλη την Ήπειρο. Η απόφαση να συμπεριληφθούν αυτά τα έργα στο Ταμείο Ανάκαμψης θα αντιμετωπίσει ζητήματα κυκλοφοριακής συμφόρησης σε περιοχές όπως το παραλιακό μέτωπο. Επιπλέον, η κατασκευή του άξονα που συνδέει την Ιόνια Οδό με τα Τζουμέρκα και η νέα γέφυρα στην Πλάκα θα βελτιώσουν σημαντικά τη συνδεσιμότητα της Ηπείρου τόσο με την υπόλοιπη Ελλάδα όσο και με τις γειτονικές χώρες. Οι εξελίξεις αυτές αναμένεται να διευκολύνουν τη διακίνηση αγαθών, να τονώσουν τον τουρισμό, να μειώσουν την ανεργία και να αυξήσουν το κατά κεφαλήν εισόδημα. Επιπλέον, η κατασκευή του Δικτύου Ποδηλατοδρόμων Πρέβεζας (Ιόνια Οδός) θα δημιουργήσει ένα εκτεταμένο δίκτυο ποδηλατικών διαδρομών που θα συνδέει σημαντικά αστικά κέντρα της Πρέβεζας, συμπεριλαμβανομένων των Δήμων Πάργας και Πρέβεζας. Όσον αφορά το Αεροδρόμιο Ιωαννίνων, προβλέπεται να χρησιμοποιηθεί από το Δημόσιο, με σχέδια για επενδύσεις, λειτουργία και συντήρηση μέσω παραχώρησης.

Υποδομές:

- ✓ Λιμάνι Ηγουμενίτσας: Το έργο περιλαμβάνει λιμενικά έργα, οδικά έργα, υδραυλικά έργα και την κατασκευή διαφόρων εγκαταστάσεων, όπως η Νότια Πύλη, ο σταθμός Ε/Μ και η δεξαμενή νερού.
- ✓ Αλιευτικός Λιμένας Μύτικα Πρέβεζας: Αποτελεί μέρος του έργου «AI SMART Adriatic Ionian SMALL port Network», το οποίο επικεντρώνεται στην αποκατάσταση και τον εκσυγχρονισμό στο πλαίσιο ενός δικτύου μικρών λιμένων στο πρόγραμμα «Ελλάδα-Ιταλία».
- ✓ Λιμάνι της Πάργας: Για το λιμάνι της Πάργας έχουν προγραμματιστεί έργα λιμενικής και χερσαίας ανάπτυξης.
- ✓ Υδροδότηση και αντιπλημμυρική προστασία: Έργα υποδομής περιλαμβάνουν έργα υδροληψίας και κεφαλής για τη συλλογή νερού από τις πηγές του Αγ. που εξυπηρετούν τους δήμους Ζηρού, Πρέβεζας, Αρταίων και Νικολάου Σκουφά, εξασφαλίζοντας την κάλυψη των αναγκών ύδρευσης μέχρι το 2054.

- Ο δεύτερος Άξονας αφορά την ανάπτυξη της αγροτικής Παραγωγής και την Πράσινη μετάβαση:

- ✓ Αρδευτικά έργα: Περιλαμβάνει το φράγμα Κομποτιού και τα συναφή έργα, που ωφελούν 30.000 στρέμματα.
- ✓ Επέκταση φυσικού αερίου: Επέκταση των δικτύων φυσικού αερίου χαμηλής και μέσης πίεσης.
- ✓ Πολεοδομικός σχεδιασμός: Ενίσχυση των τοπικών πολεοδομικών σχεδίων.
- ✓ Αναβάθμιση του οδικού φωτισμού: Βελτίωση του φωτισμού σε εθνικούς και επαρχιακούς δρόμους.
- ✓ Βιώσιμη κινητικότητα: Εφαρμογή συστημάτων κοινόχρηστων ποδηλάτων.
- ✓ Χαρτογράφηση δασών: Δημιουργία ολοκληρωμένων δασικών χαρτών.
- ✓ Δίκτυο μονοπατιών: Δημιουργία εθνικού δικτύου μονοπατιών.
- ✓ Αγροτική ένταξη: Ενσωμάτωση των ιδιοκτητών βοσκοτόπων και αροτραίων γαιών στο gov.gr.

- Ο τρίτος Άξονας αφορά τις επενδύσεις και την καθιέρωση αξίας στην περιοχή. Αφορά τους εξής προς υλοποίηση στόχους:

- ✓ **Πρωταρχικός στόχος:** είναι η προώθηση επενδύσεων που ενισχύουν την περιφερειακή αξία, εστιάζοντας στην οικονομία της γνώσης και την καινοτομία. Μια σημαντική προσπάθεια είναι η κατασκευή του Πάρκου Υψηλής Τεχνολογίας και Έρευνας στα Ιωάννινα, ένα έργο ύψους 49 εκατ. ευρώ που θα ολοκληρωθεί τον Δεκέμβριο του 2024. Το πάρκο αυτό θα λειτουργήσει ως τεχνολογικός κόμβος, προωθώντας τη συνεργασία μεταξύ ακαδημαϊκών και ερευνητικών ιδρυμάτων, καθώς και μικρών και μεγάλων επιχειρήσεων. Θα παρέχει επίσης στους φοιτητές πληροφορικής ευκαιρίες να αποκτήσουν πραγματική επιχειρηματική εμπειρία. Η πρωτοβουλία αυτή αναμένεται να έχει μετασχηματιστικό αντίκτυπο στην Ήπειρο και την ευρύτερη περιοχή, ενθαρρύνοντας νέους επιστήμονες που είχαν προηγουμένως φύγει σε αναζήτηση καλύτερων ευκαιριών να επιστρέψουν και να συνεισφέρουν στο έθνος μας. Η δημιουργία ενός τέτοιου τεχνολογικού κόμβου αντικατοπτρίζει τη μετάβαση της Ελλάδας σε ηγετικό παράγοντα της τεχνολογικής επανάστασης, παράλληλα με τα γνωστά χαρακτηριστικά της φυσικής ομορφιάς, του πολιτισμού και της ιστορικής κληρονομιάς.

- ✓ **Ο δεύτερος στόχος:** επικεντρώνεται στην ενίσχυση της απασχόλησης και της κατάρτισης, ενθαρρύνοντας παράλληλα τη δημιουργία θέσεων εργασίας μέσω πρωτοβουλιών δημόσιας πρόνοιας και ποικίλων προγραμμάτων μαθητείας.
 - ✓ **Ο τρίτος στόχος:** αφορά τις ιδιωτικές και στρατηγικές επενδύσεις σε όλη την περιοχή. Ειδικότερα, η δημιουργία του ανοιχτού εμπορικού κέντρου στο Δήμο Ιωαννιτών θα επιφέρει μετασχηματισμό στον εμπορικό κόμβο της πόλης. Η πρωτοβουλία αυτή, σε συνδυασμό με μια συντονισμένη σειρά βελτιώσεων εντός του ιστορικού-εμπορικού κέντρου της πόλης, όχι μόνο θα βελτιώσει τη λειτουργικότητα και την οπτική του ελκυστικότητα, αλλά και θα ενισχύσει την οικονομική δραστηριότητα στην περιοχή. Επιπλέον, θα προσδώσει νέα ζωτικότητα στον τομέα του τουρισμού. Στο πλαίσιο της ευρύτερης στρατηγικής για την ενίσχυση της τουριστικής προσφοράς της περιοχής, σχεδιάζεται η αναβάθμιση των ιαματικών πηγών και ο εκσυγχρονισμός των εγκαταστάσεων σε περιοχές όπως ο Αμάραντος, τα Καβάσιλα, η Πρέβεζα και η Άρτα. Επιπλέον, η κατασκευή του Νέου Γεφυριού της Πλάκας προβλέπεται να προωθήσει τον «αργό» και θεματικό τουρισμό, συμβάλλοντας στη δημιουργία μιας ενιαίας τουριστικής εμπειρίας στη διασυνοριακή περιοχή, ευθυγραμμισμένης με το πρόγραμμα «Ελλάδα – Ιταλία». Το έργο ALTTOUR στοχεύει στην προώθηση των φυσικών ιαματικών πόρων στη διασυνοριακή περιοχή Ελλάδας-Αλβανίας. Το έργο αυτό περιλαμβάνει κυρίως την ανάπτυξη ενός στρατηγικού σχεδίου μάρκετινγκ, την εφαρμογή συγκριτικής αξιολόγησης, την αξιοποίηση τεχνικών branding και την επένδυση στην ανάπτυξη ικανοτήτων μέσω της κατάρτισης και της προώθησης της συνεργασίας μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων φορέων στον τομέα του τουρισμού.
- **Ο τέταρτος άξονας αφορά την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των πολιτών και προϋποθέτει τις εξής παρεμβάσεις στους παρακάτω τομείς:**
- ✓ **στον τομέα της καθαριότητας των πόλεων έχει δρομολογηθεί το Περιφερειακό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ):** σύμφωνα με το νόμο, το Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων αποτελεί μια ολοκληρωμένη στρατηγική για τη διαχείριση όλων των αποβλήτων που παράγονται στην Περιφέρεια. Περιγράφει τις γενικές κατευθυντήριες γραμμές για τη διαχείριση των αποβλήτων, ευθυγραμμιζόμενο με τις οδηγίες του Εθνικού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων και του Εθνικού Σχεδίου για την πρόληψη της δημιουργίας αποβλήτων. Το σχέδιο προδιαγράφει μια ιεραρχική προσέγγιση που ενσωματώνει διάφορα μέτρα, συμπεριλαμβανομένων (α) της πρόληψης της δημιουργίας αποβλήτων, (β) της επαναχρησιμοποίησης, (γ) της ανακύκλωσης, (δ) άλλων μορφών ανάκτησης, όπως η ανάκτηση ενέργειας, και (ε) της ασφαλούς διάθεσης σε επίπεδο περιφέρειας. Τα αξιοσημείωτα έργα που περιλαμβάνονται στο σχέδιο αυτό περιλαμβάνουν: α) την δημιουργία μιας εγκατάστασης επεξεργασίας αστικών στερεών αποβλήτων για την Περιφέρεια Ηπείρου στα Ιωάννινα, με την κατασκευή μιας μονάδας επεξεργασίας αποβλήτων δυναμικότητας 105.000 τόνων, β) Πρωτοβουλίες για τη μείωση της παραγωγής αποβλήτων, την εφαρμογή εναλλακτικής διαχείρισης συσκευασιών και τη μείωση του βιοαποδομήσιμου κλάσματος των αστικών αποβλήτων, γ) Το έργο «Ολοκληρωμένες εγκαταστάσεις διαχείρισης αποβλήτων για την ενίσχυση της ανακύκλωσης και της κομποστοποίησης σε 7 Περιφέρειες (WASTE RREACT)», με επίκεντρο την κατασκευή μονάδας κομποστοποίησης στην Π.Ε. Άρτας, στο πλαίσιο δράσεων ολοκληρωμένης διαχείρισης αποβλήτων στη διασυνοριακή περιοχή του προγράμματος «Ελλάδα-Αλβανία»

Υλοποίηση έργων που σχετίζονται με τη συλλογή, μεταφορά, επεξεργασία και διάθεση λυμάτων που προέρχονται από τον πρώην Δήμο Ζαλόγγου (σήμερα τμήμα του Δήμου Πρέβεζας) και τις περιοχές της Λούτσας και της Παραλίας Λούτσας του Δήμου Πάργας, οι οποίες βρίσκονται στην Περιφέρεια Ηπείρου.

✓ **στον τομέα του Πολιτισμού έχουν σχεδιαστεί οι εξής περιηγητικές διαδρομές:**

- **«η Πολιτιστική Εγνατία Οδός»:** είναι ένα έργο αφιερωμένο στη δημιουργία μιας πολιτιστικής περιηγητικής διαδρομής που διασχίζει την Ήπειρο, τη Μακεδονία και τη Θράκη, αναδεικνύοντας σημαντικούς αρχαιολογικούς χώρους τόσο κατά μήκος της αρχαίας Εγνατίας Οδού όσο και της σύγχρονης αντίστοιχης. Στόχος είναι να ενισχυθούν οι υπηρεσίες για τους επισκέπτες, να βελτιωθεί η ενημέρωση του κοινού και να αυξηθεί η προβολή αυτών των ιστορικά σημαντικών τοποθεσιών.
- **Δίκτυο βυζαντινών και οθωμανικών κάστρων:** Ανάπτυξη μιας θεματικής πολιτιστικής διαδρομής που θα συνδέει τουριστικούς προορισμούς σε όλη την Ήπειρο, τη Δυτική Ελλάδα, τα Ιόνια Νησιά και την Πελοπόννησο, εστιάζοντας στην πλούσια ιστορία των κάστρων από τη βυζαντινή έως την οθωμανική περίοδο.
- **Αρχαία θέατρα της Ηπείρου:** Μια ενιαία πολιτιστική διαδρομή που περιλαμβάνει τη διατήρηση, αποκατάσταση και προβολή πολλών αρχαίων θεάτρων στην Ήπειρο. Περιλαμβάνει το Ιερό θέατρο της Δωδώνης και άλλα μνημεία, την προστασία, συντήρηση και αποκατάσταση του Μεγάλου Θεάτρου της Νικόπολης, καθώς και την αποκατάσταση και ανάδειξη του αρχαίου θεάτρου της Κασσώπης.

✓ **στον τομέα της Παιδείας έργα επέκτασης και συντήρησης του πανεπιστημίου Ιωαννίνων.**

✓ **στο τομέα της Υγείας αντικατάσταση ιατρικού εξοπλισμού στα ιατρικά κέντρα της περιφέρειας και προμήθεια ιατροτεχνολογικού εξοπλισμού στα κεντρικά νοσοκομεία της περιφέρειας.**

✓ **στον τομέα των Ψηφιακών διασυνδέσεων:**

- **Υπερταχεία ευρυζωνική υποδομή:** Η δημιουργία ενός εκτεταμένου δικτύου οπτικών ινών που θα παρέχει ταχύτητες διαδικτύου έως και 100Mbps, προς όφελος περίπου 2 εκατομμυρίων πολιτών που σήμερα δεν έχουν πρόσβαση σε διαδικτύου υψηλής ή υπερυψηλής ταχύτητας.
- **Δημοτικά σημεία πρόσβασης:** Η στρατηγική τοποθέτηση σημείων πρόσβασης εντός των δήμων, με πρόσθετες τοποθεσίες που καθορίζονται με βάση την πυκνότητα του πληθυσμού.
- **Ελληνικό πρόγραμμα έξυπνων πόλεων:** Μια επενδυτική πρωτοβουλία σε υποδομές και συστήματα έξυπνων βιώσιμων πόλεων (Smart Sustainable City - SSC), με στόχο την προώθηση ενός βιώσιμου και φιλικού προς το περιβάλλον αστικού μέλλοντος. Αυτό το ολοκληρωμένο έργο περιλαμβάνει διάφορες συνιστώσες, όπως ένα έξυπνο σύστημα διέλευσης πεζών, έξυπνα συστήματα ασφάλειας της κυκλοφορίας και συλλογής στατιστικών στοιχείων κυκλοφορίας που λειτουργούν σε αρμονία με τις έξυπνες διαβάσεις, δημιουργώντας ένα ολοκληρωμένο δίκτυο κινητικότητας. Επιπλέον, περιλαμβάνει έξυπνες στάσεις λεωφορείων, ένα σύστημα οπτικών αισθητήρων για την παρακολούθηση της ασφάλειας των ζωτικών υποδομών κυκλοφορίας και την πρόληψη της παράνομης και αντικοινωνικής στάθμευσης μέσω τεχνητής νοημοσύνης. Επιπλέον, το έργο διαθέτει δύο έξυπνα ηλιακά δέντρα, ένα σύστημα συντονισμού και διαχείρισης κρίσεων, ένα σύστημα έγκαιρης ανίχνευσης και διαχείρισης δασικών πυρκαγιών, έναν ψηφιακό οδηγό πόλης εξοπλισμένο με δυνατότητες πολλαπλών καναλιών, ένα κέντρο διαχείρισης έξυπνων στελεχών της πόλης, το LoraWAN και την επέκταση του δημόσιου δικτύου Wi-Fi, καθώς και συστήματα κυβερνοασφάλειας και ψηφιακού διδύμου.

- ✓ **στον τομέα της Ασφάλειας και της Πολιτικής προστασίας** : στον τομέα της ασφάλειας και της πολιτικής προστασίας, βρίσκεται σε εξέλιξη η πρωτοβουλία "Αντιμετώπιση εκτάκτων αναγκών και ειδικές δράσεις της Περιφέρειας Ηπείρου 2020-2022". Το πρόγραμμα αυτό επικεντρώνεται στον εξοπλισμό του Πυροσβεστικού Σώματος και στην ενίσχυση των μέτρων πυροπροστασίας.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Σκοπός της εργασίας

Σκοπός της εν λόγω εργασίας ήταν να αποδείξει ότι ο εναλλακτικός τουρισμός μπορεί να αποτελέσει ένα συγκριτικό πλεονέκτημα για την περιφέρεια Ηπείρου, το οποίο αν αξιοποιηθεί στο μέγιστο βαθμό θα τονώσει την τοπική κοινωνία. Η παραπάνω διαπίστωση εξάλλου αποτελεί μία άποψη, η οποία διατυπώνεται συχνά αποτελώντας την επίσημη τουριστική – αναπτυξιακή πολιτική που εφαρμόζεται εδώ και δεκαετίες. Από την άλλη πλευρά επισημάνθηκε ότι η ανάπτυξη του τουρισμού στην Ελλάδα υπήρξε εν μέρει απρογραμμάτιστη και στράφηκε προς το μαζικό τουρισμό. Στα περισσότερα τουριστικά μέρη τα χαρακτηριστικά της ανάπτυξης σχετίζονται με συγκεκριμένους είδους δομές (καταλύματα, παραδοσιακούς ξενώνες εστιατόρια, bars, κέντρα διασκέδασης κλπ), με την συγκέντρωσή του ενδιαφέροντος σε συγκεκριμένες περιοχές, την έλλειψη οργάνωσης, την εμπλοκή σε όλα τα σχετικά με τον τουρισμό επαγγέλματα ανθρώπινου δυναμικού χωρίς τα απαραίτητα προσόντα, την έλλειψη υποδομών, την υποβάθμιση του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος, την έλλειψη διαφοροποίησης του τουριστικού προϊόντος μεταξύ των περιοχών, την κυριαρχία των tour operators στην προβολή της χώρας και στη ρύθμιση των τουριστικών ροών κλπ., τα οποία είχαν ως αποτέλεσμα την υποβάθμιση του τουριστικού προϊόντος. Έτσι στο πλαίσιο αυτό μελετάται και η συμβολή των αναπτυξιακών έργων στην τουριστική ανάπτυξη της περιφέρειας, δεδομένου ότι θα εκσυγχρονίσουν το επίπεδο υποδομών και ανωδομών και θα δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις για προγραμματισμένη ανάπτυξη και δημιουργία ενός ποιοτικά προσβάσιμου προορισμού. Προηγουμένως όμως μέσω της ανάλυσης SWOT παρουσιάζονται τα δυνατά και αδύνατα σημεία της περιοχής, οι ευκαιρίες για ανάπτυξη και οι απειλές που αναστέλλουν κάθε θετική εξέλιξη, ώστε να γίνει κατανοητό ότι κάθε προσπάθεια αναβάθμισης πρέπει να είναι συντεταγμένη από την πλευρά της πολιτείας και ορθά προσανατολισμένη.

Συμπεράσματα

Διαπιστώθηκε ότι στην Ελλάδα επικρατεί η προτίμηση στο τουριστικό προϊόν «Ήλιος και θάλασσα» που χαρακτηρίζεται από μαζικότητα και εποχικότητα, ενώ η περιοχή της Ηπείρου, όπως αναφέρθηκε εκτενώς στην εργασία, έχει μεγάλες δυνατότητες ανάπτυξης διάφορων μορφών τουρισμού, ώστε να καταστεί ένα προορισμός βιώσιμου τουρισμού και ποιοτικού που θα εγείρει το ενδιαφέρον των τουριστών όλον τον χρόνο. Μέσα από αναλυτική έκθεση δεδομένων παρατηρήθηκε ότι τόσο η παράκτια Ήπειρος, όσο και η καθαρά ηπειρωτική διαθέτει πλήθος εναλλαγών στο προϊόν της, το οποίο με τις ιδιομορφίες του και τις κοντινές αποστάσεις επιτρέπει την ανάπτυξη πολλών εναλλακτικών-ειδικών μορφών διακοπών. Η Ήπειρος διακρίνεται ανάμεσα στους ελάχιστους τόπους που συνδυάζουν απέραντες ακτές με καθαρή θάλασσα, βουνά με ιστορία και φυσικές ομορφιές, εθνικούς δρυμούς, καλή τουριστική οργάνωση, οικονομικές τιμές. Έτσι πρόκειται για έναν τόπο που μπορεί να προσφέρει διαφορετικούς τύπους διακοπών, από τον ήρεμο οικογενειακό παραθερισμό, μέχρι Σαββατοκύριακα για ανήσυχους επισκέπτες.

Σήμερα, πέρα από τον ιστορικο-πολιτιστικό τουρισμό και τον θαλάσσιο, στην Ήπειρο ο επισκέπτης μπορεί να βρει ειδικές δραστηριότητες, όπως κανόε-καγιάκ και ράφτινγκ στους ποταμούς Αώο, Βοϊδομάτη, Άραχθο και Αχέροντα, παραπέντε στην πεδιάδα του Αώου, αναρρίχηση σε φυσικές και τεχνητές πίστες στην Κόνιτσα, εκδρομές με ποδήλατα βουνού στην Πίνδο, έφιππες διαδρομές, περιηγητικό και οικολογικό τουρισμό με συγκεκριμένες διαδρομές και οδηγούς φυσικού τουρισμού, κ.ά.

Επίσης επισημάνθηκε ότι για την τόνωση του τουρισμού ακολουθούνται από τις περιφέρειες Ηπείρου οι εξής πυλώνες στο πλαίσιο της Στρατηγικής Βιώσιμης Τουριστικής Ανάπτυξης:

- Ήπειρος των 4 Εποχών
- Τουριστική Ανάπτυξη Πάντοτε και Παντού
- Περιβάλλον, η προίκα μας
- Εξωστρέφεια
- Αξιοποίηση κάθε ευκαιρίας και δημιουργία ευκαιριών
- Ολιστική Προσέγγιση-Καινοτομία

Σε ό,τι αφορά την προβολή του ηπειρωτικού τουριστικού προϊόντος το Υπουργείο τουρισμού με διάφορα σχέδια δράσης σε συνεργασία με την Περιφέρεια Ηπείρου προσπαθεί να αναβαθμίσει την δημοφιλία του προορισμού. Έτσι τα τελευταία χρόνια προωθούνται όλες οι θεματικές μορφές τουρισμού που προσφέρει η Ήπειρος και επιδιώκεται η ποιοτική ενίσχυση του μαζικού τουρισμού. Δίνεται μεγαλύτερο βάρος σε προορισμούς που δεν έχουν αναπτυχθεί αρκετά και χρησιμοποιούνται καθιερωμένα ισχυρά brand names της Ηπείρου, για να έρθουν τουρίστες στην Ήπειρο. Η περιφερειακή πολιτική επικεντρώνεται στην εξωστρέφεια και στην αξιοποίηση κάθε ευκαιρίας που παρουσιάζεται. Το τουριστικό προϊόν προβάλλεται θεματικά (Ήπειρος της Φύσης, Ήπειρος της περιπέτειας, Ήπειρος του πολιτισμού, Ήπειρος του Ήλιου, και της θάλασσας, Ήπειρος της Γεύσης, Ήπειρος της θρησκείας). Για την υλοποίηση του στόχου έχουν επιστρατευτεί όλα τα σύγχρονα επικοινωνιακά μέσα.

Σε ό,τι αφορά τα προβλήματα της ευρύτερης ηπειρωτικής ζώνης επισημάνθηκε ότι η περιφέρεια Ηπείρου παρουσιάζει ανισότητες στην ανάπτυξη των υποδομών, αλλά και των ανωδομών της σε σχέση με άλλες περιφέρειες της Ελλάδας. Οπότε στο επιχειρησιακό-στρατηγικό σχέδιο τουριστικής ανάπτυξης της Ηπείρου μια σημαντική στρατηγική επιδίωξη είναι η ενίσχυση της προσβασιμότητας της Ηπείρου μέσω έργων υποδομής πχ. οδικοί άξονες και μέσω της ενίσχυσης των αεροδρομίων Ιωαννίνων και Πρέβεζας – Ακτίου, καθώς και των λιμανιών της Ηπείρου. Ενέργειες για την ενίσχυση της αεροπορικής σύνδεσης της Ηπείρου με την Ελλάδα και το εξωτερικό. Άνοιγμα συνεργασιών με εταιρίες χαμηλού κόστους. Προώθηση μιας σειράς έργων υποδομής (οδικοί άξονες), τα οποία κάποια βρίσκονται στο στάδιο ολοκλήρωσης των μελετών τους και κάποια άλλα ήδη κατασκευάζονται.

Όσον αφορά την χρηματοδότηση των αναπτυξιακών έργων οι επενδύσεις ευρείας κλίμακας, με αξία πάνω από 50 εκατομμύρια ευρώ λαμβάνουν χρηματοδότηση στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής της ΕΕ. Από τα έργα επωφελούνται άμεσα τα κράτη μέλη και οι πολίτες τους, δεδομένου ότι μέσω αυτών δημιουργούνται καλύτερες υποδομές, υγιέστερο περιβάλλον, νέες θέσεις εργασίας και νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες. Οι δαπάνες των μεγάλων έργων, στο πλαίσιο ενός Επιχειρησιακού Προγράμματος, μπορούν να χρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ και το Ταμείο Συνοχής. Το Υπουργείο Τουρισμού δεν εμπλέκεται άμεσα στην υλοποίηση κάποιου μεγάλου έργου. Δεδομένου όμως, ότι ο Τουρισμός, όπως τεκμηριώθηκε σε προηγούμενες παραγράφους, αλληλοεπιδρά με τους περισσότερους τομείς δραστηριότητας της χώρας, τα μεγάλα έργα που υλοποιούνται είτε σε τομεακό, είτε σε Περιφερειακό επίπεδο, επιδρούν άμεσα τόσο στο χαρακτήρα των τουριστικών υπηρεσιών της χώρας προς τους επισκέπτες, είτε αλλοδαπούς, είτε ημεδαπούς, όσο και στις αναπτυξιακές προοπτικές του τομέα. Τα μεγάλα έργα που έχουν ενταχθεί ή προγραμματιστεί στο πλαίσιο της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου 2021 – 2027 σύμφωνα με τα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με τον τομέα του Τουρισμού παρουσιάστηκαν στην εργασία, ενώ

παρουσιάζονται και όλα τα αναπτυξιακά έργα που έχουν δρομολογηθεί μέχρι το 2030 και έχουν αντίκτυπο στη τουριστική αναβάθμιση της Περιφέρειας Ηπείρου.

Σημασία έρευνας

Ως κύρια προτεραιότητα για τον τουρισμό προβάλλεται η ανάγκη αναβάθμισης της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών, μέσα από προγράμματα ενίσχυσης των βασικών υποδομών και της ψηφιοποίησης υπηρεσιών, της εκπαίδευσης και κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού και της βελτίωσης της διεθνούς εικόνας και αναγνωρισιμότητας της χώρας. Ακόμα τονίζεται η ανάγκη προτεραιοποίησης της προστασίας και της ανάδειξης του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος. Ο τουρισμός κρίνεται σκόπιμο να επικεντρωθεί στην ποιότητα, παρά στην ποσότητα, βελτιώνοντας καθολικά σε όλη τη χώρα το παρεχόμενο προϊόν. Διατηρώντας τον μεγάλο αριθμό τουριστών που επισκέπτεται τα νησιά για τον ήλιο και τη θάλασσα θα πρέπει παράλληλα να ενισχυθεί η προβολή και η αξιοποίηση της πλούσιας πολιτιστικής κληρονομιάς και της βιοποικιλότητας σε άλλους εναλλακτικούς προορισμούς, προσελκύνοντας τα ανώτερα εισοδηματικά στρώματα της τουριστικής αγοράς και αναπτύσσοντας ταυτόχρονα κατάλληλου επιπέδου υπηρεσίες και υποδομές.

Προτάσεις για μελλοντική έρευνα

- Η παρούσα εργασία μπορεί να προεκταθεί με ποικίλους τρόπους. Για παράδειγμα, είναι δυνατό να πραγματοποιηθούν αντίστοιχες μελέτες για τις υπόλοιπες ανταγωνιστικές χώρες που διεκδικούν μερίδιο από τους «επισκέπτες- στόχους» της περιφέρειας Ηπείρου, να αναλυθούν αντίστοιχα οι εκεί υποδομές, τα κόστη των τουριστικών δαπανών, και η ποιότητα των τουριστικών προϊόντων τους, ώστε να καταστεί ευδιάκριτο σε ποιο βαθμό η περιφέρεια Ηπείρου κατέχει το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα σε σχέση με αυτές, κυρίως για τον εισερχόμενο τουρισμό.
- Ένα άλλο πεδίο έρευνας μπορεί να συσχετιστεί με την ψηφιοποίηση του προορισμού και τη διαμόρφωση του προφίλ του στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, αλλά και κοινωνικής δικτύωσης, ώστε να επιτύχει τα μέγιστα στο πεδίο της εξωστρέφειας. Για παράδειγμα η σύνδεση του www.visitgreece.gr από τον ΕΟΤ με την πλατφόρμα αγροτουρισμού και γαστρονομίας, που θα δημιουργηθεί στο πλαίσιο του υποέργου «Πρωώθηση αγροτουρισμού και γαστρονομίας», χρηματοδοτούμενο από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, η ολοκλήρωση της διασύνδεσης της ιστοσελίδας www.visitgreece.gr με τις ιστοσελίδες των Περιφερειών ανά γεωγραφική περιοχή και η προβολή των βραβεύσεων που λαμβάνει η χώρα στο εξωτερικό, συνιστούν ενέργειες εξωστρέφειας που ενδυναμώνουν το προφίλ του κύριου μέσου επικοινωνίας με δυνητικούς επισκέπτες και μπορούν να αποτελέσουν πεδίο περεταίρω έρευνας. Επίσης μπορεί να προταθεί η προβολή της περιφέρειας και από άλλες εφαρμογές: Instagram, twitter, Viber, tik tok, και να διερευνηθεί το αντίκτυπο στην αγορά στόχο.

Βιβλιογραφία

Ελληνική βιβλιογραφία

- Ασκέλη Σ.(2015) «Επιχειρήστε αγροτουριστικά» Εκδόσεις: Κέρκυρα, Αθήνα
- Γούσιος Δ. και Ντυκέν Μ.Ν. (2001) 'Δημογραφικές εξελίξεις, κοινωνικές λογικές και νέες χωρικές στον ύπαιθρο χώρο'. Στο Β. Κοτζαμάνης και Β. Παππάς (επιμ.) Οι χωρικές διαστάσεις των δημογραφικών φαινομένων:ΕΔΚΑ., Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, σελ. 437-454
- Διακομιχάλης, Μ., Μανδήλας, Αθ. & Κελετζής, Σ. (2013) Ειδικές -Κλαδικές Λογιστικές. <
- Δόσης, Ν. (2017). Ανάπτυξη επιχειρηματικού σχεδίου ξενοδοχειακής επιχείρησης: Μελέτη περίπτωσης Νεοϊδρυθείσα ξενοδοχειακή μονάδα ευεξίας στην περιοχή Χαλκιδικής.
- Ηγουμενάκης Ν (1991):“Τουριστική οικονομία”, Εκδόσεις: Interbooks, Αθήνα
- Κοκκώσης, Χ. & Τσάρτας, Π. (200119) (β' έκδοση). Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Περιβάλλον. Αθήνα: Κριτική.
- Κοκκώσης, Χ., Τσάρτας Π. & Γκρίμπα, Ε. (2020) (β' έκδοση). Ειδικές και Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού, Αθήνα: Κριτική.
- Κολτσιδόπουλος, Γ. (2005). Τουρισμός, Θεωρητική προσέγγιση. Αθήνα: Έλλην.
- Μαρούλης, Α. (2012). Στρατηγικές τουριστικής ανάπτυξης στην Ελλάδα. Πειραιάς: Αυτοέκδοση.

Ξένη Βιβλιογραφία

- Bachtler, J., & Mendez, C. (2016). EU Cohesion Policy and European integration: The dynamics of EU budget and regional policy reform. Routledge
- Evans, M. R., Fox, J. B., & Johnson, R. B. (1995) “Identifying competitive strategies for successful tourism destination development”, Journal of Hospitality and Leisure Marketing
- Horner, S., & Swarbrooke, J. (1996) “Marketing tourism, hospitality and leisure in Europe”, London, Thomson Business Press.
- Jones, L. (2016). Explaining the failure of the ASEAN economic community: the primacy of domestic political economy. The Pacific Review, 29(5)
- Malecki, E. J. M., & Oinas, P. (Eds.). (2017). Making connections: technological learning and regional economic change. Taylor & Francis.
- McCrone, G. (2017). Regional policy in Britain. Routledge.
- Pinder, D. (2017). Regional economic development and policy: Theory and practice in the European Community. Routledge

Διαδίκτυο

- Βαρελάς, Σ. (2016). Στρατηγικές για την ανάπτυξη τουριστικών επιχειρήσεων: περίπτωση ξενοδοχειακών επιχειρήσεων, Πανεπιστήμιο Πειραιώς. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/10442/hedi/39663>. Ημερομηνία πρόσβασης 24/06/2023.
- Λαλούμης, Δ., (2015). Διοίκηση τουριστικών επιχειρήσεων. [ηλεκτρ. βιβλ.] Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11419/5283>. Ημερομηνία πρόσβασης 23/05/2023
- Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού (2003). Μελέτη Τουριστικής Ανάπτυξης Περιφέρειας Ηπείρου. Διαθέσιμο στο https://gnto.gov.gr/wpcontent/uploads/2022/04/perilipsi_hpeiros.pdf. Ημερομηνία πρόσβασης 24/06/2023.

- «Θεματικός τουρισμός – Ειδικές μορφές τουρισμού» , διαθέσιμο στο: <http://www.opengov.gr/tourism/?p=1452>. Ημερομηνία πρόσβασης: 02/09/2023
- ΙΝΣΕΤΕ,(Α' μέρος): Ανάλυση στοιχείων εισερχόμενου τουρισμού ανά Περιφέρεια 2022 , διαθέσιμο στο : https://insete.gr/wp-content/uploads/2023/05/Eiserxomenos_Tourismos_Perifereiwn_2022-fv-3.pdf
- ΙΝΣΕΤΕ, ετήσια έκθεση ανταγωνιστικότητας και διαρθρωτικής προσαρμογής στον τομέα του τουρισμού για το έτος 2021, διαθέσιμο στο: https://insete.gr/wp-content/uploads/2020/05/22-12_Epirus-1.pdf
- ΙΝΣΕΤΕ, Προορισμός «Ιωάννινα & κοντινή ορεινή περιοχή», διαθέσιμο στο: <https://insete.gr/wp-content/uploads/pdf/proorismoi/proorismos-ioannina-and-kontini-oreini-perioxi.pdf>
- Πρόγραμμα «Ήπειρος 2021-2027» διαθέσιμο στο <https://www.espa-epirus.gr/>. Ημερομηνία πρόσβασης 03/04/2023
- «Προγράμματα της προγραμματικής περιόδου 2021-2025» διαθέσιμα στο: <http://www.opengov.gr/home/category/users/rhp>. Ημερομηνία πρόσβασης στο 08/06/2023.
- «Στρατηγική Προώθησης και Προβολής του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού, 2023-2024» Διαθέσιμο στο :https://gnto.gov.gr/wp-content/uploads/2023/04/%CE%A8551469%CE%97%CE%99%CE%96-%CE%992%CE%9E_%CE%A3%CE%A4%CE%A1%CE%91%CE%A4%CE%97%CE%93%CE%99%CE%9A%CE%97-%CE%95%CE%9F%CE%A4-2023-2024.pdf. Ημερομηνία πρόσβασης :01/09/2023
- «Σε 26 εκθέσεις το α' εξάμηνο του 2023 η Περιφέρεια Ηπείρου», διαθέσιμο στο : <https://rhp.gov.gr/entharryntika-minymata-gia-ton-touris>, και β): [/www.tomistinenimerosi.gr/2022/12/συμμετοχή-περιφέρειας-ηπείρου-σε-εκθ.html](http://www.tomistinenimerosi.gr/2022/12/συμμετοχή-περιφέρειας-ηπείρου-σε-εκθ.html)
- «Σχέδιο Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης Τουρισμού 2021-2025 (ΕΠΑ ΤΠΑ 2021-2025)» διαθέσιμο στο <https://mintour.gov.gr/wp-content/uploads/2021/05/tomeako-programma-anartyksis-tourismou-2021-2025.pdf>
- Begg, I. (2016). The Economic Theory of Cohesion Policy. Handbook on
- Cohesion Policy in the EU. Διαθέσιμο στο: <https://www.elgaronline.com/edcollchap/edcoll/9781784715663/9781784715663.00016.xml>. Ημερομηνία πρόσβασης 07/06/2023
- Buhalis D. (2000) “Marketing the competitive destination of the future”, Tourism Management Διαθέσιμο στο https://www.academia.edu/164837/Marketing_the_competitive_destination_of_the_future. Ημερομηνία πρόσβασης 10/09/2023
- Buhalis, D., & Fletcher, J. (1995) “Environmental impacts on tourism destinations: An economic analysis”, διαθέσιμο στο: https://www.academia.edu/41167019/Dimitrios_Buhalis_CV. Ημερομηνία πρόσβασης: 10/09/2023
- Bonham, C., & Mark, J. (1996) “Private versus public "financing of state destination promotion”, Journal of Travel Research, 35(2), pp. 3-10. Διαθέσιμο στο: [https://www.academia.edu/search?%20Mark,%20J.%20\(1996\)%20%E2%80%9CPrivate%20versus%20public%20%22financing%20of%20state%20destination%20promotion%E2%80%9D,%20=&q=Bonham,%20C.,%20&utf8=%E2%9C%93](https://www.academia.edu/search?%20Mark,%20J.%20(1996)%20%E2%80%9CPrivate%20versus%20public%20%22financing%20of%20state%20destination%20promotion%E2%80%9D,%20=&q=Bonham,%20C.,%20&utf8=%E2%9C%93). Ημερομηνία πρόσβασης:10/08/2023

- Gunn, C. (1994) "Tourism Planning" (3rd ed.), London, Taylor and Francis. Διαθέσιμο στο: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/004728759403200371>. Ημερομηνία πρόσβασης: 10/09/2023
- Kotler, P., Bowen, J., & Makens, J. (1996) "Marketing for hospitality and tourism", UK, Prentice-Hall. Routledge, London. Διαθέσιμο στο: <https://www.routledgehandbooks.com/doi/10.4324/9781315445526.ch3>. Ημερομηνία πρόσβασης: 20/05/2023
- Lickorish, L. and Jenkins, C. (1999): «An Introduction to Tourism», Oxford: Battenworth Heineman. Διαθέσιμο στο: (<https://paylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9780080495866/introduction-tourism-carson-jenkins-leonard-lickorish>). Ημερομηνία πρόσβασης: 05/05/2023
- Smith, A. (2011) 'Obstacles to the Growth of Alternative Tourism in Greece'. African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure Vol. 1 (3). Διαθέσιμο: http://www.ajhtl.com/uploads/7/1/6/3/7163688/smith_a__article_5_13.pdf. Ημερομηνία πρόσβασης: 05/08/2023
- Hu, Y. Z., & Ritchie, J. R. B. (1993) "Measuring destination attractiveness: A contextual approach". Journal of Travel Research, 32(2), διαθέσιμο στο: <https://eurekamag.com/research/069/182/069182977.php>. Ημερομηνία πρόσβασης: 10/09/2023
- Wicks, B. E., & Schuett, M. A. (1991) "Examining the role of tourism promotion through the use of brochures", Tourism Management, 12(4). Διαθέσιμο στο: <https://www.researchgate.net/signup.SignUp.html>. Ημερομηνία πρόσβασης: 20/06/2023
- <https://www.anaptyxiakos-nomos.gr/anaptixiaka-programmata-2022->
- https://commission.europa.eu/index_e
- el.wikipedia.org
- <https://www.e-nomothesia.gr/kat-oikonomia/n-2601-1998.html>
- www.docmed.gr, πανελλήνιος ιατρικός σύλλογος. Ημερομηνία πρόσβασης: 02/03/2023
- www.geosociety.gr, Ελληνική Γεωλογική Εταιρεία. Ημερομηνία πρόσβασης: 02/03/2023
- www.interreg.gr
- www.moh.gov.gr, υπουργείο Υγείας. Ημερομηνία πρόσβασης: 03/03/2023
- <https://www.taxheaven.gr/law/3299/2004>), Κίνητρα Ιδιωτικών Επενδύσεων για την Οικονομική Ανάπτυξη και την Περιφερειακή Σύγκλιση. Ημερομηνία πρόσβασης: 03/04/2023
- anaptyxiakos-nomos.gr,
- <https://www.unwto.org/>, Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού. Ημερομηνία πρόσβασης: 05/05/2023

Νομολογία

- Νόμος 2601/1998: Ενισχύσεις ιδιωτικών επενδύσεων για την οικονομική και περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας και άλλες διατάξεις
- Νόμος 3299/2004: Κίνητρα Ιδιωτικών Επενδύσεων για την Οικονομική Ανάπτυξη και την Περιφερειακή Σύγκλιση
- Νόμος 3522/2006: Μεταβολές στη φορολογία εισοδήματος, απλουστεύσεις στον Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων και άλλες διατάξεις

- Νόμος 4399/2016: Θεσμικό πλαίσιο για τη σύσταση καθεστώτων Ενισχύσεων Ιδιωτικών Επενδύσεων για την περιφερειακή και οικονομική ανάπτυξη της χώρας
- Νόμος 4887/2022: Αναπτυξιακός Νόμος - Ελλάδα Ισχυρή Ανάπτυξη.
- Νόμος 4276/2014: Απλούστευση διαδικασιών λειτουργίας τουριστικών επιχειρήσεων και τουριστικών υποδομών, ειδικές μορφές τουρισμού και άλλες διατάξεις.
- Νόμος ΦΕΚ2459Β'/2011: Καθορισμός των περιπτώσεων υγειονομικής περίθαλψης που μπορεί να υπόκεινται σε προηγούμενη έγκριση